

Dit is de Nederlands-talige vertaling van de eerste helft van het boek 'Covenant of God and the Children of Believers; Sovereign Grace in the Covenant by the Protestant Reformed theologian, David J. Engelsma. Dit boek in zijn geheel, in het engels, is beschikbaar van de Reformed Free Publishing Association, <http://www.rfpa.org/Scripts/prodView.asp?idproduct=86>

*Ter nagedachtenis aan mijn vader, Dewey Engelsma (1914-1994)
en
aan mijn moeder, Dena Engelsma-Koole
die leefden uit de Gereformeerde leer van het verbond
met hun twaalf kinderen*

*Prof. David. J. Engelsma, professor Dogmatiek en Oude Testament Studies aan de
Theologische hogeschool van de 'Protestant Reformed Churches' in Grandville, Michigan,
USA
Vertaling: Hugo Bos, Ede, Nederland*

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
Voorwoord 2	5
Deel I - De Gereformeerde leer met betrekking tot de kinderen in het verbond	6
1. Het verbond.....	7
2. Kleine 'duiveltjes' of Kinderen van God?	10
3. Verbondsoopvoeding.....	16
4. 'Geen reden voor twijfel'.....	19
Deel II - Het bezwaar van de Baptisten	26
5. De afschuwelijke dwaling van de (ana)baptisten.....	27
Deel III - Het bezwaar van de Gereformeerde Gemeenten	326. Geheiligde kinderen
.....	33
7. Christus lammetjes verontrusten	40
8. Beloofde (geen 'veronderstelde') wedergeboorte	45
Deel IV - Het bezwaar van de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).....	49
9. Aanval op een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond.....	50
10. De aanklacht tegen de loochening van een 'uitverkiezingstheologie'.....	57
11. Verdediging van een 'uitverkiezingstheologie'	64
Appendix 1 - Een visie op het verbond der genade	73
Index.....	76

Voorwoord

De plaats van de kinderen in het verbond is nog steeds betwist in de Gereformeerde kerken. Er is sprake van een felle onenigheid over de betekenis van de Kinderdoop en de juiste opvoeding van de gedoopte kinderen van gelovige ouders. Dit is schandalig. Na bijna vijfhonderd jaar studeren, belijden, en zelfs benadrukken van het verbond, zijn de Gereformeerde kerken nog vol van verwarring en dwaalleer met betrekking tot dit essentiële onderdeel van de leer van de Schrift. Door het opkomen van een verdrietige dwaling in de conservatieve Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken – een van de meest gevaarlijke bedreigingen voor het evangelie van genade sinds Dordrecht – dwingt God de kerken om hun verbondsopvatting opnieuw te onderzoeken, vooral met betrekking tot de opname van de kinderen in het verbond. De ketters noemen hun dwaling de 'Federal Vision', de verbondsvisie. In dit boek wordt het beschreven als verbondsuniversalisme. De ketters ontkennen de rechtvaardiging door geloof alleen, en met deze fundamentele leer van het evangelie, ontkennen ze tegelijk alle leerpunten van genade alleen, en de vijf punten van het Calvinisme.

De valse leer vraagt om een heroverweging van de verbondsleer in zoverre als deze leer voortkomt uit, en een ontwikkeling is van, een bepaalde verbondsleer. Deze leer gaat er vanuit dat het verbond een genadige, en voorwaardelijke belofte is en een contract met elk natuurlijk kind van gelovige ouders. De valse leer kan niet weerlegd worden zonder het afwijzen van de verbondsleer waar ze uit voortkomt. Ja, ze kan niet eens begrepen worden zonder een begrip van de verbondsleer waar ze in geworteld is.

Dit boek onthult de huidige ketterij van de zogenaamd nieuwe Federal Vision, dat is de verbondsvisie, inclusief de leer van rechtvaardiging door geloof en werken. Het spoort ook de wortels van de verkeerde verbondsleer op, zoals de ketterij zelf ook zegt dat we moeten doen. Wanneer we de ketterij niet bij de wortel pakken, is elke weerstand ertegen gedoemd te mislukken. Valse leer in de kerk moet worden uitgeroeid, verwijderd, niet alleen in haar uitingen, maar met wortel en tak.

De kwestie in het huidige debat is de leer van soevereine genade. De kwestie is soevereine genade *in de kring van het verbond*.

Het donker vervloeken is nutteloos, wanneer we niet ook het licht laten schijnen. *Gods verbond en de kinderen van gelovigen* laat licht schijnen op de Bijbelse en confessionele waarheid met betrekking tot Gods verbond.

Het verklaart, verdedigt en verkondigt de leer van het verbond, met name met betrekking tot de plaats van de kinderen in het verbond, die het evangelie van soevereine en persoonlijke genade eert. Het past de dogma's van Dordrecht toe en de systematische theologie van de Westminster Confessie betreffende de opname van de kinderen in het verbond. De diepe zorg van dit boek is heel praktisch: het juiste zicht op de kinderen van het verbond en de juiste opvoeding van hen. De verbondsvisie die in dit boek gepresenteerd wordt is de verbondsvisie die ontwikkeld is in de Protestant Reformed Churches.

Veel van wat in dit boek staat is eerder gepubliceerd als artikel in het Gereformeerde tijdschrift de *Standard Bearer*. Dit gaf verscheidene opposanten de gelegenheid om bezwaar te maken tegen de verbondsleer, zoals die geleerd wordt in dit tijdschrift. Het resultaat hiervan is dat de lezers van dit boek in staat zijn om de verbondsleer zoals die geleerd wordt in de Protestant Reformed Churches te contrasteren met de verbondsvisie van Baptisten, de Gereformeerde Gemeenten, en de Canadese en Nederlandse Gereformeerde kerken (vrijgemaakt). Daarmee zijn zo ongeveer alle mogelijke verbondsvisies uitgeput.

Moge het zo zijn dat de Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken ten langen leste en ingegeven door de huidige ketterij – nadrukkelijke *verbonds* ketterij – tot overeenstemming komen over de waarheid van het verbond, - de waarheid van het verbond van persoonlijke en soevereine genade.

David J. Engelsma

Voorwoord 2

Dit boek is een vertaling door ondergetekende van 'The Covenant of God and the Children of Believers – Sovereign Grace in the Covenant', door David, J. Engelsma.¹ Het vertalen is begonnen met het vertalen van een enkel hoofdstuk, en is 'uit de hand gelopen' tot uiteindelijk het vertalen van hoofdstuk 1 tot en met 11. Het boek telt in totaal 21 hoofdstukken. De laatste hoofdstukken gaan over de Federal Vision, deze visie is een van de aanleidingen voor de schrijver geweest om dit boek te schrijven. De Federal Vision neemt in Canada en Amerika snel in populariteit toe, onder andere in veel kerken die zich Gereformeerd noemen. In Nederland is, voor zover ik weet, deze invloed niet zo sterk aanwezig. Daarom heb ik mij bij het vertalen van dit boek beperkt tot hoofdstuk 1 tot en met 11. Wanneer over de leer zoals die in dit deel weergegeven wordt eenstemmigheid bestaat, dan is het ook volledig duidelijk hoe geoordeeld moet worden over deze Federal Vision, aangezien ze voortkomt uit de visie van met name de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt), een visie die in dit boek uitgebreid beschreven en weersproken wordt.

Als vertaler heb ik 'aan den lijve' de verschillende verbondsoptellingen ervaren. Vooral de verbondsoptelling van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt), de kerken waarin ik geboren ben, en de verbondsoptelling van de Gereformeerde Gemeenten, die ik veel tegenkom in de kerken waar ik nu deel van uitmaak, de Hersteld Hervormde Kerken. Steeds meer is het mijn overtuiging geworden dat het verbond een centrale rol speelt bij de hele dogmatiek en theologie. Een heel praktische en essentiële rol.

Het gezonde verbondsmatige denken is steeds meer verdwenen. De mens denkt zelf te kunnen maken en breken, een verbond wordt meer en meer gezien als een contract wat je op bepaalde voorwaarden sluit en wat je ook zelf weer kunt ontbinden. Terwijl het Bijbelse verbondsmatige denken er vanuit gaat dat een verbond, niet het oprichten van iets nieuws is door de wil van een mens, maar het bevestigen van wat er reeds is, op grond van Gods scheppende werk. Bij een huwelijk is het God die samenvoegt, en wie zal scheiden wat Hij heeft samengevoegd, dat *mag* niet, maar dat *kan* ook niet. Het verbond is onverbreekelijk, door God worden twee vlees tot één vlees. Niet de wil van de mens is in deze bepalend, maar de scheppingsdaad van God. En ook bij de ontbinding is niet de wil van de mens bepalend, maar God zelf scheidt bij de dood van de echtgenoot(e). Zo is het ook in het verbond van God met zijn volk, niet de wil van een mens is bepalend, en het verbond van God met zijn kinderen is onverbreekelijk. Het is ook allesbeheersend, en kan nooit alleen uitwendig of formeel zijn, zoals een huwelijk dat ook niet kan zijn. Zo mogen onze huwelijken een afspiegeling zijn van dat grote huwelijk: Gods verbond met zijn volk.

Als vertaler hoop ik dat dit boek mag bijdragen aan een Bijbelse visie op het verbond, en dat tot opbouw van ons geloof en tot versterking van de gemeenschap der heiligen. En dit vooral met het oog op *onze kinderen*, immers wie één van deze kleinen verleidt,....het ware beter voor hem om met een molensteen om de nek in de zee geworpen te worden. Het is van cruciaal belang dat ouders hun kinderen godvrezend opvoeden, levende in het verbond met hun God en lerende hun kinderen de Vader lief te hebben en te vrezen. Moge het daartoe bijdragen. Tot eer van hem en tot welzijn van onze naaste.

Hierbij wil ik allen die geholpen hebben bij het tot stand komen van dit boek hartelijk bedanken. Allereerst Prof. Engelsma voor het schrijven van dit mooie boek en voor de vele gesprekken die ik met hem heb mogen voeren. Mijn vrouw voor het geduld met een man die vele uren achter een computerscherm zit. De heer Bert Mulder voor het corrigeren van alle (ver)taal- en stijlfouten.

Hugo Bos

Dit is de Nederlands-talige vertaling van de eerste helft van het boek 'Covenant of God and the Children of Believers; Sovereign Grace in the Covenant by the Protestant Reformed theologian, David J. Engelsma. Dit boek in zijn geheel, in het engels, is beschikbaar van de Reformed Free Publishing Association, <http://www.rfpa.org/Scripts/prodView.asp?idproduct=86>

¹ Prof. D.J. Engelsma, 'The Covenant of God and the Children of Believers – Sovereign Grace in the Covenant', Reformed Free publishing Association, Grandville, Michigan, 2005.

Deel I - De Gereformeerde leer met betrekking tot de kinderen in het verbond

1. Het verbond

Het genadeverbond is een van de meest prominente, en meest belangrijke doctrines in de heilige Schrift, het is een grote realiteit die het hart vormt van de Bijbelse openbaring. Zo hebben de Gereformeerde theologen de waarheid van het verbond altijd gezien. De Duitse theoloog uit de negentiende eeuw, Heinrich Heppe, die de Gereformeerde theologie van Calvijn tot zijn dagen samenvatte, schreef: *'De leer van Gods verbond met de mens is dus het diepste hart en de ziel van de hele geopenbaarde waarheid.'*² Hij citeert de Gereformeerde theoloog uit de zeventiende eeuw, J.H. Heidegger: *'de kern en als het ware het centrum van de hele Heilige Schrift is het .....verbond.....van God, waaraan .....alles wat hierin opgenomen is gerelateerd moet worden.'*³

Herman Bavinck stemde hiermee in:

*De leer des verbonds is voor de dogmatiek en tevens voor de praktijk van het christelijk leven van grootste beteekenis. Meer dan de Roomsche en Luthersche, heeft de Gereformeerde kerk en theologie dit begrepen. Op grond van de Heilige Schrift vatte zij de ware religie des Ouden en Nieuwen Testaments steeds op als een verbond tusschen God en mensch, hetzij dit opgericht werd met den nietgevalen mensch (foedus operum), of met de schepping in het algemeen bij Noach (foedus naturale), of met het volk der verkiezing (foetus gratiae).*⁴

In zijn werk, over de plaats van de kinderen in het verbond, heeft Herman Hoeksema geschreven: *'Indien we ..... zouden willen spreken van een Jachin en Boaz in den tempel der waarheid Gods (hier wordt gerefereerd aan de twee pilaren in de tempel van Salomo, zie: 1 Kon. 7: 21), dan zouden we zeker niet moeten spreken, ... van de leer der Algemeene en die der Particuliere Genade, maar wel van het stuk der Souvereine Genade Gods aan den eenen en dat van Gods verbond aan den anderen kant..... Dit neemt niet weg, dat de verbondsgedachte wel zeer wezenlijk een der voornaamste stukken in de belijdenis der Gereformeerde kerken is en behoort te blijven. Eigenlijk is ze nog meer karakteristiek Gereformeerd dan de leer der verkiezing.'*⁵

De Schrift zelf wijst op deze centrale positie van het verbond. De geschiedenis van Israël in het Oude Testament is de geschiedenis van Gods verbond met Abraham en zijn zaad (Gen. 12). Het doel van deze geschiedenis is Jezus de Christus (Luk. 1: 68-73). Jezus komt als de Middelaar van het nieuwe verbond (Hebreeën. 8: 6, 12: 24). Het werk van Christus is om die reden, de oprichting, realisatie en voleindiging van het nieuwe verbond (Hebr. 13: 20, 21).

Dit is ook de reden, dat de Bijbel zelf als naam voor de twee delen heeft: 'Oude Testament' en 'Nieuwe Testament'. Immers het woord 'Testament' betekend 'Verbond', daarom is het correct om over de Bijbel te spreken als het boek van het Oude en het Nieuwe Verbond.

Gods genadeverbond

Wat is het verbond van God?

Wat is dat verbond wat God oprichtte met Abraham en zijn zaad; wat vervuld werd in Jezus Christus; en voltooid zal worden met de Kerk die vergaderd wordt uit alle volken van het begin van de wereld tot het eind, wanneer de Heere wederkomt?

Het verbond is de vriendschapsverhouding tussen de drie-enige God en zijn uitverkoren volk in Jezus Christus. Dat het verbond moet worden opgevat als een verhouding, als een verbond van gemeenschap, tussen God en zijn volk kan bewezen worden vanuit de volgende Bijbelgedeelten. Ten eerste, wanneer God zijn verbond opricht met vader Abraham, omschrijft God zelf het verbond als volgt: *'om u te zijn tot een God'* (Gen. 17: 7). Het verbond is dit: Jehova is Abrahams God, en Abraham is de man die Jehova koos. Het is de verhouding - de speciale, hechte, liefdevolle verhouding - tussen hen beide. Deze omschrijving van het verbond wordt keer op keer herhaald, in het Oude Testament (Verbond), wanneer het Verbond met Israël wordt opgericht en bevestigd. Het verschijnt ook in de belangrijke profetie over het Nieuwe Verbond in Jeremia 31: 31-34. *'Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.'* (vers 33)

Ten tweede, de fundamentele aardse analogieën voor, of symbolen van, het verbond, zijn relaties, relaties die gekenmerkt worden door de meest intieme vriendschap tussen mensen die we maar kennen. Wanneer iemand enige twijfel heeft of het verbond een relatie is, dan moeten de Bijbelse analogieën deze zaak beslissen. De Bijbel gebiedt ons om aan het verbond te denken als aan een huwelijk, en als een vader-kind verhouding. In Ezechiël 16 beschrijft de profeet het verbond van de

² Heinrich Heppe, 'Gereformeerde Dogmatiek', Londen: Allen & Unwin, 1950, pag. 281

³ Idem.

⁴ Herman Bavinck, 'Gereformeerde Dogmatiek', Deel III, Kampen, J.H. Kok, Pag. 192.

⁵ Herman Hoeksema, 'Geloovigen en Hun Zaad', Reformed Free Publishing Association, pag. 3, 4

Heere met Jeruzalem als een huwelijk: *'Als Ik nu bij u voorbijging, zag Ik u, en ziet, uw tijd was de tijd der minne; zo breidde Ik Mijn vleugel over u uit, en dekde uw naaktheid; ja, Ik zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de Heere HEERE en gij werdt de Mijne.'* (vers 8) Juda is Jehova's vrouw in het verbond.

Helemaal aan het begin van Israëls geschiedenis als natie, maakt God duidelijk dat het verbond tussen Hem en Israël, het verbond op basis waarvan Hij zal redden van de slavernij van Egypte, een Vader-kind verhouding is. Immers Mozes moet tegen de Farao zeggen: *'Alzo zegt de HEERE: Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is Israël.'* (Ex. 4: 22)

Huwelijk en ouder-kind relatie zijn beide verhoudingen van liefde en gemeenschap. Het zijn bijzondere vormen van vriendschap. En het verbond met de Heere is het echte huwelijk, en de echte Ouder-kind verhouding.

Ten derde is er de figuurlijke uitleg van het verbond van God die bij de mensen woont.

Openbaringen 21 toont het visioen van de nieuwe wereld en de voltooide Kerk waarbij gelijk door de grote stem wordt uitgelegd dat: *'Ziet, de tabernakel Gods is bij de mensen, en Hij zal bij hen wonen'* (vers 3). Hierbij wordt gewezen op het gebouw dat in het Oude Testament (Verbond) zijn plek had in het centrum van Israël: de tabernakel. Dat heilige gebouw was de plaats waar God leefde met Israël en waar Israël leefde met God in aangename gemeenschap. De hemel zal de echte, gigantische, tabernakel zijn, aangezien de zaligheid in de hemel zal zijn, het leven in het verbond: wonen met God. Johannes laat op dit tabernakel-leven in de komende wereld direct van toepassing zijn, de woorden die wij kennen, als de beschrijving van de omgang in het verbond: *'en zij zullen Zijn volk zijn, en God Zelf zal bij hen en hun God zijn.'* (vers 3)

In dit licht moet de kerk het grootste en centrale wonder van de zaligheid ook zien, namelijk de incarnatie van de eeuwige Zoon van God. De betekenis hiervan wordt gegeven in Johannes 1: 14: *'En het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons getabernakeld.'* (dit is de letterlijke vertaling, in de Statenvertaling: 'gewoond') In Jezus, komt de drie-enige God dicht bij ons om vriendschap te sluiten, zo dicht bij dat Hij één met ons wordt. Wanneer de Geest van de gekruisigde en opgestane Zoon van God ons één maakt met Christus door geloof, komen we dicht bij God, zo dichtbij dat we Gods bruid en Gods kinderen zijn.

Het verbond is geen contract met wederzijdse verplichtingen van God en de gelovige. Hoewel het aardse huwelijk wederzijdse verplichtingen voor man en vrouw kent, zijn het toch niet deze verplichtingen die het huwelijk definiëren, maar het één-vlees-zijn definieert dit. Het verbond is geen verdrag of overeenkomst (en al helemaal geen verdrag naar het model van de heidense Kanaänieten), zoals ook de verhouding tussen een gelovige vader en zijn kinderen ook geen verdrag is. Evenzo is het verbond geen belofte, hoewel God het verbond met zijn volk heeft opgericht door de belofte. Ezechiël 16: 8 maakt een duidelijk onderscheid tussen de belofte, waardoor het verbond werd opgericht en verzegeld, en het verbond waarin God in de weg treedt van die belofte: *'ja, Ik zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de Heere HEERE en gij werdt de Mijne.'* Hoewel de bruidegom zijn bruid krijgt door middel van een eed - een plechtige eed en belofte - toch is deze eed niet het huwelijk zelf. Het huwelijk is het samenleven van die twee. Dit verstaan van het verbond maakt duidelijk wat de echte verbondslidmaten hebben te verwachten van God en wat God vereist dat zij Hem geven. Er wordt verwacht dat we, ja we moeten, ons verheugen in Gods wonderbare liefde, Gods verrukkelijke vriendschap, en God vertroostende verzekering: *'Ik ben uw God, gij zijt Mijn vrienden'*. Hiermee verwachten we, natuurlijk!, zijn zorg en zegen over zowel dit leven als ook over het toekomstige leven: zaligheid! Denk maar aan de echtgenoot die zijn vrouw verzorgt en koestert en aan de ouder die zijn kinderen voedt en beschermt.

Het verbond van God roept ons om Hem onze liefde, onze vriendschap en exclusieve, hartelijke dienstbaarheid te geven: dankbaarheid!! Denk maar aan de toegewijde hulp die de man van zijn vrouw verwacht en de eerbied die ouders willen zien bij hun kinderen.

Aangezien de vriendschap met God alleen genoten wordt door zijn Woord, zullen de verbondskinderen gemarkeerd worden, met verwijzing naar de Schrift, door de verkondiging van het Evangelie, en door krachtige prediking. En omdat we onze vriendschap tonen door ons gebed en door gehoorzaamheid aan de wet, worden de verbondskinderen gekenmerkt door gebed en gehoorzaamheid.

Het ware hart van de Christelijke ervaring en het Christelijke leven is de vriendschap met God in Jezus Christus. *'Ik heet u niet meer dienstknechten; .....maar Ik heb u vrienden genoemd'* (Johannes 15: 15). Dit is het Gereformeerde antwoord op de visie van het Christelijke leven als een persoonlijke relatie met God. Dit beschermt het christelijke leven tegen de gevaarlijke fout om het leven van een christen te zien als een koude, formele, uiterlijke inachtneming van beschreven regels en geaccepteerde gewoontes. Dit stempelt het leven van Gereformeerde christenen met elkaar: huwelijk is vriendschap, familie is vriendschap, leven in de gemeente is vriendschap.

Twee vitale waarheden over het verbond moeten benadrukt worden, voordat we verdergaan met de plaats van de kinderen in het verbond. Ten eerste, het verbond is van God. Het verbond is van

God, omdat hij het bedacht heeft, het beloofd heeft, het opgericht heeft, het onderhoud en het voltooit. Hij alleen doet dit. Hij doet dit zonder de hulp van Abraham, of Israël, of de Kerk. Keer op keer zegt God: *'Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u'*. Wanneer Jeruzalem het verbond verbroken heeft door haar verfoeilijke afgoderij zodat ze niets anders kan verwacht dan Gods plechtige verklaring dat het verbond nietig verklaard is, dan zegt God verbazingwekkend genoeg: *'Evenwel zal Ik gedachtig wezen aan Mijn verbond met u, ..., en Ik zal met u een eeuwig verbond oprichten.'* (Ez. 16: 60) Nooit zegt God: *'Laat ons samen een verbond maken'*. Nooit leert de Schrift dat het verbond, wat haar vervulling betreft, afhankelijk is van zondige mensen.

Het verbond is een verbond van genade. Dit is nergens duidelijker aanwezig dan in de incarnatie van de Zoon van God. In pure genade en ontzagwekkende kracht heeft God het onmogelijke gedaan: Hij richtte een nieuw verbond op. Wij hadden hier geen aandeel in, behalve dan dat het onze verschrikkelijke schuld was, onze totale verlorenheid, en volkomen hopeloosheid en misère die het nodig maakten dat God, door de incarnatie en dood van zijn Zoon, een nieuw verbond oprichtte.

Dwaling op dit punt is geen kleine zaak, want de zaligheid vloeit voort uit het verbond. Wanneer het verbond afhangt van de mens, dan hangt ook de verlossing af van de mens. De verbondsleer die de genade van het verbond ontkent, ondergraaft noodzakelijkerwijs ook de 'vijf punten' van het Calvinisme.

Het verbond is, ook in een nog diepere zin, van God. Het is de openbaring aan ons, en het delen met ons, van Gods eigen innerlijke, drie-enige leven. Gods eigen leven is ook verbondsmatig. Het leven van God is familie vriendschap. De Vader heeft zijn eniggeboren Zoon lief, en de Zoon heeft de Vader, wiens beeld Hij heeft, lief; en ze zijn vrienden in de Heilige Geest, die uit hen beide voortkomt en in wie ze elkaar ook omhelzen. Zo is het leven van de drie-enige God dat *'de eniggeboren Zoon, ... in den schoot des Vaders is'* (Joh. 1: 18).⁶

Een mysterie? Zeker, wanneer je daarmee bedoelt dat er dieptes zijn die ons begrip ver overstijgen. Niettemin, zo is het geopenbaard. Het leven van God is verbondsleven – leven naar de aard van een Vader en Zoon. En tot dit leven 'laat God ons toe', in Christus, zodat de relatie tussen ons en God wordt als die van een Vader en een zoon of een Vader en een dochter. Hoe zouden we anders kunnen bidden? 'Onze Vader!'

Dit brengt ons bij de tweede verbondswaarheid die van vitaal belang is. Het verbond van God met ons is allesomvattend en alles dominerend: het hele leven van de gelovige – lichaam en ziel, fysiek en geestelijk, tijdelijk en eeuwig, ten opzichte van God en de mens – is opgenomen in dit verbond en wordt gecontroleerd, geregeld en gestructureerd door het verbond. Als gelovige is mijn hele leven verbondsleven. God is mijn God, niet alleen op de zondag, maar ook de hele week door; niet alleen bij de eredienst, maar ook in mijn werk; niet alleen in mijn toewijding aan God, maar ook in mijn huwelijk en gezin; niet alleen wat het kerkelijke leven betreft, maar ook in mijn gedrag ten opzichte van de Staat, mijn werkgever en mijn buurman. De vriendschap van God legt een beslag op alles, controleert alles, en laat zich in alles zien. Het maakt een radicaal verschil uit in de ervaring en het gedrag van de gelovige. Aan de ene kant bezit hij vreugde, zekerheid en hoop. En aan de andere kant wandelt hij in een heilig leven met God.

Dit alles omvattende karakter van het verbond wordt ook geïmpliceerd in de beelden die de Bijbel zelf geeft van het verbond als huwelijk en als vader-kind relatie. Het hele leven van een jonge vrouw is gestempeld door haar huwelijk en is in beslag genomen door haar echtgenoot. De relatie waar onze kinderen in staan, ten opzichte van ons, beheerst hun hele leven. Ze gedragen zich zo, ze spreken zo, en ze denken, en ze zijn zoals ze zijn, omdat ze onze kinderen zijn. De relatie met hun ouders vormt hen (een gedachte die godvrezende ouders doet beven, en zou moeten doen beven).

---

⁶ Betreffende het trinitaire leven van God als familiale verbondsgemeenschap en de implicaties hiervan voor het verbond, ja voor alle schepselen, zie David. J. Engelsma, 'Trinity and Covenant' (Th.M. thesis, Calvin Theological Seminary, Grand Rapids, Mich., 1994), is gepubliceerd als 'Trinity and Covenant: God As Holy Family', door: Reformed Free Publishing Association

2. Kleine 'duiveltjes' of Kinderen van God?

Een belangrijk aspect van het leven in het verbond is de familie van de gelovigen. Want de kinderen zijn opgenomen in het verbond.

De opname van de kinderen van de gelovigen in het verbond

De kinderen van gelovigen zijn opgenomen in het verbond, al bij hun conceptie en geboorte. Ze ontvangen de vergeving van de zonden door het bloed van Jezus, de heiliging door de Heilige Geest, en het kerklidmaatschap - als kinderen. Ze zijn geroepen om God lief te hebben, te vrezen en te gehoorzamen, als kinderen. Want ze hebben God als hun God en ze zijn Zijn volk - als kinderen. Daarom hebben ze ten volle recht op de Doop. Ouders moeten hen ten Doop houden. En de Kerk die de zuivere sacramenten bedient zoals Christus ze heeft ingesteld, moet erop toezien dat dit gebeurt.

Dit is een belangrijk aspect van de centrale leer betreffende het verbond. Het is belangrijk voor de kinderen. Zijn ze kinderen van God of van de duivel? Het is belangrijk voor de ouders. We hebben onze kinderen lief en de opvoeding van onze kinderen beschouwen we als een van de belangrijkste taken in ons leven. Mogen we hen zien als Gods kinderen? Of moeten we hen zien als satans 'kleine duiveltjes', zoals allen moeten doen die ontkennen dat de kinderen opgenomen zijn in het verbond, zoals bepaalde Calvinistische theologen gedaan hebben, als Jonathan Edwards. Opname van de kinderen in het verbond is belangrijk voor de kerk. Wanneer de kerk vraagt: 'zijn ze lid van de kerk, of staan ze eigenlijk buiten de kerk?' Heeft de kerk een roeping ten opzichte van hen, om hen te voeden en te beschermen als lammeren van de kudde van Christus, of zijn ze niets anders dan heidenen, kleine heidenen weliswaar, maar desondanks heidenen, zoals alle andere goddeloze mensen, tot wie de kerk zich richt bij evangelisatie.

Boven alles is de plaats van de kinderen in het verbond belangrijk voor God. Hij zei aan het begin van de verbondsgeschiedenis met Abraham: *'En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, ... , om u te zijn tot een God, en uw zaad na u.'* (Gen. 17: 7) Hij inspireerde de apostel, op de dag dat het verbond vernieuwd werd, om te proclameren: *'Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, ..., zo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal.'* (Hand. 2: 39) Wanneer God zijn ontrouwe vrouw, Juda, berispt, roept God als een bedroefde echtgenoot en vader, *'is het wat kleins van uw hoererijen, Dat gij Mijn kinderen geslacht hebt?'* (Ez. 16: 20, 21) In Maleachi 2: 15 veroordeelt God echtscheiding in Israël, omdat echtscheiding een bedreiging is voor *'een zaads Gods'*. En ook vandaag haat de onveranderlijke God de echtscheiding in het verbond, omdat het destructief is voor de kinderen die, als verbondskinderen, Zijn kinderen zijn.

Hoe belangrijk die opname van de kinderen in het verbond is wordt ook getoond in het Nieuwe Testament (Verbond) door Christus' opdracht: *'Maar Jezus riep dezelve kinderkens (zuigelingen) tot Zich, ... ; want derzulken (kinderen van gelovigen) is het Koninkrijk Gods.'* (Luk. 18: 16) Het wordt ook getoond in de zorgvuldige bepaling die God geeft aan de kinderen als leden van de gemeente: *'Gij kinderen, zijt uw ouderen gehoorzaam in den Heere; .... En gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn, maar voedt hen op in de lering en vermaning des Heeren.'* (Ef. 6: 1-4) Hierin is het Gereformeerde geloof, het Calvinisme, niet gelijk aan dat van alle Baptisten. Elke Baptist dwaalt ernstig aangaande deze vitale waarheid van de centrale plek van het verbond in de Schrift. Elke Baptist gaat er vanuit dat de kinderen van gelovigen verloren heidenen zijn die buiten de kerk staan, in dat opzicht niet anders dan de kinderen van de ongelovigen. De advertentie van een lokale Baptisten gemeente in de krant over de superieure heiligheid van de kinderen in hun gemeente - hun gehoorzaamheid aan hen die over ze gesteld zijn, hun vrij zijn van dronkenschap en hoererij - is een bedrieglijke advertentie. Er zijn geen kinderen in die kerk. Elke Baptisten gemeente wijst lidmaatschap voor alle kinderen af. Alleen de schapen zijn opgenomen bij de Baptisten, niet de lammetjes. Toegang tot de kerk is er alleen voor hen die opgegroeid zijn en die in staat zijn om zelf belijdenis van het geloof te doen. Alle jeugd die zich bij een Baptisten gemeente voegt doet dit niet als kind van gelovige ouders, maar als volwassen individu. De Baptisten gemeente laat de kinderkens niet tot Jezus komen, maar verbiedt hun dit. Naast andere implicaties van deze meedogenloze leer en praktijk is een belangrijke implicatie van deze leer dat er geen grond is voor enige hoop op uitverkiezing en zaligheid voor de kinderen van gelovigen die jong sterven. Daarentegen, is er alle reden om te geloven dat ze verloren gaan. Ze zijn, volgens de Baptisten zelf, buiten de kerk en het verbond met God; en buiten de kerk en het verbond van God is geen zaligheid.

In het licht van onze belijdenis dat de kinderen opgenomen zijn in het verbond (daarover is ook geen discussie onder Gereformeerde gelovigen en kerken), moeten we nu een antwoord geven op

de volgende vraag, wat bedoeld de Schrift precies wanneer het zegt dat onze kinderen opgenomen zijn in het verbond?

De Gereformeerde belijdenissen zijn duidelijk en stellig over de opname van kinderen in het verbond. De Heidelbergse Catechismus leert dat de kinderen gedoopt moeten worden, 'want mitsdien zij alzowel als de volwassenen in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt' (Vraag en antwoord 74, Heidelbergse Catechismus)

Het Gereformeerde 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen' verzekert de ouders van de gemeente '... onze kinderen ..... weder in Christus tot genade aangenomen worden.' En verzekert met stelligheid, met een krachtig en beslissend beroep op de eenheid van Oude en Nieuwe Verbond, dat we 'de kinderen, als erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond, dopen.'⁷ En in het dankgebed wordt de bidder op de Gereformeerde lippen gelegd, de woorden van dankzegging, vreugde en troost, 'dat Gij ons en onzen kinderen, door het bloed van uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door Uw Heilige Geest tot lidmaten van Uw eniggeboren Zoon, en alzo tot Uw kinderen aangenomen hebt.'⁸ In de eerste doopvraag antwoorden de ouders op de vraag, 'hoewel onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelve onderworpen, of gij niet bekent dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen?'⁹

De vraag wat dit betekent wordt opgeroepen door het ontegenzeggelijke feit dat niet alle kinderen van gelovigen gered zijn. Zowel ouders als ook kerken ervaren het harde, pijnlijke feit dat sommige van onze kinderen bij hun opgroeien goddeloos blijken, ongelovig en ongehoorzaam, ze gaan het eeuwig oordeel tegemoet. God is niet hun God; en ze zijn niet Zijn kinderen. De Schrift bereidt ons voor op deze bitterste van alle bittere ouderlijke en kerkelijke droefheden. Abraham had een kleinzoon, Ezau, die een heidens en afkerig kind was (zie: Gen. 25: 19-34; Rom. 9: 6; Hebr. 12: 16, 17). Deuteronomium 21: 18-21 beschrijft de procedure die Israëlitische ouders moeten volgen met hun vraatzuchtige, dronken, rebelse en struikelende zonen, ze moeten deze kinderen bij de oudsten brengen om te worden geëxcommuniceerd en gestenigd. Hebr. 10: 29 spreekt over de gedoopte zoon, ten tijde van het Nieuwe Verbond, die 'die den Zoon van God vertreden heeft, en het bloed des testaments onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was, en den Geest der genade smaadheid heeft aangedaan'

We kunnen dus niet aannemen dat al onze kinderen wedergeboren zijn en uitverkoren. Wanneer we dat veronderstellen dan handelen we in strijd met de Schrift en met onze eigen ervaring. En we mogen hierover als ouders niet bitter zijn. Want het is pure genade dat ook maar één van onze kinderen gered is.

Er zijn drie mogelijk verklaringen voor deze opname van de kinderen in het verbond. Ze worden allen beleden door verschillende Gereformeerde kerken.

De eerste verklaring is dat, omdat de kinderen een bevoorrechte positie hebben in een Christelijk huis en in de omgeving van de kerk, dat het daarom waarschijnlijker is dat deze kinderen zich bekeren, dan de kinderen van ongelovigen. Maar feitelijk zijn deze kinderen niet gered, ze moeten gezien worden als niet gered totdat ze het tegendeel bewijzen door te geloven, maar ze bevinden zich in ieder geval in een gunstiger positie om gered te worden dan de andere kinderen. Dit was de visie van sommige Puriteinen en die van Jonathan Edwards. Dit is de visie van veel Gereformeerde kerken tegenwoordig, onder andere de "Free Reformed Churches of North America" en de "Netherlands Reformed Congregations of the United States and Canada" in Nederland¹⁰ en in Amerika.¹¹

Deze visie moet worden afgewezen. Ten eerste doet het geen recht aan de taal van de Bijbel en van de Gereformeerde belijdenissen. God plaatst de kinderen van gelovigen niet slechts in een voordeliger positie, zodat het waarschijnlijker is dat ze gered worden; maar Hij richt zijn verbond met hen op, om hun tot een God te zijn (Gen. 17: 7). God geeft de kinderen de belofte van de

⁷ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.'

⁸ Idem

⁹ Idem

¹⁰ Opmerking van de vertaler: Vergelijkbare visies kom je ook tegen in veel Gereformeerde Gemeenten, Oud Gereformeerde Gemeenten Christelijk Gereformeerde kerken en Hersteld Hervormde kerken

¹¹ Bewijs voor de populariteit van hun opvatting over de opname van de kinderen in het verbond en de kinderdoop is onder andere 'De Zaak van de Verbondsmatige Kinderdoop' (The Case for Covenantal Infant Baptism', ed. Gregg Strawbridge, Phillipsburg, P & R, 2003. Met slechts een enkele uitzondering, pleiten bijna alle theologen van Gereformeerde en Presbyteriaanse denominaties voor de visie die de gedoopte verbondskinderen ziet als niet wedergeborenen en niet gered, totdat ze opgroeien en een bekeringservaring hebben, voldoen aan een voorwaarde of geloven.

Heilige Geest van Jezus Christus (Hand. 2: 38, 39, Vraag en antwoord 74, Heidelbergse Catechismus). Daarmee in overeenstemming ziet de kerk en mag de kerk de kinderen niet zien als heidenen, met alleen een beetje gunstiger uitgangspositie dan de andere heidenen. Maar de Gereformeerde kerk beschouwt hen, en moet hen beschouwen als *'in Christus geheiligd'*. Het Gereformeerde 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen' gebiedt de ouders om *'hoewel onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelve onderworpen, of gij niet bekent dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen'*¹² Ten tweede, is het niet waar dat onze kinderen, nu strikt gezien vanuit het standpunt van hun natuurlijke aard, zich in een betere positie bevinden dan de heidenen in de wereld. Onze kinderen zijn van nature dood door de zonde. En een dode persoon in een Christelijk huis en in de sfeer van de kerk heeft geen voordeel ten opzichte van een dode persoon buiten een Christelijk huis en de kerk.

De tweede mogelijke verklaring voor de plaats van de kinderen in het verbond kan iets overtuigender worden verdedigd. Alle kinderen van de gelovigen zijn zonder uitzondering opgenomen in het verbond in die zin, dat God ze de zaligheid belooft en zijn verbondsgenade in Christus over hen uitbreid. De daadwerkelijke vervulling van de belofte, en het daadwerkelijke ontvangen van de verbondsgenade, en de daadwerkelijke realisatie van het verbond met hen persoonlijk hangt af van hun geloven in Jezus Christus, van het vastgrijpen van het verbond wanneer ze opgroeien. Het verbond bestaat uit een belofte en een eis, die eis is de voorwaarde die het kind moet vervullen. De belofte van God is voor elk kind, zonder uitzondering. Maar wanneer het kind niet zou voldoen aan de eis om te geloven, dan verspeelt hij de belofte. Dit is de visie van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) en de Canadese Gereformeerde Kerken en de Amerikaanse Gereformeerde Kerken.¹³

Het aantrekkelijke van deze visie is dat het alle kinderen, zonder uitzondering, in het verbond plaatst. En dat is natuurlijk prettig voor gelovige ouders (hoewel de implicatie van deze visie ook is dat niet slechts enkele, maar ook alle kinderen uit het verbond kunnen vallen, en dat is niet zo prettig). Het lijkt ook recht te doen aan de taal van de Schrift en de belijdenissen. God zegt tot Abraham, *'en tussen uw zaad'*, en niet *'en tussen sommigen van uw zaad'* (Gen. 17: 7). De Heidelbergse Catechismus leert dat onze kinderen *'in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn'*, *'onze kinderen'* en niet slechts sommige van hen. In het Doopformulier belijden we dat onze kinderen *'in Christus geheiligd zijn'*, niet sommigen van hen.¹⁴

Worden niet alle kinderen van gelovigen gedoopt? Is niet vereist dat we alle kinderen van gelovigen dopen?

Desondanks is deze visie in strijd met kardinale doctrines die we vinden in Gods Woord, doctrines die kostbaar zijn voor elke Gereformeerde man en vrouw. Allereerst, de belofte van verbondsgenade van God wordt zo afhankelijk van het werk en de wil van een zondig kind. Het verbond en de zaligheid zijn voorwaardelijk en afhankelijk van het geloof van het kind. Maar dit is lijnrecht in strijd met de leer van de Schrift, waar met betrekking tot de zaligheid van de kinderen van gelovigen geleerd wordt: *'Zo is het dan niet desgenen, die wil, noch desgenen, die loopt, maar des ontfermenden Gods.'* (Rom. 9: 16) Aldus heeft het Gereformeerde geloof beleden dat de gedachte, dat het geloof een voorwaarde is voor de zaligheid, verworpen. De Dordtse Leerregels ontkennen dat het geloof een vereiste, oorzaak of voorwaarde is *'in'* de mens, waar de uitverkiezing en zaligheid van die mens van afhankelijk is, veeleer heeft God *'ons uitverkoren (niet, omdat wij waren, maar) opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in den liefde'*.¹⁵

Een ander punt is, dat deze verklaring van de opname van de kinderen in het verbond impliceert dat Christus' dood in het geval van sommige personen gefaald heeft om hun zaligheid veilig te stellen. Bij de doop belooft God alle kinderen dat Hij ze zijn verbond en verbondszegening zal geven *op grond van het feit dat Christus bloed hen allen gewassen heeft in Zijn bloed*. Het Gereformeerde Doopformulier baseert de belofte van de Heilige Geest bij de doop op de dood van Christus aan degene aan wie dit belooft is: *'Desgelijks als wij gedoopt worden in den Naam des Heiligen Geestes, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit Heilig Sacrament dat Hij in ons wonen, en ons tot levende lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden, en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld*

¹² Klassiek 'Formulier om den heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.'

¹³ Zie J. Kamphuis, 'Een eeuwig verbond', Vijfbrief, Haarlem, 1984; en Jelle Faber, 'Amerikaanse Afgescheiden Theologen over het Verbond en de Doop' (American Secession Theologians on Covenant and Baptism), Pella, Iowa: Inheritance Publications, 1996.

¹⁴ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.'

¹⁵ DL H. 1 artikel 9. Zie ook H. 1 verwerping der dwalingen artikel 3; H. 3&4 verwerpingen der dwalingen artikel 6. Psalm 60, 66, 67; DL H. 3&4 artikel 14

worden.¹⁶ Maar een feit is dat de zonden van sommige gedoopte kinderen niet afgewassen zijn, en dat ze verloren gaan. Dus wordt de leer van de beperkte, krachtdadige verzoening ontkend, in ieder geval in de kring van het verbond. Met betrekking tot de kinderen van gelovigen is er sprake van universele, ineffectieve verzoening.

Een ander bezwaarlijk element van deze visie, is dat het leert dat de belofte van God in vele gevallen gefaald heeft. God belooft zaligheid aan elk kind van gelovige ouders, maar velen van hen ontvangen niet de zaligheid en het eeuwige heil. Het Woord van God en de belofte hebben in deze gevallen gefaald. Ze hebben gefaald omdat de kinderen hebben geweigerd om te voldoen aan de voorwaarde van geloof, maar het feit blijft: het Woord van God en de belofte hebben gefaald. Het fundamentele bezwaar tegen deze verbondvisie – en het is een dooernstig bezwaar – is dat het in strijd is met het Gereformeerde evangelie van zaligheid uit soevereine genade.

De derde verklaring voor de opname van de kinderen in het verbond is volgens ons de leer van de Schriften. Hoewel onze kinderen zich bevinden in de kring van het verbond en daarom ook het teken van het verbond krijgen en worden opgevoed als leden van het verbond, is het verbond van God, de verhouding van vriendschap in Jezus Christus, alleen opgericht met de uitverkorenen. De belofte is niet afhankelijk van het geloof van het kind, maar de belofte werkt het geloof waardoor bij elk kind aan welke God Zijn belofte doet de genade van het verbond ontvangen wordt. Het zijn de uitverkorenen kinderen onder onze vleselijke kinderen die de ware kinderen zijn, evenals Abrahams zaad ook niet alle vleselijke zaad van Abraham was, maar alleen Christus en zij die in Christus verkoren zijn (Gal. 3: 7, 16, 29).

Onze gronden voor de verklaring van de opname van kinderen in het verbond zijn de volgende. Ten eerste, Alleen deze visie is in harmonie met de geloofsregel van de Schrift. Gods zaligmakende verbondsgenade is particulier, dat is voor de uitverkorenen alleen: *'Want Hij zegt tot Mozes: Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferm, en zal barmhartig zijn, dien Ik barmhartig ben.'* (Rom. 9: 15). De uitverkiezing brengt scheiding tussen de zichtbare kerk en de wereld, maar ook binnen de zichtbare kerk zelf:

'En niet alleenlijk deze, maar ook Rebekka is daarvan een bewijs, als zij uit één bevrucht was, namelijk Izaäk, onzen vader. Want als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken, maar uit den Roepende; Zo werd tot haar gezegd: De meerdere zal den mindere dienen. Gelijk geschreven is: Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat.' (Rom. 9: 10-13)

Gods zaligmaking is nooit afhankelijk van de wil of de actie van de zondaar: *'Zo is het dan niet desgenen, die wil, noch desgenen, die loopt, maar des ontfermenden Gods.'* (vers 16). Christus dood is werkzaam en krachtdadig:

'Want Christus, als wij nog krachteloos waren, is te Zijner tijd voor de goddelozen gestorven. Want nauwelijks zal iemand voor een rechtvaardige sterven; want voor den goede zal mogelijk iemand ook bestaan te sterven. Maar God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren. Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven. En niet alleenlijk dit, maar wij roemen ook in God, door onzen Heere Jezus Christus, door Welken wij nu de verzoening gekregen hebben.' (Rom. 5: 6-11)

De belofte van God is zeker voor alle zaad: *'Daarom is zij uit het geloof, opdat zij naar genade zij; ten einde de belofte vast zij al den zade, niet alleen dat uit de wet is, maar ook dat uit het geloof Abrahams is, welke een vader is van ons allen'* (Rom. 4: 16).

Ten tweede, de Schrift geeft precies deze verklaring voor de zaak die hier ter discussie staat, dat doet ze in Romeinen 9. De zaak die Paulus behandelt is het feit dat zo veel fysieke kinderen van Abraham verloren gaan terwijl God toch aan Abraham beloofde om zijn verbond op te richten met Abraham en zijn zaad (vers 1-5). De grote moeilijkheid voor Paulus is niet dat zo vele geliefde verwanten verloren gaan (hoewel hij wenst om zelf verbannen te zijn van Christus, omwille van zijn broederen, vers 3), maar de moeilijkheid is dat het lijkt alsof, *'het Woord Gods ware uitgevallen'*, dat de belofte van God gefaald heeft om een verbond op te richten met velen aan wie wel de belofte gegeven was (vers 6). Maar het is niet zo dat gebleken is dat de belofte heeft gefaald en krachteloos is geweest, zelfs niet in één enkel geval.

Waarom niet? Omdat het zaad van Abraham, aan wie de belofte gegeven was, nooit alle fysieke kinderen van Abraham omvatte. *'...die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn. Noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn zij allen kinderen; maar: In Izaäk zal u het zaad genoemd worden. Dat is, niet de kinderen des vleses, die zijn kinderen Gods; maar de kinderen der beloften worden voor*

¹⁶ Klassiek 'Formulier om den heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.'

het zaad gerekend.' (Rom. 9: 6-8). Er is een onderscheiding tussen twee soorten kinderen van de gelovige Abraham: kinderen des vleses en kinderen der belofenis. En deze onderscheiding is er door Gods besluit van verwerping en verkiezing, en duidelijk geïllustreerd door de geschiedenis van Jakob en Ezau (vers 9-23).

Het probleem van Paulus is precies hetzelfde als ons probleem. Door de belofte neemt God onze kinderen op in zijn verbond van zaligmaking; maar niet al onze kinderen worden zalig.

De oplossing die de Schrift geeft voor Paulus' probleem is ook de oplossing voor ons probleem. De kinderen van gelovigen aan welke God zijn genadige beloften van deelname aan het verbond geeft is niet bestemd voor alle fysieke nakomelingen van gelovige ouders. Maar veeleer voor Gods kinderen uit onze vleselijke kinderen. Dit zijn de kinderen van God die in Christus verkoren zijn. Zij zijn degenen die door God als zaad geteld worden, wanneer Hij zegt: *'om u te zijn tot een God, en uw zaad'*. Zij, en zij alleen, zijn *'kinderen der belofenis'*. Aan hen en aan hen alleen is de belofte gegeven. In ieder van hen is de belofte werkzaam in geschonken geloof in Jezus Christus.

Ten derde, deze opvatting over de opname van de kinderen in het verbond is gefundeerd in de Gereformeerde traditie. Heinrich Heppe, die de essentie uit de Gereformeerde belijdenissen en boeken van Gereformeerde Theologen gedestilleerd heeft, citeert de zeventiende-eeuwse theoloog J. H. Heidegger, als vertegenwoordiger van de Gereformeerde visie:

*'Net als bij volwassenen, verzegeld de doop niet de inwendige genade voor ieder van hen, maar alleen voor hen die in hun hart geloof dragen wat tegengesteld is aan geveinsd geloof en wat met woorden beleden wordt. Niet voor elk van de kinderen van gelovige ouders ieder voor zich, maar alleen voor de uitverkorenen is de doop het teken en zegel van de wedergeboorte en de universele geestelijke genade. Hoewel het goed en godvrezend is om bij individuele kinderen van ons goede hoop te hebben op het oordeel in liefde, is dit toch niet het geval bij ieder individueel kind van ons.'*¹⁷

Dit is steeds de prominente visie geweest in de Gereformeerde Theologie sinds de Afscheiding van 1834. Prof. C. Veenhof, die zelf een voorstander is van de visie dat elk gedoopt kind in het verbond opgenomen is door een voorwaardelijke belofte, erkent dat de overtuiging die de frase in het doopformulier, *'onze kinderen..... in Christus geheiligd zijn'*, uitlegt als slaande op de uitverkoren kinderen, de meest voorkomende overtuiging in de kerken van de Afscheiding was. Het was de leer van Simon van Velzen, een voortreffelijk theoloog in de kerken van de Afscheiding.¹⁸

Ten vierde is onze verbondsvisie in overeenstemming met de Gereformeerde belijdenissen. De Westminster Confessie belijdt dat de verbondsbelofte van genade particulier en onvoorwaardelijk is: *'belovende aan hen die verordineert zijn tot het leven, Zijn Heilige Geest, om hen gewillig en bekwaam te maken te geloven.'*¹⁹ In het hoofdstuk over de doop, leert deze Presbyteriaanse belijdenis dat de genadige belofte bij de doop strikt gecontroleerd wordt door de eeuwige uitverkiezing:

*'...de beloofde genade wordt niet alleen aangeboden maar echt toegeëigend en geschonken door de Heilige Geest aan zulke – hetzij volwassenen of kinderen- voor wie, naar de raad van Gods wil, die genade geldt, en dat op de door Hem bestemde tijd.'*²⁰

De Dordtse Leerregels beperken de belofte van het Evangelie en de sacramenten tot de gelovigen.²¹ Immers het geloof is de gave van God aan de uitverkorenen,²² de belofte is voor de uitverkorenen. En kan daarom niet falen.²³

Wanneer je het op een andere manier leest kan de leer van de Heidelbergse Catechismus in vraag en antwoord 74, en de uitspraak in het Doopformulier dat de kinderen *'erfgenamen van Gods rijk'* zijn, en dat ze *'in Christus geheiligd zijn'*, niet waar zijn. Wanneer bij deze zaken gerefereerd wordt aan elk individueel kind van gelovige ouders, en niet de uitverkorenen onder hen, dan is het simpelweg niet waar dat aan hen *'door Christus'* bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, beloofd wordt²⁴ of dat ze *'in Christus geheiligd'* zijn.

God realiseert zijn verbond in de lijn van de generaties. Zo vergadert Hij zijn kerk van alle eeuwen, uit de kinderen van de gelovigen. Zoals de Puriteinen het graag zeggen: *'God trekt de lijn van de*

¹⁷ Heinrich Heppe, Reformed Dogmatics, Pag. 622, 623

¹⁸ C. Veenhof, 'Prediking en Uitverkiezing', Kampen, J.H. Kok, pag. 66 en verder

¹⁹ Westminster Confessie Hoofdstuk 7.3 'promising to give unto all those that are ordained unto life, his Holy Spirit, to make them willing and able to believe.'

²⁰ Westminster Confessie Hoofdstuk 28.6 'the grace promised is not only offered, but really exhibited and conferred by the Holy Ghost, to such (whether of age or infants) as that grace belongeth unto, according to the counsel of God's own will, in his appointed time.'

²¹ DL H. 3&4 artikel 8

²² DL H. 3&4 artikel 14, DL H. 1 artikel 9

²³ DL H. 5, artikel 8

²⁴ Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 74

uitverkiezing in de lendenen van de godvrezenden. Omwille van de uitverkoren kinderen, worden allen gedoopt.

3. Verbondsoopvoeding

De verbondsverkiezing van God bepaalt het standpunt van gelovige ouders en kerken ten opzichte van hun kinderen en deze verkiezing van God geeft richting aan de benadering bij de opvoeding. We zien onze kinderen niet als verloren heidenen ('kleine duiveltjes'), hoewel er zich mogelijkwijs 'kleine duiveltjes' onder hen bevinden, net zoals we de gemeente ook niet zien als een vergadering van ongelovigen, omdat er zich onder de heiligen ook ongelovigen kunnen bevinden. Maar we zien de kinderen als kinderen van God en de gemeente als vergadering van gelovigen.

Deze kwestie van de visie die ouders en kerken hebben op hun kinderen is van groot belang voor de praktijk. Jonathan Edward's visie op de kinderen als 'kleine duiveltjes', gekoppeld aan een tendens om de verzekerdheid van God eigen te zijn, te baseren op subjectieve, twijfelachtige ervaring, is mogelijk de belangrijkste oorzaak van de verbondsafval in Engeland, en het verval ook van de eigen kerken van Jonathan Edwards. De kinderen hebben deze les geleerd van hun grote leeraar: de 'kleine duiveltjes' groeien op en worden grote 'duiveltjes'. Hierin zie je een oordeel van God. We mogen immers niet voor onheilig houden, wat God rein heeft verklaard (Hand. 11: 9). Hoewel ze, net als hun ouders, een verdorven natuur hebben, zijn de verbondskinderen geen duiveltjes, dat is kinderen van de duivel, maar ze zijn Jehova's kinderen (Ez. 16: 20, 21). Ze zijn geen vleselijke zondaren, geestelijk gezien als de duivel, maar ze zijn heilig (1 Kor. 7: 14). Dit in tegenstelling tot de kinderen der ongehoorzaamheid, die wandelen naar de overste van de macht der lucht, zodat ze de wil des vleses doen en der gedachten (Ef. 2: 1-3), maar de gedoopte kinderen van gelovigen zijn in de Heere Jezus Christus, zodat ze hun vader en moeder eren (Ef. 6: 1-3).

Dezelfde consequentie als die veroorzaakt door deze verkeerde visie, die de kinderen van gelovigen ziet als onbekeerde heidenen, zie je ook in de kerken die deze visie vandaag aan de dag huldigen. In de regel, zijn deze kerken gevuld met jonge mensen die niet verzekerd kunnen zijn van het feit dat ze echte gelovigen zijn, geredde kinderen van God. Ja, ze groeien op en worden oud, zonder ooit de troost en vreugde te ervaren van het verbond met God, nooit kunnen ze met hun Verbondsvriend aan de verbondsmaaltijd deel nemen, hoewel ze vreemd genoeg wel belijdenis van hun geloof mogen doen waardoor ze lid van de gemeente worden.²⁵ En de weinigen die zekerheid krijgen omtrent hun verlossing verkrijgen die niet op grond van de belofte van het verbond bij de doop, maar door een mysterieuze ervaring.

Hun kinderen ziende als verbondskinderen van God, moeten gelovigen hun kinderen in hun opvoeding en tucht benaderen als uitverkoren kinderen, alhoewel het zo zou kunnen zijn dat er zich onder hen ook niet wedergeboren kinderen bevinden. De uitverkiezing bepaald de benadering. Alle kinderen moeten het onderwijs ontvangen wat de wedergeboren kinderen ontvangen en waarvan ze ook profiteren. Door middel van deze opvoeding en vermaning in de Heere, zal de verbondsbelofte vruchten van bekering gaan dragen in de uitverkoren kinderen. Het zal de anderen ontmaskeren en verharderen.

De bekering van verbondskinderen

We zien tenslotte de vraag onder ogen: welke plek heeft de bekering in het leven van de verbondskinderen? Heeft de bekering een plek bij hen, of is ze niet noodzakelijk? Wanneer de bekering een plek heeft in het leven van het verbondskind, is het dan een belangrijke plek, of zelfs noodzakelijke plek, of is de plaats van de bekering zo ongeveer geminimaliseerd?

Dit zijn belangrijke vragen voor gelovige ouders en Gereformeerde kerken. Wat is hun houding ten opzichte van de bekering van hun kinderen? Immers, wanneer de bekering noodzakelijk is, dan moeten ze instrumenten in de handen van God zijn tot bekering van hun kinderen. Moeten ze oprecht bidden voor de bekering van hun kinderen? Moeten ze de kinderen dringend oproepen tot bekering?

De vraag met betrekking tot de bekering is van vitaal belang voor het verbondskind zelf. Moet het naar deze realiteit en ervaring zoeken in het eigen leven? En zo ja, hoe moet het verbondskind verwachten dat het die ervaring krijgt? Mag het zich een geschikte kandidaat achten voor het doen van publieke belijdenis van het geloof en een waardig kandidaat voor het gaan aan het Heilig Avondmaal des Heeren, zonder dat er sprake van bekering is? Mag het kind zekerheid hebben omtrent de verlossing, zonder bekering, enkel en alleen omdat het gedoopt is en een kind van gelovige ouders?

²⁵ Zie C. Steenblok, 'Rondom verbond, Roeping en Doop', Gouda, Nederland, Gereformeerde Pers, 1979, pag. 44, 45; C. Hegeman, 'Explanation of the Reformed Doctrine' (Uitleg van de Gereformeerde Leer), Stickney, S. Dak.: Argus Printers, 1965, pag. 70

Laten we toegeven dat er een reëel gevaar is dat de belangrijke plaats die de bekering moet innemen, in het leven van het verbondskind, wordt verwaarloosd door de ouders en door de Gereformeerde kerk, en daardoor ook door het kind. Het is mogelijk dat deze ontkenning berust op een misverstand, alsof het noemen van de bekering van het verbondskind een bedreiging vormt voor de waarheid dat de verlossing van het kind een vrucht is van het verbond of de waarheid dat het God alleen is die het kind redt. Deze aarzeling bij Gereformeerde Christenen om te spreken over, ja om te benadrukken, de bekering van de kinderen in het verbond, is deels het gevolg van hun reactie op de zonde tegen Gods verbond die steeds populairder wordt vandaag aan de dag, de zonde die verbods-, gedoopte-, Gereformeerde jonge mensen voorwerp laat zijn van een 'evangelisatie' die hen benaderd als verloren zondaren die nog gered moeten worden door het accepteren van Christus. Wanneer dit bedoeld wordt met de bekering van het kind, dan wijzen Gereformeerde ouders en kerken het af in de naam van het verbond van God, verzegeld aan hun kinderen in hun jonkheid.

Maar deze misstanden en dwalingen mogen niet beslissend zijn voor het antwoord op de vraag over de bekering van kinderen in het verbond. Alleen de Schrift is beslissend.

Ten eerste, bekering is altijd het werk van de Heilige Geest, in vrije, soevereine genade. Dit is niet alleen het geval op het zendingsveld, maar dit geldt ook in het verbond. Bekering is nooit het werk van de zondaar, die de genade van God verdient of verwerft. Onze bekering door onszelf is geen vereiste voor het verkrijgen van toegang tot het koninkrijk der hemelen. Hoewel we zelf actief zijn bij onze bekering – we geloven, we hebben berouw, en keren ons tot God – toch is onze activiteit veroorzaakt door de Heilige Geest.

'Voorts, wanneer God dit Zijn welbehagen in de uitverkorenen uitvoert, en de ware bekering in hen werkt, zo is het dat Hij niet alleen het Evangelie hun uiterlijk doet prediken, en hun verstand krachtiglijk door den Heiligen Geest verlicht, opdat zij recht zouden verstaan en onderscheiden die dingen, die des Geestes Gods zijn; maar Hij dringt ook in tot de binnenste delen des mensen met de krachtige werking van denzelfden wederbarenden Geest; Hij opent het hart, dat gesloten is; Hij vermurwt dat hard is; Hij besnijdt dat onbesneden is. In den wil stort Hij nieuwe hoedanigheden en maakt dat die wil, die dood was, levend wordt; die boos was, goed wordt; die niet wilde, nu metterdaad wil; die wederspanning was, gehoorzaam wordt; Hij beweegt en sterkt dien wil alzo, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen. En dit is die wedergeboorte, ..., dewelke God zonder ons in ons werkt'²⁶

Ten tweede, de bekering heeft een plek in het leven van de verbondskinderen; en die plek is, dat bekering noodzakelijk is. Christus Woorden in Mattheüs 18: 3 zijn van toepassing op de kinderen van de gelovigen, *'Indien gij u niet verandert (bekeert), ..., zo zult gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.'* Verbondskinderen moeten de gave van berouw ontvangen. Ze moeten geloof hebben wat hen geschonken, en ingegoten wordt. Ze moeten zich bekeren tot God als tot hun hemelse Vader in wie ze verheugen.

Ten derde, de bekering is zelf vrucht van het verbond: het is het effect en de opbrengst van de verbondsbelofte. Gods belofte aan de uitverkoren kinderen, getekend en verzegeld door de doop, werkt bekering in hen. De vriendschap van God, door hen ervaren in de Heilige Geest, maakt dat ze zich afkeren van de zonde en wenden tot God. Omdat God hen opneemt in het verbond, door de genadige belofte, is hun bekering zeker.

Ten vierde, ouders en kerken mogen niet alleen, maar zijn ook ernstig geroepen en verplicht door God, om hun kinderen op te roepen zich te bekeren. Ze moeten dit doen met betrekking tot specifieke zonden, maar eveneens met betrekking tot het hele leven van die kinderen. Ze doen dit, niet alleen door te zeggen: 'Geloof! Heb berouw!' maar ook door zorgvuldig en voorzichtig onderwijs in het hele Evangelie van de Schrift; door discipline en tucht, en door een godvrezend voorbeeld. God werkt de bekering door zijn Woord. Daarom ouders en kerken, leer hen Gods Woord kennen. God werkt dit ook in antwoord op het gebed. Daarom, moeten ouders en kerken bidden om de bekering van hun kinderen.

Ten vijfde, de kinderen moeten geleerd worden om de bekering te ervaren, om bekering in hun leven te herkennen. Dit geldt in het bijzonder, maar niet uitsluitend, bij het doen van openbare belijdenis van het geloof en bij het vieren van het Avondmaal. Geen onbekeerde persoon mag aan de tafel van de Heere komen. Niemand die twijfelt over zijn bekering kan komen. Echter, deze bekeringservaring is niet een soort mysterieus, onbeschrijfelijk onverklaarbaar gevoel. Maar het is hartelijke droefheid naar God wil over de zonde, waar geloof in Jezus Christus, en het oprechte voornemen om God en de naaste lief te hebben. Dit is de gezaghebbende beschrijving van bekering die de Heidelbergse Catechismus geeft:

Vraag 88: In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen?

²⁶ DL H. 3&4 artikel 11, 12

Antwoord: In twee stukken: in de afsterving des ouden, en in de opstanding des nieuwen mensen.

Vraag 89: Wat is de afsterving des ouden mensen?

Antwoord: Het is een hartelijk leedwezen dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en die hoe langer hoe meer haten en vlieden.

Vraag 90: Wat is de opstanding des nieuwen mensen?

Antwoord: Het is een hartelijke vreugde in God door Christus, en een ernstige lust en liefde om naar den wille Gods in alle goede werken te leven.

De bekering van de verbondskinderen vindt, in de regel, niet plotseling plaats, als een dramatische verandering tijdens de tienerjaren, of zelfs later tijdens het leven. De bekering van de boetvaardige dief en van Paulus is niet normatief voor de uitverkoren kinderen die geboren en opgevoed worden in het verbond.

Gewoonlijk, worden ze al heel vroeg in hun kinderjaren bekeerd. Dit is ook de implicatie van het vijfde gebod. Vanaf het allervroegste begin, worden de kinderen bekeerd tot God, zodat ze hun ouders kunnen eren vanuit de vreze des Heeren, die hen verlost heeft van de zonde en de dood door het bloed van Jezus Christus. Dit wordt ook uitgedrukt in Psalm 71. God is het vertrouwen van het verbondskind, in de regel, vanaf zijn of haar jeugd af (vers 5), want God heeft hem of haar vanaf de jeugd geleerd (vers 17). De verbondsrelatie gaat in feite terug tot de conceptie en de geboorte (vers 6). Hoewel er tijden zijn van grote worsteling, twijfel, en afkerigheid van God, is er een geleidelijke ontwikkeling in dagelijkse, voortgaande bekering – dieper berouw; krachtiger geloof; en vuriger liefde.

De weigering zich te bekeren is de manifestatie van de bastaard – het fysieke kind van gelovige ouders die geen echte, geestelijke zoon of dochter is (Hebr. 10: 29). Hij is, eveneens, geroepen om zich te bekeren. Bekering is zijn verplichting. Weigering stelt hem bloot aan de ergste straf. Het zal voor Sodom en Gomorra dragelijker zijn in het oordeel dan voor hem. Wanneer hij zichzelf openbaart als ongeestelijk, ongelovig en weigert om belijdenis van het geloof te doen, door het negeren van de middelen der genade, door ontucht, door dronkenschap en drugsgebruik, en door een onberouwvol voortgaan op deze verkeerde en zondige weg, moet hij worden geëxcommuniceerd van de kerk door kerkelijke tucht. Zoals Deuteronomium 21: 18-21 eist, moeten ouders meerwerken bij dit werk van de kerk, waarbij ze de eer van Christus naam en het welzijn van de gemeente plaatsen boven de natuurlijke liefde voor hun eigen kind.

Een van de sterkste bezwaren van de Baptisten tegen de kinderdoop is dat het de kerk vult met jonge mensen en later met volwassenen, die zichzelf manifesteren als ongeestelijk, werelds, en immoreel. En het kan niet ontkend worden dat sommige Gereformeerde kerken zich aan die waarheid van het verbond bloot stellen, door hun toelating van de goddeloosheid van de jeugd en door hun weigering om zelfs de meest schaamteloze overtreders onder de kerkelijke tucht te plaatsen. Men veronderstelt dat allen wedergeboren zijn en gered. Het resultaat van deze veronderstelling is de dood van de kerk, zodra het heidense en vleselijke zaad de kerk gaat domineren, waardoor uiteindelijke de geestelijke kinderen worden uitgedreven. Deze kerken nemen de uitverkiezing niet serieus. Niet alle kinderen zijn opgenomen in het verbond en de kerk van God, maar alleen de uitverkorenen. De uitverkorenen manifesteren zich door de heiligheid van hun leven. Zij die onheilig zijn moeten vermaand worden door de scherpe prediking en door de kerkelijke tucht.

Dit is een groot verdriet voor de kerk en de ouders. Het is ten volle de verantwoordelijkheid van de ondankbare persoon, die Jezus Christus opnieuw kruisigt en Hem openlijk te schande maakt. Maar het is geen bewijs voor het falen van Gods Woord. Want de grote waarheid betreffende de kring van het verbond is dit: *'Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferm, en zal barmhartig zijn, dien Ik barmhartig ben.'* (Rom. 9: 15) Zowel in Israël onder het Oude Verbond, als ook voor de kerk in het Nieuwe Verbond, *'maar de uitverkorenen hebben het verkregen, en de anderen zijn verhard geworden.'* (Rom. 11: 7).

4. 'Geen reden voor twijfel'

Alleen de leer van de opname van de kinderen in het verbond, zoals die in de voorgaande hoofdstukken is gepresenteerd, biedt troost voor de gelovige ouders wanneer hun kinderen vroeg sterven. Deze troost wordt verwoord in artikel 17 van de Dordtse Leerregels:

'Nademaal wij van den wille Gods uit Zijn Woord moeten oordelen, hetwelk getuigt dat de kinderen der gelovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hun ouders begrepen zijn, zo moeten de godzalige ouders niet twijfelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt. (Gen. 17:7; Hand. 2:39; 1 Kor. 7:14)²⁷

Dit artikel is altijd betwist geweest. Ja, het is uit de polemiek geboren. Het was de reactie van de Synode van Dordrecht op de Arminiaanse laster van het Evangelie van soevereine genade. Zoals gesteld in de slotwoorden bij de Dordtse Leerregels, de laster was *'dat vele onnozele kinderkens der gelovigen van de borsten der moeders worden afgerukt en tiranniglijk in het helse vuur geworpen, alzo dat hun noch het bloed van Christus baten kan, noch de doop, noch het gebed der Kerken bij hunnen doop.'*²⁸ Dit artikel loochent de beschuldiging: "zo moeten Godvrezende ouders niet twijfelen aan de Verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.

Zelfs binnen de Gereformeerde kerken, die dit artikel in hun belijdenis hebben staan, is er sprake van een polemiek. Bij tijd en wijle werd die polemiek verhit. De zaak is, het juiste verstaan van dit artikel. Sommigen beweren dat dit artikel leert, als een dogma, de zaligheid van elk kind van gelovige ouders wat jong sterft. Anderen verklaren dat dit artikel slechts suggereert dat het zeer wel denkbaar is dat deze kinderen gered zijn.

Ik erken dat er een zekere polemiek is tussen mijn Seminarie professor, de vermaarde Gereformeerde theoloog, Herman Hoeksema, en mij over de inhoud van dit artikel. Hij leerde dat er weinig verloren zou gaan voor Gereformeerde christenen wanneer dit artikel niet in belijdenis zou zijn opgenomen. Hij gaf een verklaring die niet eens de pretentie had van recht doen aan de inhoud van dit artikel. Hij legde de godvrezende ouders die verdriet hebben vanwege hun vroeg gestorven kind heel andere woorden in de mond dan die dit artikel impliceren.

'Aan duidelijkheid en scherpte van bepaling laat dit artikel zeker veel te wensen over en het laat zich niet ontkennen, dat in den vorm waarin de zaak gegoten werd, zij eigenlijk geen stuk voor een belijdenis kan worden geacht..... Het ware dan ook uit dat oogpunt volstrekt geen verlies, indien Art. I, A, 17 nooit in de Leerregels ware opgenomen..... Met objectieve zekerheid valt er daarom ook van de jonggestorven kinderen niets anders te zeggen, dan dat de Heere uit ons zaad Zijn zaad redt.... Als er nu uit het midden van zulk een gezin kinderen worden weggenomen, die zeker nog niet eenige houding bewust konden aannemen tegenover dat verbond des Heeren, dan ..... zeggen ze ook bij dat graf: Heere, ik heb in Uwen Naam een kind voortgebracht ..... wetende, dat Gij, naar Uw welbehagen, dat mij door het geloof altijd goed is, uit mijn zaad Uwe kinderen redt!²⁹

Al tijdens mijn opleiding aan het Seminarie, opperde ik tegen mijn hoog geachte professor, met gepaste nederigheid, dat zijn houding ten opzichte van dit artikel niet juist was en dat zijn uitleg zeker geen recht deed aan de inhoud van dit artikel. In de loop van de jaren ben ik steeds meer overtuigd geraakt dat er meer te zeggen is over dit artikel dan dat Prof. Hoeksema toeliet. Inderdaad, artikel 17 geeft troost met betrekking tot de dood van vroeg gestorven kinderen van gelovige ouders, een troost die alleen het Gereformeerde geloof kan geven.

De betekenis van Artikel 17 van de Leerregels

Alhoewel het praktische aspect bij artikel 17 op de voorgrond staat, is er toch het dogmatische belang wat niet over het hoofd moet worden gezien. Het artikel is één van de weinige gedeeltes in de drie formulieren van enigheid die referenties bevat naar het verbond. Dit artikel toont dat het historisch, confessioneel, en typisch Gereformeerd is om te leren dat de kleine kinderen van gelovigen met hun ouders opgenomen zijn in het verbond der genade, waarom de doop ook vereist is. Zo'n vijftig jaar na de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus bevestigt dit artikel van de Dordtse Leerregels de scherpe veroordeling van de Baptische dwaling in de twee oudere belijdenissen.

²⁷ DL H. 1 artikel 17

²⁸ Slotwoord bij de Dordtse Leerregels

²⁹ Herman Hoeksema, 'Geloovigen en hun Zaad', Reformed Free Publishing Association

Artikel 17 maakt ook duidelijk dat de Gereformeerde kerkvaders begrepen dat de heiligheid van de kinderen der gelovigen zoals geleerd wordt in 1 Korinthe 7:14 als wezenlijke heiligheid gewerkt in de kinderen door de wederbarende Geest: *'...want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.'* Deze heiligheid is niet slechts een formeel apart zetten van de kinderen als uitwendige leden van de zichtbare kerk, zoals dit tegenwoordig de gangbare mening is geworden onder Gereformeerde en Presbyteriaanse theologen. Hoofdstuk 1 artikel 17 legt deze heiligheid uit als innerlijke, geestelijke vernieuwing door de Geest. Want dit artikel beschouwt deze heiligheid als bewijs voor de zaligheid van de kinderen die vroeg sterven. Wanneer de heiligheid waar 1 Korinthe 7: 14 over spreekt, niet meer zou zijn dan een uitwendig apart zetten van de kinderen, als leden van de zichtbare kerk, dan zou deze heiligheid in het geheel niets bewijzen met betrekking tot de uitverkiezing en zaligheid van de kinderen die sterven in hun jonkheid.

Het praktische doel van dit artikel is de troost voor godvrezende, Gereformeerde ouders die staan aan de kleine kist van hun baby, of jong gestorven kind. Er wordt gesproken over godvrezende ouders wiens kinderen in hun jonkheid sterven, niet alle ouders, en niet alle naam-christelijke ouders. Omdat de grond voor de troost van godvrezende ouders het verbond van de Heere God met hen en hun kinderen is, daarom hebben ongelovige ouders en naamchristelijke ouders geen enkele reden om te veronderstellen dat hun kinderen die jong sterven behouden zullen zijn. Daarentegen, hebben zulke ouders alle reden om de verdoemenis van hun kinderen te vrezen. Maar de godvrezende ouders hoeven *'niet twifelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.'* Ook in de originele Latijnse tekst van de artikel 17 van de Dordtse Leerregels, komt dit duidelijk uit, *'godvrezende ouders mogen niet twifelen'*.³⁰ In de Nederlandse vertaling staat er *'zo moeten de godzalige ouders niet twifelen'*. Ouders mogen niet twifelen. Ze zijn verplicht om niet te twifelen. Net zoals ze verplicht zijn om niet te twifelen aan het Woord van God, 'Ik zal uw God zijn, en van uw kinderen, in het genadeverbond,' twijfel is zondig ongelooft.

Wanneer we deze stelling positief zouden formuleren, dan zou de leer van artikel 17 van Dordt als volgt luiden, *'zo hoeven de godzalige ouders niet te twifelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.'*

Het doet geen recht aan de woorden van de belijdenis wanneer deze uitgelegd worden in de zin dat godvrezende ouders zeker mogen zijn dat God Zijn kinderen redt uit hun kinderen. Deze uitleg weigert bewust om de rouwende ouders te troosten, die hun eigen kind naar het graf hebben moeten brengen. Maar dit is de troost die door dit artikel geboden wordt: godvrezende ouders hebben geen reden te twifelen aan de uitverkiezing en het behoud van de kinderen van wie ze het lichaam moeten begraven.

Noch doet die uitleg recht aan de taal van het artikel betreffende de verzekering van de waarschijnlijke mogelijkheid van de zaligheid van kinderen die in hun jonkheid sterven. De uitleg doet te kort aan de woorden 'moeten .... niet twifelen'.

De uitleg van het artikel dat spreekt over de zaligmaking door God van zijn kinderen uit de kinderen van de gelovigen en de uitleg die de inhoud zelf maakt tot een *aannemelijke* zaligheid van kinderen die vroeg sterven is geen weerlegging van de laster van de Arminianen, die zeggen: *'dat vele onnozele kindkens der gelovigen van de borsten der moeders worden afgerukt en tiranniglijk in het helse vuur geworpen'*.

Maar dit artikel wil die laster tegenspreken en weerleggen.

De andere uitleggingen van het artikel zijn helemaal geen uitleggingen van dit artikel. Het zijn theologische correcties op dit artikel.

Het fundament

Het fundament voor artikel 17 van de Dordtse Leerregels is niet het feit dat de kleine kinderen van nature goed zijn en pas later slecht worden, wanneer ze opgroeien. In dit geval zouden zij die vroeg sterven gered worden omdat ze niet de kans gehad hebben om slecht te worden. Met het oog op de Gereformeerde leer van de erfzonde, ontkent dit artikel dat de kinderen van nature *'heilig zijn'*. Van nature zijn deze kinderen van godvrezende ouders schuldig aan de ongehoorzaamheid van Adam, totaal verloren, en het oordeel waardig.

De grond voor de troost van artikel 17 is ook niet dat de fysieke kinderen van godvrezende ouders allemaal zijn opgenomen in zijn in Gods verbond van genade, maar sommigen vallen wanneer ze opgroeien uit het verbond doordat ze niet voldoen aan de voorwaarde van het verbond, namelijk geloof. In dit geval zouden de vroeg gestorven kinderen namelijk behouden en uitverkoren zijn, omdat ze nog niet de kans hebben gehad om het verbond te breken, waardoor ze verloren zouden gaan en eeuwig verdoemd worden.

³⁰ Leerregels I, artikel 17, originele Latijnse tekst, 'dubitare non debent'

Dat dit niet de grond is voor de troost van artikel 17 is ook wel duidelijk vanwege het feit dat dit artikel specifiek refereert aan kinderen die al vroeg sterven. Dit artikel refereert niet aan alle kinderen van godvrezende ouders in het algemeen. En ook, wat die kinderen die vroeg sterven betreft, refereert dit artikel aan hun *'uitverkiezing en het behoud'*. Wanneer hier geleerd zou worden dat alle kinderen van gelovige ouders op gelijke wijze in hun kindsheid in het genadeverbond opgenomen zijn, dan zou dit artikel dus leren dat alle kinderen in hun vroege jeugd, op gelijke wijze, uitverkoren en behouden zouden zijn. Afval en ongelof wat zich later bij deze kinderen openbaart, zou dan impliceren dat de uitverkiezing, en het beginsel van het werk der zaligheid verloren kan gaan. En dit is nu precies de ketterij die de Dordtse Leerregels overal bestrijden.

De Acta van de Synode van Dordrecht maken duidelijk, dat de synode met artikel 17 twee dingen beoogt.³¹ Ten eerste, het wijst de Arminiaanse leer af die zegt dat zowel de verkiezing als de verwerping niet van toepassing zijn op kinderen. Deze leer volgt uit de Arminiaanse leer dat uitverkiezing en verwerping gebaseerd zijn op tevoren door God gezien geloof of ongelof. En aangezien kinderen niet kunnen geloven, of ongelovig kunnen zijn, zijn kinderen geen object van predestinatie, van uitverkiezing, tenminste volgens de Arminiaanse theologie. Tegen dit dogma van de Arminiaanse theologie, bevestigen de Dordtse Leerregels dat kinderen wel degelijk voorwerp van uitverkiezing en verwerping kunnen zijn, al tijdens hun vroege jeugd. Met betrekking tot de kinderen van godvrezende ouders die jong sterven, hoeven en mogen godvrezende ouders niet twijfelen aan het feit dat deze kinderen voorwerp zijn van het eeuwige besluit van verkiezing. Het tweede wat de synode in dit artikel 17 van Dordt doet is het afwijzen van de Arminiaanse laster dat de Gereformeerde leer van de uitverkiezing, godvrezende ouders berooft achterlaat met een diepe angst dat hun vroeg gestorven kinderen zeer wel eeuwig verworpen en verdoemd kunnen zijn. Hoewel de redenen hiervoor verschillend zijn, wezen toch alle Gereformeerde afgevaardigden en theologen naar de synode van Dordrecht deze Arminiaanse beschuldiging af. Men was het er unaniem over eens dat godvrezende ouders mogen geloven dat hun jong gestorven kinderen uitverkoren en behouden zijn.

De rigoureuze Gomarus was de vertegenwoordiger van alle theologen op de Dordtse synode.

*'De jonge kinderen dergenen, die in het verbond Gods zijn door Christus, en dergenen, die ware geloovigen zijn, dezelve gelooven wij Godvruchtelijk, dat mede verkoren zijn, indien zij voor het gebruik der rede komen te sterven, naar uitwijzen van het formulier des verbonds: Ik ben uw God en uws zaads God; Gen. 17: 7, en Hand. 2: 39. Doch, indien ze tot het gebruik der rede komen, zoo bekennen wij die alleen uitverkorenen te zijn, die in Christus gelooven, want deze alleen worden naar het Evangelie behouden.'*³²

Iedereen op de Dordtse synode was het er over eens, dat God volkomen rechtvaardig zou zijn, wanneer hij alle kinderen van gelovigen zou veroordelen, wanneer ze jong sterven. Deze kinderen zijn, net als de rest van het menselijk geslacht, schuldig aan de ongehoorzaamheid in Adam en hebben een verdorven natuur, van hun geboorte af. Maar de Schrift leert de genadige geneigdheid van God ten opzichte van de kinderen van gelovige ouders die jong sterven in Genesis 17: 7, Mattheüs 19: 14 en Handelingen 2: 39. Deze passages heeft artikel 17 in gedachten samen met 1 Korinthe 7: 14 wanneer hier gesproken wordt over *'.....zijn eigen Woord. Dit verzekert ons ervan, dat de kinderen van de gelovigen heilig zijn, ... uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hun ouders begrepen zijn.'*³³

De grond van de troost van artikel 17 is het genadeverbond, wat geworteld is in de uitverkiezing waardoor de zaligheid verkregen wordt. Heel specifiek is de grond voor de opname van de uitverkoren kinderen van gelovige ouders, al heel vroeg in hun jeugd, het verbond met de ouders: *'uit kracht van het genadeverbond, waartoe zij (de kinderen der gelovigen) met hun ouders behoren.'*

De gedachtegang van de kerkvaders van Dordt, zoals dat hier in artikel 17 wordt beschreven, is dat God de verworpen kinderen van godvrezende ouders tot de jaren der rede laat komen, zodat ze betonen dat ze zelf schuldig zijn aan de schending van het verbond door hun goddeloze ongelof en ongehoorzaamheid. De typische voorbeelden van verworpen kinderen van godvrezende ouders in de Bijbel – Kaïn, Ezau, Absalom en Judas Iskariot - ondersteunen deze gedachtegang. De Schrift spreekt nooit over de verwerping en vervloeking van kinderen van godvrezende ouders die jong sterven.

Unieke troost

³¹ Zie: Acta of Handelingen der Nationale Synode te Dordrecht, ed. J.H. Donner en S.A. van den Hoorn, Leiden, pag. 120, 121, 619, 649, 650

³² "Het oordeel van Franciscus Gomarus over het Eerste Artikel, namelijk, van de Verkiezing en Verwerping", Acta of Handelingen der Nationale Synode te Dordrecht, pag. 619, 620.

³³ DL H. 1 artikel 17

Stevig gefundeerd op het verbond en weloverwogen gebruik makend van de zeer sterke uitdrukking – 'moeten niet twifelen' – is artikel 17 van de Dordtse Leerregels een grote troost voor godvrezende ouders wiens verdriet groot is. De troost van dit artikel mag ik niet minimaliseren. Maar daarentegen acht ik de Dordtse Leerregels hoog, vanwege hun praktische en pastorale betrokkenheid op overleden kleine kinderen en zelfs miskramen.

Rouwende, godvrezende ouders leven niet zonder troost. Rouwende godvrezende ouders staan niet aan de rand van een graf twijfelend over hun kind wat net gestorven is.

Alleen het Gereformeerde geloof kan deze troost geven. Alleen het Gereformeerde geloof leert het genadeverbond van God met kleine kinderen. Alleen het Gereformeerde geloof leert de zaligmaking uit soevereine genade, buiten de wil van de zondaar om, een wil die bij een klein kind ten enen male ontbreekt. Alleen het Gereformeerde geloof leert de wedergeboorte als het werk van de almachtige Heilige Geest van Christus, in de zondaar die zelf passief is, een wedergeboorte die voor het kind noodzakelijk is om gered te worden.

Tevens herinnert artikel 17 rouwende ouders eraan dat de dood van hun geliefde kind de wil en het werk is van de soevereine God. Artikel 17 refereert aan deze kinderen als aan hen welke God *'in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.'* Ook dit is troost. En alleen het Gereformeerde geloof kent een soevereine God.

Deze troost overheerst in feite in de Gereformeerde kerken die artikel 17 ter harte nemen.

Dominees spreken een bemoedigend woord met betrekking tot deze kinderen, geen woord van twijfel. Ouders zien hun kinderen opgenomen onder hen die leven 'in glorie', omdat ze als klein kind gestorven zijn. Er is in het rouwuis geen hopeloze schreeuwende rouw wat het eeuwige heil van deze kinderen betreft, verdriet wat nog boven op het natuurlijke verdriet vanwege het verliezen van een kind komt, maar er is ingehouden verdriet en rouw voor hen die getroost worden door het evangelie van artikel 17. Dat is Gereformeerd! Dit is de impact van Artikel 17!

De troost van artikel 17 wordt niet tenietgedaan, of afgezwakt, door de 'negatieve' manier van uitdrukken ze *'moeten .... niet twifelen'*, maar daarmee wordt tegelijk 'positief' gezegd, ze *'mogen zeker zijn.'* Heel welbewust heeft de Synode van Dordrecht de troost voor godvrezende ouders geformuleerd, zoals het hier staat. Opzettelijk heeft men niet geschreven, 'zo mogen de godzalige ouders zeker zijn van de uitverkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.' Opzettelijk heeft men gezegd *'Daarom moeten godvrezende ouders niet twifelen'*.

De negatieve uitdrukking van artikel 17 is geen zwakheid. Feit is dat we niet zeker zijn van en niet zeker kunnen zijn van de uitverkiezing en zaligheid van iemand anders dan alleen onszelf. Slecht één mens is zeker van mijn uitverkiezing en zaligheid, namelijk: ikzelf. Zelfs met betrekking tot volwassenen die openlijk hun geloof in Christus belijden en die gewoon geleefd hebben geldt dat onze troost is, dat we geen reden hebben om te twifelen aan hun uitverkiezing en behoud. Alleen God kent met zekerheid die de Zijnen zijn (2 Tim. 2: 19), of het nu aan het graf is van een volwassene die een goed getuigenis heeft gegeven, of dat we staan aan het graf van een klein kind van gelovige ouders, we erkennen altijd openlijk de alwetendheid van God en de beperkte kennis die wij hebben. Op grond van Zijn Woord, is het afdoende troost voor ons dat we geen reden om te twifelen, en stevige redenen om te geloven, in de uitverkiezing en het behoud van de belijdende volwassene en het kleine kind van gelovige ouders. Wanneer ik als gelovige die volhard heeft tot het einde van een leven van meer dan zestig jaar sterf, dan is de troost voor mijn familie dat ze geen reden hebben om te twifelen aan mijn uitverkiezing en mijn zaligheid. Hun troost is gelijk aan die van gelovige ouders bij de dood van hun kleine kind.

De impliciete leer van het verbond

Hoewel artikel 17 van de Dordtse Leerregels geen dogmatisch artikel is, maar een artikel wat troost haalt uit de leer voor het grote verdriet in het leven van sommige Gereformeerde christenen, toch is er een belangrijk dogma wat impliciet staat in dit artikel. Dit dogma is de leer van de plaats van de kinderen in het verbond.

Dit artikel weerspreekt zeker de visie die de Baptisten hebben op de kinderen, ook die van de zogenaamde 'Calvinistische' Baptisten. Baptisten ontkennen dat kleine kinderen samen met hun ouders zijn opgenomen in het genadeverbond. Door dit te ontkennen, ontkennen ze de zaligheid van hun kleine kinderen. Volgens de leer van de Baptisten, zijn de kleine kinderen alleen gered wanneer ze oud genoeg zijn om voor Christus te kiezen, om te geloven, of om een bekeringservaring te hebben. Baptisten missen noodzakelijkerwijs de troost van artikel 17 wanneer hun kinderen jong sterven, want deze troost is gebaseerd op de opname van de kinderen van gelovigen in het genadeverbond.

Dit artikel veroordeelt tevens een leer over de plaats van de kinderen in het verbond die steeds meer de overhand krijgt in Gereformeerde kerken. Deze doctrine leert dat de geboorte van kinderen van gelovige ouders, en in het bijzonder de doop van deze kinderen, slechts betekend dat

de kinderen formeel en uitwendig opgenomen zijn in het verbond. De feitelijke verlossing van het kind vindt alleen plaats totdat en tenzij het kind voldoet aan de voorwaarde van geloof in Jezus Christus, of totdat het kind een bekeringservaring heeft gehad. De heiligheid waar 1 Korinthe 7: 14 over spreekt ('Maar nu zijn ze (de kinderen van gelovigen) geheiligd'), wordt door hen die deze leer verdedigen uitgelegd, niet als feitelijke heiligheid of wedergeboorte door de inwonende Geest van Christus, maar slechts als formeel en uiterlijk apart zetten van dit kind van andere kinderen. Sommige Gereformeerde kerken prediken deze visie op de kleine kinderen van gelovige ouders openlijk en direct: '*Alle kinderen zijn niet wedergeboren en niet gered, totdat ze een bekeringservaring hebben, gewoonlijk veel later tijdens hun leven*'. Een recent boek over de kinderdoop, '*De kwestie van de verbondsmatige kinderdoop*'³⁴, maakt duidelijk dat deze meedogenloze visie op gedoopte kinderen de meerderheidsmening is onder Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken. De deelnemers representeren een breed spectrum van Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken. Bijna alle schrijvers leren dat de gedoopte kinderen van gelovige ouders slechts uitwendig in het verbond zijn opgenomen. Ze zijn niet zalig, ze moeten niet gezien worden als zalig, en ze moeten niet als zodanig worden opgevoed. De verbondsbelofte van God en het verbondsteken en -zegel plaatsen hen slecht in een begenadigde positie om gered te worden door hun latere daad van bekering.

Dat dit niet de historische Gereformeerde en Presbyteriaanse leer van de kinderdoop is en de visie op de verbondskinderen, wordt getoond in een ander vrij recent boek over dit onderwerp, '*De Presbyteriaanse leer van de kinderen in het verbond*', door Lewis Bevens Schenck.³⁵ Schenck bewijst aan dat 'de leer van de historische Gereformeerde kerk was ..... dat: '*aangezien de belofte niet alleen voor de ouders is, maar ook voor hun zaad, dat de kinderen daarom op bevel van God gezien moeten worden en behandeld moeten worden als deel uitmakend van het getal van de uitverkorenen*'.³⁶

De gepaste benadering en opvoeding van kinderen door ouders en kerken is een 'Christelijke (op)voeding', niet om een dramatische bekeringservaring te eisen zoals men op revivals ziet.³⁷ Zij die de gedoopte kinderen zien als slechts uitwendig opgenomen in het verbond hebben ook bezwaar tegen de leer die zegt dat uitverkoren kinderen gewoonlijk vroeg in hun jeugd wedergeboren worden. Ze veroordelen deze leer als de dwaling van de 'veronderstelde wedergeboorte'.

De visie op gedoopte verbondskinderen, die overwegend voorkomt binnen Gereformeerde kerken vandaag aan de dag, is niet in overeenstemming met artikel 17 van Dordt. Deze meest gebruikelijke visie ziet de heiligheid van kinderen van gelovigen waar 1 Korinthe 7: 14 over spreekt, als formele en uitwendige heiligheid. Artikel 17 leert dat deze heiligheid inwendig en feitelijk is, immers deze heiligheid van 1 Korinthe 7: 14 impliceert het behoud en de uitverkiezing van kinderen die jong sterven. De gebruikelijke visie verbiedt gelovige ouders om hun kinderen te zien als zijnde wedergeboren. Artikel 17 daarentegen geeft gelovige ouders de instructie dat ze niet moeten twifelen aan de wedergeboorte van hun kinderen die vroeg in hun jeugd sterven. De veel voorkomende visie ontkent vaak dat de eeuwige verkiezing de zaligheid van kinderen van gelovigen in het verbond bepaalt. Deze leer heeft grote bezwaren tegen de gedachte dat de uitverkiezing de benadering van de kinderen van gelovige ouders bepaalt. Artikel 17 leert dat de uitverkiezing bepalend is voor het behoud van jong gestorven kinderen van gelovige ouders. Dit artikel staat erop dat de visie van ouders op hun jong gestorven kinderen gestempeld wordt door de uitverkiezing.

Toegegeven, artikel 17 van Dordt refereert alleen aan *die* kinderen van gelovigen die jong sterven. Maar als God uitverkoren kinderen die in hun kindsheid sterven herboort en zalig maakt, dan is er goede reden om te geloven dat Hij, in de regel, ook de andere kinderen al jong wedergeboren doet worden. De Schrift leert dit ook, bijvoorbeeld wanneer ze spreekt over de sprong die Johannes de Doper maakte in de schoot van zijn moeder, zodra de Christus aankomt (Luk. 1: 41-45).³⁸ Zij die

³⁴ Gregg Strawbridge, ed., 'The case for Covenantal Infant Baptism'.

³⁵ Lewis Bevens Schenck, 'The Presbyterian Doctrine of Children in the Covenant: An Historical Study of the Significance of Infant Baptism in the Presbyterian Church', Philipsburg, N.J.: P&R repr., 2003.

³⁶ Idem. 127

³⁷ Idem 145

³⁸ Voetnoot van de vertaler (H. Bos): voorbeelden in de Schrift zijn ook:

- Izak was als jonge jongen ook gehoorzaam en gewillig toen hij geofferd werd, een blijk van zijn geloof als jonge jongen (Gen. 22: 7,8).
- Jakob, was al bekeerd in de baarmoeder, 'zij stieten zich tezamen in haar lijf' (Gen. 25: 22) en de geloofsdaad van Jakob toen hij met God streed wordt op één lijn geplaatst met Jakob's strijd '*in moeders buik*' (Hos. 12: 4). Hij geloofde dus al in de buik van zijn moeder.
- Jozef kreeg zijn droom toen hij pas 17 jaar oud was (Gen. 37: 2).
- Mirjam handelde in geloof toen ze voor haar broertje Mozes zorgde (Ex. 2: 4).
- Mozes geloofde als kind, omdat hij weigerde om zich een zoon van de Farao's dochter te noemen (Hebr. 11: 23-25).

gebonden zijn aan artikel 17 van de Dordtse Leerregels kunnen toch zeker geen bezwaar maken tegen de leer van wedergeboorte bij uitverkoren kinderen, al tijdens hun heel vroege jeugd? Dit impliceert tevens de feitelijke heiligheid van deze kinderen door de inwoning van de Heilige Geest van Jezus Christus.

Er staat ook een leerstelling in Artikel 17, de leer van een juist verstaan van de Kinderdoop en de opname van de kinderen van gelovigen in het genadeverbond. Kinderen zijn in het verbond begrepen, *net als hun ouders*. Ze zitten in het verbond, *niet slechts uitwendig en formeel, maar feitelijk en inwendig*. Ze zitten, in de regel, inwendig en feitelijk in het verbond, *vanaf hun vroege jeugd af aan*. 'dat de kinderen der gelovigen heilig zijn, ... uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hun ouders begrepen zijn.'³⁹

Dit is de betekenis van de belofte, 'Ik zal de God zijn van uw kinderen'. Deze verbondsbelofte betekent *niet* zoiets als: 'ooit zal Ik de God zijn van u en uw kinderen, ooit wanneer ze opgegroeid zijn, wanneer ze voldaan hebben aan de voorwaarde van geloof of het hebben van een bekeringservaring'. Maar deze belofte betekent: 'Ik zal de God zijn van uw kleine kinderen, *nu in hun vroege jeugd*, vanwege mijn eigen genade in Jezus Christus en daarom zullen ze ook ooit, wanneer ze opgroeien, gaan geloven en zich bekeren'.

Dit is de betekenis en waarde van de doop. In de taal van het Doopformulier, de Heilige Doop betuigt en verzegelt ons de afwassing der zonden door Jezus Christus. God de Vader betuigt en verzegelt dat Hij een eeuwig verbond der genade opricht met de kleine kinderen der gelovigen en adopteert de kleine kinderen als Zijn kinderen en erfgenamen. God de Zoon verzegelt dat Hij de kleine kinderen wast in zijn bloed van al hun zonden, hen inlijvende in de gemeenschap van zijn dood en opstanding. God de Heilige Geest verzekert de doopouders, als ze hun kleine kinderen dopen, en de kinderen zelf zo gauw ze tot kennis van het evangelie komen, dat Hij in de kleine kinderen woont en hen heilig maakt tot lidmaten van Christus.....⁴⁰

Op het overblijvende bezwaar dat onze kinderen dit toch niet begrijpen, reageert ons Doopformulier met de woorden dat onze kinderen dit wel niet begrijpen, maar 'zo mag men ze nochtans daarom van den Doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en alzo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden.'⁴¹ De gedachte hierbij is dat ze delen in de verdoemenis van Adam, *zonder dat ze het zelf weten*, zo ontvangen ze ook, en delen ze in, en bezitten ze de genade in Christus, *zonder dat ze het weten*, van kindsbeen aan.

En deze opname van de kinderen in het verbond is bepaald door verkiezing, 'zo moeten de godzalige ouders niet twifelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.'⁴² Uitverkiezing is de bron voor het behoud in het verbond en het is tevens de bron voor het behoud van mensen op de zendingsvelden. Reagerend op de Arminiaanse ontkenning van het feit dat kinderen object zijn van uitverkiezing, hebben de Utrechtse afgevaardigden op de Synode van Dordt het volgende gezegd: 'Indien daar geene verkiezing is van de jonge kinderen, zoo is voor dezelve ook geene belofte der verlossing noch zaligheid. Want de zaligheid, en de belofte er van, is nergens anders uit, dan uit de verkiezing ter zaligheid.'⁴³

-
- Simson was een 'nazireeër Gods van de moederschoot af' (Rich. 13: 5, 16: 17).
  - Samuel diende de HEERE als jongeling (1 Sam. 3: 1), ja hij heeft met de HEERE gewandeld 'van zijn jeugd aan' (1 Sam. 12: 2).
  - David heeft beleden 'van de buik mijner moeder aan zijt Gij mijn God' (Ps. 22: 11 en 71: 6)
  - Joas deed als kind al wat recht is in de ogen van de HEERE, hij was 7 jaar toen hij koning werd (2 Kon. 12: 1,2).
  - Josia was 8 toen hij koning werd, en ook hij deed wat recht is in de ogen van de HEERE (2 Kon. 22: 1,2).
  - Jesaja is 'geroepen van den buik aan' (Jes. 49: 1).
  - Jeremia is gekend en geheiligd voordat hij in moeders buik was (Jer. 1: 5) en hij moest spreken ondanks het feit dat hij jong was (Jer. 1: 5,6).
  - Obadja, de hofmaarschalk van koning Achab, 'Vreesde de HEERE van zijn jonkheid aan' (1 Kon. 18: 12).
  - Jozua was een gelovig en trouw dienaar van Mozes (en dus van de HEERE) vanaf zijn jeugd (Num. 11: 28).
  - Micha's knecht was nog een jongeling toen hij de HEERE diende (Rich. 17: 7).
  - Ezechiël heeft 'zijn ziel niet verontreinigd van zijn jeugd af aan' (Ez. 4: 14).
  - Timoteus kende de heilige Schriften van kinds af (2 Tim. 3: 15) en leefde in geloof ondanks zijn jonkheid (1 Tim. 4: 12).

³⁹ DL H. 1, artikel 17, cursief toegevoegd

⁴⁰ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.'

⁴¹ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.'

⁴² Dordtse Leerregels, H. 1 artikel 17, cursief toegevoegd

⁴³ Het oordeel der broeders van Utrecht, Acta van handelingen van de Nationale Synode te Dordrecht, pag. 665

De vereiste opvoeding

De leer van artikel 17 over de plaats van de kinderen in het verbond heeft ook belangrijke praktische consequenties voor de opvoeding van kinderen vanaf de geboorte. We moeten ze niet zien als niet wedergeboren en verloren totdat ze opgegroeid zijn en gaan geloven, of een bekeringservaring hebben gehad. Vanuit die visie is de taak van de ouders om de verloren kinderen tot bekering te brengen. De bekering wordt door veel ouders opgevat als een soort dramatische gebeurtenis, die precies gedateerd kan worden. Vanzelfsprekend zal, als de ouders dit zo zien, dit dan ook de visie zijn die de kinderen hebben op zichzelf, ze zijn verloren en niet wedergeboren, ze zijn 'kleine duiveltjes'. Bij gebrek aan, of twijfel over, een dramatische bekeringservaring, blijven ze altijd onzeker van hun behoud.

Artikel 17 instrueert godvrezende ouders om hun kinderen te zien als wedergeboren, uitverkoren, geredde kinderen, vanaf hun baby zijn af. Dienovereenkomstig moeten we hen *opvoeden*, dat is in de woorden van Efeze 6: 4, we voeden kinderen op die geestelijk levend zijn, we voeden *'hen op in de lering en vermaning des Heeren'*. We voeden kinderen op die al *'in den Heere'* zijn door de wederbarende genade van Jezus Christus, totdat ze geestelijke volwassenheid bereiken (Ef. 6: 1). We doen dit door hen te onderwijzen in het Woord van God, thuis, in de kerk en op een goede christelijke school.

In deze opvoeding is ook opgenomen de noodzaak tot bekering van zonden en geloof in de zaligheid door Christus, evenals de gehoorzaamheid aan de geboden van God in dankbaarheid aan Hem voor de zaligheid die Hij heeft gegeven. Dit berouw en dit geloof zijn de echte bekering voor kinderen. Gewoonlijk vindt de bekering van een kind geleidelijk plaats, bijna onmerkbaar door het werk van de Heilige Geest tijdens de vroege jeugd van dat kind. Even voor mijzelf sprekend, mij wordt soms gevraagd door mensen uit een 'opwekkingsbeweging, in plaats van een verbondsmatige mentaliteit: *'wanneer bent u bekeerd?'*. Aan hen antwoord ik oprecht en serieus: *'wanneer werd ik niet bekeerd?'* en ik voeg er aan toe: *'en ik wordt nog steeds bekeerd'*. Dit is de opvoeding die alle kinderen moeten krijgen, alhoewel niet alle fysieke kinderen van godvrezende ouders uitverkoren zijn. In hoofdstuk 1 artikel 10 wordt, met een beroep op Romeinen 9: 11-13, expliciet gezegd dat sommige kinderen van gelovige ouders verworpen zijn. In het onderwijs van hun kinderen, maken de ouders duidelijk dat niet elk kind van gelovige ouders noodzakelijkerwijs uitverkoren is. Ze dringen er bij hun kinderen op aan om van verkiezing zeker te worden, op gelijke wijze als ze zelf daarvan zeker geworden zijn, namelijk door geloof met heel het hart in het Evangelie van Jezus Christus. Ze waarschuwen hun kinderen tegen het verachten van het verbond, de Christus van het verbond, en de zaligheid van het verbond.

De uitverkoren kinderen zijn echte kinderen van godvrezende ouders - de echte verbondskinderen - net zoals de uitverkorenen, gelovige nakomelingen van Abraham het echte zaad van Abraham zijn (Rom. 4: 11; Rom. 9: 6-8). Godvrezende ouders geven hun kinderen de opvoeding die ze aan uitverkoren kinderen moeten geven. Deze opvoeding is vruchtbaar in het verbondsleven en de trouw van de uitverkoren, geestelijke kinderen. Het verworpen, vleselijke zaad, zoals Ezau, de onheiligen en de hoereerders verkopen hun geboorterecht en hebben het bloed des testaments onrein geacht - ze doen hun ouders en de kerk verdriet! - en ze maken zichzelf voorwerp van de verschrikkelijke verbondswraak, *wanneer ze tot de jaren der rede komen* (Hebr. 10: 29; 12: 16, 17).

Deel II - Het bezwaar van de Baptisten

5. De afschuwelijke dwaling van de (ana)baptisten

Het bezwaar van de Baptisten uitgelegd

Tegen de Gereformeerde leer van het verbond, zoals die in deel één van dit boek is verdedigd, heeft de baptistendominee William Oosterman bezwaar gemaakt. Hij maakt bezwaar namens alle Baptisten, en in het bijzonder namens degenen die zich 'Calvinistische Baptisten' noemen. Zijn bezwaar als Baptist luidt als volgt.⁴⁴

Tijdens de Reformatie werden in Nederland tussen de tien en vijftien duizend Baptisten ter dood gebracht door een samenwerking tussen de Rooms Katholieke en Protestantse kerk. Dit was het gevolg van de bewuste weigering om te luisteren naar wat de Baptisten zeiden, terwijl Münster gebruikt werd als voorwendsel om 'elke Baptist' te brandmerken als ketter. U geeft een volledig verkeerd beeld van de Baptisten door hen vals te beschuldigen, dezelfde soort beschuldigingen die ertoe geleid hebben dat uw voorouders de Baptisten afgeslacht hebben.

Wat nu volgt zijn citaten van uw bespreking van het verbond en mijn correcties daarop:

1. 'Dit scheidt het Gereformeerde geloof - het Calvinisme - van alle Baptisten.'

Waar bent u geweest? Zelfs in het huidige handboek van denominaties in Amerika worden de Reformatorische en de Calvinistische Baptisten genoemd als aparte groepen kerken. En wat te denken van Spurgeon, Carey, en de Gospel Standard Churches of England, of de Trinity Pulpit in America?

2. 'Alle Baptisten dwalen ernstig...Elke Baptist gaat er vanuit dat de kinderen van de gelovigen verloren heidenen buiten de kerk zijn...Er zijn geen kinderen in die kerk.'

Dit is helemaal verkeerd. Als Baptist die gelooft in de totale verdorvenheid (en de andere vier punten van het Calvinisme), geloof ik dat alle kinderen 'van nature kinderen des toorns zijn, gelijk ook anderen' zijn (Ef. 2: 1-3), totdat ze levend gemaakt zijn. U belijdt later dat sommige van de door u gedoopte kinderen 'godeloos, ongelovig en ongehoorzaam opgroeien en verloren gaan. God is niet hun God.'

Wel als Baptisten, hebben we altijd gelovigen verwelkomd in onze gemeenschap en als LID in onze kerken, ongeacht de leeftijd. Wanneer een kind van vijf jaar oud, belijdt, berouw toont en gelooft dan wordt hij of zij gedoopt en wordt lid. U bent zo ver van de waarheid verwijderd, dat ik veilig kan stellen dat de meeste van de Baptisten gemeenten die ik ken kinderen als lid van de gemeente hebben. In tegenstelling tot uw kerken verwelkomen wij kinderen die geloven in Jezus Christus, zelfs wanneer de ouders niet geloven.

3. 'Elke Baptistengemeente onthoudt alle kinderen het lidmaatschap.'

Ik ken geen enkele Baptistengemeente die zo handelt. Hoeveel van onze belijdenissen heeft u ooit bestudeerd? Hebt u gehoord van de Belijdenis van 1698, die zo veel lijkt op die van Westminster?

4. 'De Baptistengemeente laat de kleine kinderen niet toe om tot Christus te komen, maar verbiedt hen dit.'

Het was in een heel kwade atmosfeer, die door zulke stellingnames wordt geschapen, dat de Gereformeerden in Nederland de Baptisten hebben gedood. We nodigen een ieder die gelooft om zich bij ons te voegen, immers de kerk laat alleen gelovigen toe om deel te hebben aan het lichaam van Christus. Leeftijd is geen barriere, zoals hiervan getuigenis is gegeven door J. Edwards in zijn 'Vertelling van verrassende bekeringen.'⁴⁵

5. 'Naast andere implicaties van deze medogenloze leer...is dat er geen grond is voor enige hoop op uitverkiezing en zaligheid voor kinderen van de gelovigen die sterven als baby of in hun vroege jeugd.'

Wederom verkeerd. Ik zou een dozijn Baptisten kunnen citeren, te beginnen met Surgeon, die de visie aanhangen dat allen die sterven als baby EN OOK DE GEABORTEERDE KINDEREN uitverkoren zijn en in de hemel gekend zijn, onafhankelijk van wie de ouders zijn. De 'kinder-Baptist', Dr.

Dabney was het op dit punt met Spurgeon eens. Maar welke troost kunt u bieden aan een grievende moeder die een kind verloren heeft wat niet gedoopt was? Dat kind is gestorven als een heiden vanwege het missen van een paar druppels water, en is als een heiden in de hel.

Met de recente ervaring van het Calvinisme onder Baptisten, moeten we leren ons te verheugen in de gemeenschappelijke grondslag en ophouden met alle verkeerde interpretaties van elkaar.

Het bezwaar van de baptisten beantwoord.

⁴⁴ Het bezwaar van dominee Oosterman is een beetje bewerkt voor publicatie in dit boek. De originele tekst kan gevonden worden in de 'Standard Bearer', 66, nr. 18, Juli 1990, Pag. 415, 416

⁴⁵ Originele titel 'Narrative of Surprising Conversions'.

Dominee Oosterman is onvoorzichtig omgegaan met de geschiedenis. Hij suggereert dat mijn geestelijke voorouders uit de zestiende eeuw de Baptisten hebben afgeslacht, en suggereert dat het veroordelen van de Baptistische dwaling mij tot een kind van mijn voorouders maakt, die de profeten gedood hebben. Mijn geestelijke voorvader in de zestiende eeuw is Johannes Calvijn. Calvijn heeft de Baptisten niet afgeslacht (in die dagen werden ze 'anabaptisten' of 'catabaptisten', dat is wederdopers genoemd). Integendeel, Calvijn weerlegde de Baptisten door de gezonde leer, bekeerde ze tot het Gereformeerde geloof. In zijn gedegen studie, 'Calvijn en de radicale Anabaptisten', schrijft Willem Balke,

De strijd tegen de Anabaptisten, die tot zo'n verschrikkelijke climax kwam in Münster, vlak voordat Geneve zich tot het Gereformeerde geloof bekeerde, werd door de Geneefse Reformator en zijn metgezellen met de pen en met het woord gevoerd. Elke keer dat de Geneefse overheid intervenieerde was het resultaat een steeds een veroordeling, maar geen bloedvergieten. Niemand, behalve de antitrinitariaanse Servetus, werd ter dood veroordeeld.⁴⁶

Calvijn trouwde ook met een voormalige Anabaptist.

Het is eveneens niet bewezen dat de Gereformeerden in Nederland de Baptisten gedood hebben, en al helemaal niet dat ze hebben deelgenomen in de slachtpartijen van die ongelukkige mensen. Net als Calvijn en bijna alle andere Gereformeerden in die tijd hebben de Gereformeerde kerken in Nederland geen religievrijheid gekent. Zodoende verboden ze elke publieke eredienst van de Anabaptisten waar ze ook maar via de staat invloed hierop hadden.

Maar dat ze ook verantwoordelijk waren voor het doden van de Anabaptisten is twijfelachtig. In zijn gezaghebbende en naar de Baptisten toe welwillende geschiedschrijving over de Anabaptisten spreekt G.H. Williams alleen over de ijver van de Gereformeerde geestelijken die de Anabaptisten weerspreken en bekeren, niet over een ijver om hen te doden. Hij schrijft zelf dat de Anabaptisten in Nederland veiligheid verkregen en uiteindelijk zelfs de vrijheid om hun eigen erediensten te beleggen toen de Gereformeerden de macht hadden gekregen.⁴⁷

Ook A.L.E. Verheyden, die net als Williams geheel sympathiek staat tegenover de Anabaptisten, constateert dat Anabaptisten vrijheid genieten en niet langer voor de dood hoeven vrezen, wanneer de Calvinisten in het noorden van de Lage Landen de regering overnemen van de Rooms Katholieken. Hoewel de Mennonieten (Anabaptisten) veroordeeld werden door de Gereformeerde predikers als opruiend en kettters, maar ze 'waren niettemin vrij van serieuze bedreiging door martelkamers, de galg en verdrinking'.⁴⁸

Dominee Oosterman kon wel een beetje meer dankbaarheid namens de Anabaptisten tonen tot ten opzichte van mijn geestelijke voorvaders dan hij nu doet.

Het is tevens een historische fout om te wijzen op de wijdverbreide, ernstige vervolging van de Anabaptisten in de zestiende eeuw, als een bewijs van hun godvrezendheid en hun gezonde leer. Lijden omwille van je geloofsovertuiging is niet hetzelfde als lijden om Christus wil. Feit is dat de Anabaptisten kettters waren, helemaal nog afgezien van hun afwijzing van het ene genadeverbond en de kinderdoop. Ze loochenden de soevereine uitverkiezing, de erfzonde en de rechtvaardiging door geloof alleen. Ze waren sterke voorvechters van het valse evangelie van de zaligheid door de vrije wil van de natuurlijke mens. Een vooraanstaande Anabaptist, Menno Simons, loochende de menselijke natuur van onze Verlosser. De Gereformeerde belijdenis, de Nederlandse geloofsbelijdenis om precies te zijn, uitdrukkelijk vervloekt deze 'ketterij van de Wederdopers'⁴⁹. En dit waren nog de beste Anabaptisten. De ergste waren de antitrinitariërs en zij die beweerden dat ze een rechtstreekse openbaring van de Heilige Geest hadden ontvangen.

En verder moet de revolutionaire geest van de Anabaptisten niet te gemakkelijk afgedaan worden ('terwijl Münster gebruikt werd als voorwendsel om 'elke baptist' te brandmerken als ketter'). De revolutie van de Anabaptisten in Münster 1534 schokte heel Europa en maakte alle Anabaptisten begrijpelijkerwijs verdacht. Maar Münster was niet de enige revolutie van Anabaptisten tegen de burgerlijke overheid. De Anabaptisten speelden ook een prominente rol in de Boerenopstand in Duitsland in 1525. Denk aan Thomas Munzer en Andreas Karlstadt. En dit revolutionair denken en anderen was niet een afwijking van enkele, fanatieke extremisten onder de Anabaptisten, maar bepaalde de hele beweging in die periode van 1520 tot 1540. Daarom neemt de Nederlandse Geloofsbelijdenis afstand van de Anabaptisten door te belijden: 'En hierin verwerpen wij de

⁴⁶ William Balke, 'Calvin and the Anabaptist Radicals', tr. William Heynen, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1981, pag. 201-202

⁴⁷ George Huntston Williams, 'The Radical Reformation', Philadelphia: Westminster Press, 1962, pag. 777-778

⁴⁸ A.L.E. Verheyden, 'Anabaptism in Flanders 1530-1650: A Century of Struggle', Scotsdale, Pa.:Harald Press, 1961, Pag 83.

⁴⁹ Nederlandse Geloofs Belijdenis Artikel 18

Wederdopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen al degenen, die de overheden en magistraten verwerpen'.⁵⁰

Calvijn heeft in zijn dagen al aangetoond dat het een verkeerde redenering is om het lijden van de Anabaptisten te zien als bewijs voor de betrouwbaarheid van hun zaak. Daarbij refereerde hij in het bijzonder aan de dood van de Anabaptistenleider Michael Sattler, schreef Calvijn: "De dood van een man, wie het ook moge wezen, kan niet zodanig waardevol zijn, dat het schade kan doen of zou moeten doen aan de echtheid van God, en het kan ook nooit bewijs zijn voor een verkeerde en perverse leer."⁵¹

De Heere Jezus noemt niet een ieder die vanwege zijn geloofsovertuiging geleden heeft gezegend. Maar Hij zegent hen die vervolgt zijn 'om Mijnentwil', omwille van de waarheid (Matt. 5: 11). Ongetwijfeld zal dominee Oosterman, die de genadeleer belijdt, zich niet willen identificeren met de Anabaptisten van de zestiende eeuw. Of is het echt de belijdenis van de 'Calvinistische Baptisten' van vandaag dat de Anabaptisten uit de zestiende eeuw hun geestelijke voorvaders zijn?

Wanneer het historische aspect van Oostermans bezwaar tegen mijn uitleg van de Gereformeerde leer verkeerd is, dan is het theologische aspect verbazend. Oosterman maakt een punt van mijn stelling dat Baptisten het kerklidmaatschap van kinderen van gelovigen ontkennen, met als resultaat dat er geen kinderen zijn in een Baptistengemeente. Deze analyse van de kerkleer van de Baptisten is 'verkeerd' volgens Oosterman, een bewust verkeerde voorstelling van zaken, een 'verkeerde interpretatie'. Zoals mijn geestelijke voorvaders de Baptisten letterlijk afgeslacht hebben, zo wordt ik beschuldigd van theologisch afslachten.

Maar mijn analyse van de leer en de kerkelijke praktijk van de Baptisten is daarentegen een sobere weergave van de feiten. Feiten die niet ontkend kunnen worden. Per definitie, zal een Baptistengemeente, of het nu een vriend of een vijand is van de leer van genade, het lidmaatschap in de gemeente van kinderen van gelovigen ontkennen. Het feit dat je een kind van gelovige ouders bent, maakt niet dat je lid kunt zijn van een Baptistengemeente. Alleen een belijdenis van geloof door een kind wat volwassen genoeg is om zo'n belijdenis te doen is gekwalificeerd om lid te kunnen worden van een Baptistengemeente. Dat is de kwestie, zoals iedereen prima kan begrijpen. De kwestie is niet of een Baptistengemeente heel jonge kinderen toelaat om belijdenis te doen van geloof, waarna ze lid mogen worden van de gemeente. Maar de kwestie is of de Baptisten erkennen dat Jezus Christus, de koning van de kerk, eist dat niet alleen de gelovigen toegelaten worden tot de kerk, maar ook de kinderen van de gelovigen, en dat op grond van het feit dat ze kinderen van gelovigen zijn, helemaal los van het feit of ze al dan niet belijdenis gedaan hebben. De essentie van Jezus woorden in Lukas 18: 16 is: 'Maar Jezus riep dezelve *kinderkens* tot Zich, en zeide: Laat de kinderkens tot Mij komen, door ze toe te laten tot het doopvont samen met hun gelovige ouders en verhindert hen niet; want de kerk – het koninkrijk van God in deze tijd – wordt gevormd door derzulken.' Dat is wat elke Baptistengemeente weigert te erkennen. En wanneer een Baptistengemeente dit wel zou erkennen, dan zou ze op grond hiervan, ophouden Baptist te zijn. Het is daarom een fundamentele doctrine van elke Baptist dat de kinderen uitgesloten worden van het lidmaatschap van de gemeente.

Is het echt gebruikelijk in Baptistengemeenten dat vijfjarigen belijdenis mogen doen en daarmee worden toegelaten tot de Avondmaalstafel? En wanneer dat inderdaad gebruikelijk is, dan heb ik een ander bezwaar tegen de Baptisten. Om vijfjarigen toe te laten tot doen van belijdenis en tot het Heilig Avondmaal is kerkelijk onverantwoordelijk en het bedreigt de heiligheid van het Avondmaal.

Een vergelijking tussen de Presbyteriaanse Westminster Confessie en de belijdenis van 1688/1689 van de Baptisten toont duidelijk aan dat het lidmaatschap in de kerk voor kinderen door Baptisten ontkend wordt. Westminster beschrijft de zichtbare kerk als bestaande uit 'allen van over de hele wereld, die de ware religie belijden, en hun kinderen'.⁵² De Baptisten belijdenis van 1688, een aanpassing van de Westminster Confessie voor Baptistische doeleinden, beperkt bewust het lidmaatschap van de kerk tot diegenen die belijdenis van hun geloof hebben gedaan.⁵³ Het sluit bewust kinderen van gelovigen uit van het lidmaatschap van de kerk, door de verbondsformulering uit de Westminster weg te snijden. Door te blijven bij haar verbanning van de kinderen van de gelovigen uit het lichaam van Christus, houdt de belijdenis van 1688 de kinderen ook weg van het teken van dit kerklidmaatschap, namelijk de doop: '*Zij die feitelijk berouw tegenover God betonen, geloven in en gehoorzaam zijn aan onze Heere Jezus, zijn de enige gepaste voorwerpen van deze verordening (doop)*'.⁵⁴ De Westminster daarentegen, houdt eraan vast dat 'niet alleen zij die

⁵⁰ Nederlandse Geloofs Belijdenis Artikel 36

⁵¹ Geciteerd in Balke, "Calvijn en de radicale Anabaptisten", pag. 176

⁵² Westminster Confessie Hoofdstuk 25.2, 'of all those throughout the world that profess the true religion; and of their children', cursief toegevoegd

⁵³ Baptisten belijdenis 1688 Hoofdstuk 26.2

⁵⁴ Baptisten belijdenis 1688 Hoofdstuk 29.2

*feitelijk hun geloof belijden in en gehoorzaam zijn aan Christus, maar ook de kinderen van een of beide gelovige ouders moeten worden gedoopt.*⁵⁵

Dominee Oosterman heeft geen goede reden om mijn nauwgezette stelling name in twijfel te trekken, dat *'elke Baptistenkerk het lidmaatschap van de kerk aan alle kinderen onthoudt. Alleen schapen behoren tot de Baptisten kudden, geen lammetjes.'*

Maar het is nog veel moeilijker voor een Baptist om de consequenties van de Baptistenleer onder ogen te zien. Geve God dat deze implicaties sommigen brengt tot heroverweging van hun afwijzing van de kinderen van gelovigen.

Elke Baptist moet rekenen houden met de implicaties van zijn leer. Wanneer de kinderen zich buiten de zichtbare kerk bevinden, bevinden ze zich buiten het bereik van de verlossing. Ze verschillen in niets van een verloren heiden. Immers van de kerk lezen we in de belijdenis dat ze *'is een verzameling dergenen die zalig worden, en dat buiten haar geen zaligheid is'*.⁵⁶

Baptisten hebben geen enkele grond voor enige hoop op zaligheid van hun kinderen die sterven wanneer ze nog erg jong zijn, voordat ze tot een persoonlijke belijdenis van hun geloof gekomen zijn en gedoopt zijn. Ik weet wel dat Baptisten beweren hoop te hebben op de zaligheid van zulke kinderen. Het is ook niet zo dat ik ontken dat de kinderen van Baptisten gered kunnen worden. Maar op basis van zijn eigenaardige Baptisten leer, heeft de Baptist geen grond voor enige hoop op zaligheid in dergelijke gevallen. Wanneer hij zich beroept op de natuurlijke onschuldigheid van kinderen, is hij in strijd met de Bijbelse leer van de erfzonde. Wanneer hij zich beroept op de theorie die zegt dat alle kinderen die jong sterven gered zijn, de kinderen van de gelovigen evenals de kinderen van de ongelovige, zoals ook dominee Oosterman doet, wordt hij weerlegd door het feit dat dit niet de Bijbelse geopenbaarde waarheid is. Het is een puur menselijke uitvinding. God heeft nergens beloofd dat Hij de God van de kinderen van ongelovigen zal zijn. Integendeel, de heilige geschiedenis – van de zondvloed, Sodom en Gomorra, de vernietiging van de Kanaänieten door Israël – en de Bijbelse leer – het tweede gebod – waarschuwen de ongelovigen dat ze hun kinderen met zichzelf meenemen in de hel. Er is maar één grond voor hoop bij gelovige ouders op zaligheid en verkiezing van hun jong gestorven kinderen. Het is de solide en Bijbelse waarheid dat de kinderen van de gelovigen begrepen zijn in het genadeverbond, zoals de Gereformeerde belijdenis, de Dordtse Leerregels, leert in hoofdstuk 1 artikel 17. Maar dit is nu precies de waarheid die elke Baptist ontkent. Door dat te doen vernietigd hij elke hoop op zaligheid van zijn kinderen die sterven voordat ze tot een persoonlijke belijdenis van hun geloof gekomen en gedoopt zijn. Wanneer ik een Baptist zou zijn, zou ik leven met dodelijke verschrikking bij de gedachte dat een van mijn kinderen mogelijk een aardse dood zou sterven, buiten het verbond, buiten de kerk, buiten het bereik van de verlossing door God in het bloed en door de Geest van Jezus Christus. Oostermans verwarring van de Gereformeerde leer van de zaligheid van verbondskinderen met de Rooms Katholieke leer van doop regeneratie is onvergeeflijk. (*'Dat kind is gestorven als een heiden vanwege het missen van een paar druppels water'*). Rome leert dat de doop zelf het kind regeneert. Dit is de leer van doopregeneratie. Deze doopregeneratie is de grond voor de hoop van Rooms Katholieken dat gedoopte kinderen die jong sterven zalig zijn. De implicatie van de Roomse leer is dat ongedoopte kinderen die sterven, buiten de hemel gesloten zijn. Het Gereformeerde geloof erkent de doopregeneratie niet. De kinderdoop is voor het Gereformeerde geloof een teken van Gods verbond met de kinderen van gelovigen, al voordat deze kinderen gedoopt waren. Op grond van het verbond met hun kinderen, hebben Gereformeerde ouders een vaste hoop op de verkiezing en zaligheid van hun vroeg gestorven kinderen, of die kinderen nu gedoopt zijn of niet.

Door ontkenning van zowel de Roomse leer van regeneratie doop als ook de Gereformeerde leer van opname van hun kleine kinderen in het verbond, hebben de Baptisten geen grond voor enige hoop op zaligheid van hun kinderen die sterven in hun heel vroege jeugd.

De ontkenning van de leer van het genadeverbond, waarin besloten ligt dat de kinderen van de gelovigen in het verbond opgenomen zijn als kleine kinderen, daarin ontkennen ze het Gereformeerde geloof. Dominee Oosterman vindt dit deze stelling aanvechtbaar, omdat er nu veel Baptisten zijn die zich Gereformeerd noemen. Ze denken dat ze recht hebben op deze glorieuze naam, omdat ze min of meer de vijf punten van het Calvinisme belijden.

Maar is het gerechtvaardigd voor Baptisten om de naam Gereformeerd op te eisen, terwijl ze een Gereformeerde leer en de praktijk die daaraan gekoppeld is afwijzen, een leer die uit de Gereformeerde traditie en Gereformeerde belijdenissen voortkomt als een essentieel onderdeel van het geloof? Mag een kerk bijvoorbeeld de leer van soevereine en eeuwige uitverkiezing afwijzen en desondanks zichzelf aanmatigen Gereformeerd te zijn, enkel en alleen op basis van het feit dat andere punten van de Gereformeerde leer en belijdenis wel gehandhaafd worden? Zou ik op gelijke

⁵⁵ Westminster Confessie Hoofdstuk 28.4 'Not only those that do actually profess faith in and obedience unto Christ, but also the infants of one or both believing parents are to be baptized.'

⁵⁶ Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 28

wijze de leer die zo waardevol is voor Baptisten, namelijk de leer van 'geloofs doop' mogen afwijzen, en mezelf toch presenteren als een Baptist?

Het is daarom vandaag aan de dag praktisch gezien noodzakelijk om het Gereformeerde geloof scherp te onderscheiden van het doperse geloof in welke vorm dan ook. Deze praktische noodzakelijkheid komt voort uit de roeping van de Gereformeerde kerk om de waarheid van het Genadeverbond in zijn volle en rijke werkelijkheid te handhaven; om de Gereformeerde gelovigen te waarschuwen tegen het verlaten van deze waarheid; en om anderen te vermanen om deze waarheid van het verbond en verbondspraktijk en zijn vereisten te omarmen.

Voorstaande predikers in de 'Calvinistische Baptisten' beweging onderwerpen de Gereformeerde leer van de kinderdoop, en daarmee de Gereformeerde verbondsleer, aan een publieke en vernietigende veroordeling van hun kant. Ze hekelen het als een valse leer. En nochtans worden ze publiek verwelkomd door prominente Gereformeerde en Presbyteriaanse organisaties, conferenties en theologen, als zijnde onvervalste Gereformeerde predikanten. Aan hen worden eervolle posities gegeven in het bevorderen en verdedigen van het Gereformeerde geloof. De vurige verdediging van de kinderdoop door hen die deze mensen ontvangen als onvervalst Gereformeerd, tegenover deze 'Calvinistische Baptisten', is zelden aanwezig. En nog uitzonderlijker is het dat de afwijzing van de kinderdoop door de Baptisten onomwonden veroordeeld wordt, evenals trouwens hun praktijk van herdoop, terwijl de Gereformeerde kerkleden in de taal van hun belijdenissen toch zeggen: *'Hierom verwerpen wij de dwaling van de Wederdopers'*.⁵⁷

Het effect van deze kritiekloze acceptatie van de 'Calvinistische Baptisten' als Gereformeerd, is het op het spel zetten van de Gereformeerde leer van het verbond. Op z'n best wordt het belang van deze leer geminimaliseerd, als zijnde niet van essentieel belang voor het Gereformeerde geloof. Op z'n slechtst wordt de vasthoudendheid van de Gereformeerden aan de verbondsleer ondergraven, waardoor Gereformeerde mensen de kerk verlaten en inruilen voor een 'Calvinistische Baptistenkerk' of zelfs een 'vrije wil Baptistenkerk'.

Er moet een duidelijk en compromisloos getuigenis zijn van de essentiële noodzaak van het verbond van God in Christus met de gelovigen en hun zaad. Er moet een scherpe en onmiskenbare waarschuwing zijn tegen deze afwijzing van de verbondsleer, waarmee ook afgeweken wordt van de historische en belijdende Gereformeerde Christenheid.

Wij geven dit getuigenis en deze waarschuwing.

Het is niet zo dat we de Baptisten af willen slachten.

Maar we verlangen hun bekering tot het Gereformeerde geloof.

---

⁵⁷ Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 34

Deel III - Het bezwaar van de Gereformeerde Gemeenten

6. Geheiligde kinderen

Het bezwaar van de Gereformeerde gemeenten uitgelegd

Tegen de Gereformeerde verbondsleer van opname van de kinderen in het verbond, zoals dit verdedigd is in deel 1 van dit boek, is ook bezwaar gemaakt door twee mannen die destijds leidende figuren waren in de Gereformeerde Gemeenten (in Amerika en Canada). Het bezwaar van Dr. Joel R. Beeke en ouderling James W. Beeke, geheel in overeenstemming met de verbondsleer in de Gereformeerde Gemeenten, is als volgt.⁵⁸

We hebben uw korte uitleg van de kerkelijke visie op het genadeverbond van de Christelijk Gereformeerde kerken en Gereformeerde Gemeenten gelezen. Als predikant en docent theologie in de Gereformeerde Gemeenten en als ouderling in deze gemeenten en als hoofd van de school, zijn we verbaasd dat de verbondsofopvatting van deze beide denominaties bij elkaar geplaatst zijn in uw uitleg. De Christelijk Gereformeerde kerk kent een drie verbondenleer waarbij het genadeverbond is opgericht met alle gedoopte zaad als een aangeboden belofte van verlossing, terwijl de Gereformeerde Gemeenten een tweeverbondenleer leren waarbij het verbond opgericht is met alleen de uitverkorenen.

Ds. G.H. Kersten, die een leidende rol speelde bij de organisatie van het verband van de Gereformeerde Gemeenten (1907), schreef in zijn boek 'Gereformeerde Dogmatiek':

'De uitverkorenen zijn in het Verbond der Genade van eeuwigheid, van den Vader aan den Zoon gegeven...Die gegevens des Vaders zijn door Christus' bloed gekocht en worden door den Heiligen Geest het Verbond der Genade door wedergeboorte ingelijfd, zoodat zij en zij alleen de weldaden des verbonds deelachtig worden. De uitverkorenen en die alleen, ontvangen dadelijk recht op de goederen des verbonds en de Heere zal hun tot een God, en zij zullen Hem tot een volk zijn'.⁵⁹

Dit is de verbondsofopvatting geweest van alle Gereformeerde Gemeenten; daarom past de visie van de Gereformeerde Gemeenten beter onder de 'derde visie' in uw uitleg, dan in de 'eerste' waar u hem geplaatst hebt.

Het verschil in benadering tussen de Gereformeerde Gemeenten en de Protestant Reformed Churches, geloven we, ligt eerder in hoe we hen, die in de 'kring van het verbond' (d.w.z. de zichtbare kerk) leven, zien, maar die niet geestelijk opgenomen zijn in het verbond (d.w.z. de onzichtbare kerk). Vanwege haar wens om vast te houden aan het Bijbelse onderscheid, leert de Gereformeerde Gemeente dat niemand Bijbels gezien het recht heeft om zichzelf te zien als gered/verlost, een verbondskind van God, wanneer hij niet vruchten van zaligmakend geloof voortbrengt, zoals liefde tot God en zijn naaste, 'waar geloof in Christus, kinderlijke vreze Gods, droefheid die naar God is over de zonde, honger en dorst naar gerechtigheid, enz.'⁶⁰ De Gereformeerde Gemeenten wijzen de leer van veronderstelde en latente wedergeboorte af, visies die veronderstellen dat de kinderen wedergeboren zijn voordat de vruchten van de wedergeboorte evident zijn. 'En meent niet bij uzelfen te zeggen: Wij hebben Abraham tot een vader; want ik zeg u, dat God zelfs uit deze stenen Abraham kinderen kan verwekken. En ook is alrede de bijl aan den wortel der bomen gelegd; alle boom dan, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen.' (Matt. 3: 9,10, zie ook: Matt. 7: 17-20 en Joh. 8: 39). Samengevat, de Gereformeerde Gemeenten geloven niet dat de Schrift en onze Gereformeerde belijdenissen spreken over de wedergeboorte als iets dat latent of verondersteld kan worden, maar als een nieuwe geboorte die echt is, en vrucht dragend door de genade van God (zie DL H. 3&4 art. 12). Ten slotte, het feit dat de Gereformeerde Gemeenten geloven dat we onze kinderen niet als gered mogen zien voordat ze de Bijbelse bewijzen van zaligheid vertonen (tenzij de hier fysiek om mentaal niet toe in staat zijn), betekent nog niet dat we onze kinderen beschouwen als 'heidenen' of als 'een dode persoon in een christelijk huis en op het erf van de kerk die geen voordeel hebben boven een dode persoon buiten dat christelijke huis en de kerk', zoals u dat stelt. God heeft besloten zijn verlossing te werken door middel van Zijn Woord (Rom. 10: 13-17). Een heiden is iemand die nooit Gods Woord gelezen of gehoord heeft. Onze gedoopte kinderen zijn door God uitwendig gescheiden van de heidenen om opgevoed te worden onder het Woord, onder de middelen die God beloofd heeft tot reddende zegen. Nadat hij de uitwendig van de inwendig besnedenen (of gedoopten) heeft onderscheiden, stelt de apostel Paulus dat zij die zich uitwendig

⁵⁸ Het bezwaar van Dr. Beeke en ouderling Beeke is een beetje aangepast voor publicatie in dit boek. Originele tekst kan gevonden worden in de Standard Bearer 67, nr. 3 (nov. 1, 1990), pag. 55-56.

⁵⁹ G.H. Kersten, 'De Gereformeerde Dogmatiek', deel I, derde druk, Utrecht, Uitgeverij De Banier, 1947, pag. 323; cursief door mij toegevoegd.

⁶⁰ DL H. 1 artikel 12

in de kring van het verbond bevinden een belangrijk 'voordeel' hebben, omdat de woorden Gods hun toevertrouwd zijn en niet de heidenen. 'Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is; noch die is de besnijdenis, die het in het openbaar in het vlees is; Maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis des harten, in den geest, niet in de letter, is de besnijdenis; wiens lof niet is uit de mensen, maar uit God. Welk is dan het voordeel van den Jood? Of welk is de nuttigheid der besnijdenis? Vele in alle manier; want dit is wel het eerste, dat hun de Woorden Gods zijn toebetrouwd' (Rom. 2: 28-3: 2).

Samenvattend benadrukt de leer van de Gereformeerde Gemeenten:

- 1. Het genadeverbond is opgericht met de uitverkorenen in Christus, niet met alle gedoopte zaad (zoals geleerd wordt door de Christelijk Gereformeerde kerk in Noord Amerika).*
- 2. We mogen ons zelf of anderen niet zien als wedergeboren wanneer er geen bewijs is van Bijbelse vruchten van deze wedergeboorte.*
- 3. Onze kinderen die opgroeien in de kring van Gods verbond, en die tot hiertoe niet wedergeboren zijn, zijn onderscheiden van de heidense kinderen op dezelfde manier als de kinderen in het Oude Testament, want ze groeien op onder de Woorden Gods, die het voornaamste middel tot genade van de Heere zijn. Uit soevereine genade heeft het de verbondshoudende Heere behaagd om in de regel te werken in de lijn van de verbondsgeslachten, door het zaad van gelovigen wedergeboren te doen worden door het werk van zijn Geest die dit dierbare en foutloze Woord aan hen toepast.*

We zouden publicatie van deze correctie op de visie op het genadeverbond van de Gereformeerde Gemeenten zeer op prijs stellen. We zijn bemoedigd dat we in uw schrijven een duidelijke, Bijbelse uitleg vinden dat het verbond van God opgericht is met de uitverkorenen alleen in Jezus Christus.

De benadering van verbondskinderen

Dr. Joel R. Beeke en ouderling James W. Beeke stellen mijn analyse van de verbondsvisie van de Gereformeerde Gemeenten op de proef. En tegelijkertijd schetsen ze wat de verbondsopvatting van de Gereformeerde Gemeenten is, waarbij ze erop wijzen hoe, in hun opinie, de Gereformeerde Gemeenten verschillen van de Protestant Reformed Churches.

De analyse van de verbondsl eer van de Gereformeerde Gemeenten waar ze bezwaar tegen maken is de volgende:

Maar wat bedoelt het Gereformeerd geloof met opname van de kinderen van gelovigen in het verbond van God?

Er zijn drie mogelijke verklaringen voor de opname van de kinderen in het verbond. Al dezen worden door verschillende Gereformeerde kerken voorgesteld.

De eerste verklaring is dat de kinderen, omdat ze zich in een Christelijk huis in een bevoorrechtte positie bevinden, meer kans maken om bekeerd te worden dan de kinderen van ongelovige ouders. In feite zijn de kinderen verloren, en moeten als verloren beschouwd worden totdat de tijd er is dat ze bewijzen van geloof vertonen, maar ze bevinden zich wel in een betere positie om gered te worden dan andere kinderen. Dit was de visie van sommige Puriteinen en ook van Jonathan Edwards. En het is de visie van veel Gereformeerde kerken vandaag, inclusief de Christelijk Gereformeerde kerken van Noord Amerika en de Gereformeerde Gemeenten in Amerika en Canada.

Zoals Dr. Beeke en ouderling Beeke duidelijk maken, is er een overeenkomst tussen de Gereformeerde Gemeenten en de Protestant Reformed Churches in hun leer dat God zijn verbond opricht met alleen de uitverkorenen. Een van de theologen van de Gereformeerde Gemeenten, ds. G.H. Kersten, heeft scherpe kritiek op de verbondsl eer van 'Heyns.....Schilder en vele Gereformeerde dominees.'⁶¹ De reden voor zijn kritiek is het feit dat deze mannen allen leren dat al de natuurlijke kinderen van gelovige ouders in het verbond zijn opgenomen. In dit verband ontkent Kersten dat het verbond voorwaardelijk is. Hij wil niet van geloof en bekering spreken als voorwaarden, zelfs wanneer daaraan toegevoegd wordt dat deze voorwaarden om Christus wil vervuld zijn: 'Hij past zonder eenige voorwaarde, om niet, uit loutere genade de zaligheid in de sluiting des verbonds den Zijnen toe...Een conditioneel verbond is niet anders dan een Verbond der Werken.'⁶²

De overeenstemming tussen deze beide dat het verbond opgericht wordt met alleen de uitverkorenen, sluit echter niet de mogelijkheid uit dat er een serieus verschil is tussen de beide kerken wat de opname van de kinderen in het verbond betreft. Alle Gereformeerde kerken belijden

⁶¹ G.H. Kersten, 'De Gereformeerde Dogmatiek', Deel I, derde druk, Utrecht: B.V. Uitgeverij De Banier, 1947, pag. 313

⁶² Idem pag. 317, 319

dat de kinderen van de gelovigen 'in het verbond opgenomen zijn'. Dit is de grond voor hen om de kinderen te dopen. Maar wat bedoelen ze hiermee? Dat was het punt van vergelijking in mijn analyse van verschillende doctrines in diverse Gereformeerde kerken waar de beide Beeke's problemen mee hebben.

Om precies te zijn: wat bedoelen de Gereformeerde Gemeenten met de opname van de kinderen van de gelovigen in het verbond?

Ten eerste bedoelen ze dat alle uitverkoren kinderen van eeuwigheid, door Gods genade, opgenomen zijn op grond van Gods uitverkiezing: 'De uitverkorenen zijn in het Verbond der Genade van eeuwigheid.'⁶³

Maar ten tweede leren ze, met betrekking tot de feitelijke, geestelijke staat van de gedoopte kinderen, dat ze gezien moeten worden als niet wedergeboren en niet verlost. De geestelijke staat van gedoopte kinderen, die heel jong zijn, een jaar of vijf, en zelfs in hun jeugd, verschilt niet van die van heidenen. Beide, de verbondskinderen, en de kinderen van heidenen, zijn beide geestelijk gezien dood. Totdat het kind bewijs vertoont van wedergeboorte, pas dan wordt het kind gezien als een gered kind van God. De kinderen van het verbond zijn dus niet opgenomen in het verbond, in die zin dat God hen overgezet heeft in het verbond en Koninkrijk van Zijn lieve Zoon, door het wederbarende werk van de Geest (Kol. 1: 13). Ze zijn helemaal niet 'in het verbond' in die zin dat er een levende, geestelijke gemeenschap is tussen God en die kinderen in zoverre als ze door geloof verbonden zijn met Christus door de band van het geloof. Ze zijn niet in het verbond op dezelfde wijze als hun gelovige ouders in het verbond zijn. Ze zijn alleen 'in het verbond opgenomen', in een uiterlijke en formele samenhang met de uiterlijke manifestatie van het verbond in de zichtbare kerk.

De Beeke's uiten deze gedachte wanneer ze schrijven dat '*de Gereformeerde Gemeenten geloven dat we onze kinderen niet als gered mogen zien voordat ze de Bijbelse bewijzen van zaligheid vertonen. Ze verwijzen ook naar, 'Onze kinderen die opgroeien in de kring van Gods verbond, en die tot hiertoe niet wedergeboren zijn'. De volwassen gelovigen zijn 'in het verbond', hun kinderen zijn slechts 'in de kring van het verbond' opgenomen.*

James W. Beeke legt de opname van de kinderen in het verbond als volgt uit:

*'De Schrift verbiedt ons om iemand te zien als, of om over iemand te spreken als zijnde gered, een van de uitverkorenen, opgenomen in het wezen van het Verbond totdat hij persoonlijk iets ervaren heeft van het inwendige genadewerk en bewijs vertoont van iets van uitwendig werkende vruchten. Daarom moet er een duidelijk onderscheid gemaakt worden, en lijn getrokken in de kerk tussen hen die alleen uitwendig verbonden zijn met het verbond door de doop en zij die op een inwendige wijze in het verbond geplaatst zijn door persoonlijke wedergeboorte en bekering tot God.'*⁶⁴

Aangezien de gedoopte kinderen vanzelfsprekend niet iets kunnen ervaren van dit '*inwendige genadewerk*', laat staan bewijs vertonen van '*uitwendig werkende vruchten*' van genade, moeten ouders en kerk alle gedoopte kinderen beschouwen als buiten het wezen van het verbond. Ze moeten alle kinderen beschouwen als buiten het wezen van het verbond, omdat alle kinderen buiten het wezen van het verbond *zijn*. Met uitzondering van de uitverkoren kinderen van gelovigen die in hun vroege jeugd sterven (voor deze kinderen staan de Gereformeerde Gemeenten een wedergeboorte in hun vroege jeugd wel toe), zijn alle kleine kinderen van gelovige ouders alleen 'in het verbond' in die zin dat ze '*uitwendig verbonden zijn met het verbond*'.

En zoals de heer Beeke ook zonder aarzeling stelt, betekent dit dat alle kleine kinderen onverlost zijn, en moeten ook zo gezien worden:

Hoe moeten het natuurlijke (gedoopte) zaad onderscheiden worden van het geestelijke (uitverkoren) zaad van de kerk?

Vanuit de verschillende voorstellingen van Gods genadeverbond komen verschillende overtuigingen met betrekking tot hoe we het gedoopte (natuurlijke) zaad van de kerk moeten zien...

De Schrift.....verbiedt ons om over een persoon te spreken als zalig en wanneer hij niet het inwendige genadewerk van God heeft ervaren en bewijs vertoont van Gods uitwendig werkende vruchten van goede werken (behalve de mogelijkheid bij een persoon die niet in staat is om zichtbare goede werken te tonen, door lichamelijke of mentale handicaps, zoals kinderen die in hun vroege jeugd sterven, ernstig geestelijk gehandicapt, personen die verlamt en in coma leven. Etc.⁶⁵

⁶³ Idem pag. 322

⁶⁴ James. W. Beeke, 'Bible Doctrine for Teens and Young Adults, Book 1' Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1987, pag. 364, 365.

⁶⁵ Idem. Pag. 361

Deze visie op de kinderen bepaald ook de benadering van de kerk, de ouders en christelijke onderwijzers ten aanzien van de opvoeding van deze kinderen. De benadering is niet, en kan ook niet zijn, dat de jonge lidmaten van het verbond, als bezitters van het verbond en levend door de Geest van Christus, zo in dit leven worden opgevoed – het leven van dagelijkse bekering, dankbare gehoorzaamheid, en gebed tot hun liefhebbende Vader in Jezus Christus. Daarentegen worden ze gezien als, kleine verloren zondaren onder de toorn van God die geleerd wordt om zichzelf te beschouwen als kleine en verloren zondaar onder de wraak van God die erop hoopt om ooit op een dag opnieuw geboren te worden in het gezin van Gods verbond. De kerk heeft niet de opvoeding van de verbondskinderen op het oog, maar de bekering – een meer of minder dramatische of zelfs plotselinge bekering tot God voor de eerste keer, zoals de kerk hier ook naar streeft bij heidenen op het zendingsveld.

Vreemd genoeg, voor een kerk die de totale verdorvenheid van de niet wedergeboren zondaar belijdt, roepen de Gereformeerde Gemeenten de kinderen, die alle verloren zondaren zijn, op om te bidden voor hun wedergeboorte tot *'een zaligmakende, eeuwige, onverbreekelijke verbondsrelatie met [God]'*: *'Zoek biddend God door het gebruik van de genademiddelen die Hij jou heeft gegeven in je uitwendige relatie met Hem. Pleit met Hem en laat Hem niet gaan totdat Hij de reddende waarheid van zijn Woord heeft bevestigd in de ervaring van vruchten in je leven.'*⁶⁶

Kunnen kinderen die niet wedergeboren zijn bidden? Kan een onbekeerd iemand God behagen en zijn eigen zaligheid zoeken? Is het niet veeleer zo dat, het feit dat iemand pleit bij God om ervaring van de vruchten van zijn bekering, op zich al bewijs is van opgenomen te zijn in het verbond – in 'het wezen van het verbond'? Is het gebed niet de voornaamste uitdrukking van een leven in het verbond, volgens de Heidelbergse Catechismus?⁶⁷

Wat hun verklaring ook moge zijn van dit bidden door onbekeerden, de Gereformeerde Gemeenten beschouwen hun kinderen als verloren. Het was met betrekking tot hun visie op de feitelijke geestelijke positie van de gedoopte kinderen dat ik de leer van de Gereformeerde Gemeenten met betrekking tot de opname in het verbond analyseerde. Die analyse is juist. Het was in de kwestie van hun visie op, en benadering van, de kinderen in het verbond, dat ik een onderscheid maakte tussen de verbondsleer van de Protestant Reformed Churches en de Gereformeerde Gemeenten. Ondanks de overeenkomst dat beide kerken vinden dat het verbond alleen opgericht is met de uitverkorenen, is dit verschil in verbondsbeschouwing toch belangrijk. Want het betreft de zeer dringende, en praktische zaak van de opvoeding door ouders van hun kinderen als echte lidmaten van het verbond; de blijde constatering van kinderen dat ze vrienden van God zijn; en dat de kerk erkent dat de kleine mensen van Christus werkelijk lid van de gemeente zijn. Inderdaad, dit verschil betreft niets minder dan het recht doen aan de Bijbelse leer dat onze kinderen in het verbond zijn opgenomen, niets meer en niets minder dan wijzelf opgenomen zijn.

Dit is de Gereformeerde belijdenis: onze kinderen moeten gedoopt worden: *'mitsdien zij alzowel als de volwassenen in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn'*.⁶⁸

Het is uitermate vreemd om als Gereformeerde kerk, als antwoord op Gods belofte om hun God te zijn en de God van hun kinderen, te verklaren dat alle kinderen niet wedergeboren zijn, zich buiten Gods koninkrijk bevinden, en niet verlost zijn. Dit is net zo vreemd als het zou zijn voor ouders die hun kinderen net een grote en rijke erfenis hebben toegezegd, om plechtig en verdrietig te besluiten dat ze hun kinderen zullen beschouwen als armoedzaaiers.

Nog even afgezien van een uitvoerige uitleg van bepaalde Bijbelteksten, zou je toch denken dat God verbondsbelofte in Genesis 17: 7 en Handelingen 2: 39, dat Hij hun God en die van hun zaad zal zijn, ertoe leidt dat de Gereformeerde kerk de kinderen als gered ziet, niet als verloren; als levende heiligen, niet als dode zondaren; als verenigd in Christus, niet als geestelijk van Hem gescheiden.

Betekent de verbondsbelofte tot onze kinderen dan helemaal niets voor hen?

Jawel, zeggen de Gereformeerde Gemeenten, het betekent dat ze uitwendig verbonden zijn met het verbond; dat ze opgevoed worden op het erf van Gods verbond; en dat sommigen ooit misschien een bekeringservaring zullen hebben.

Maar deze verklaring doet geen recht aan de rijkdom en troost van de verbondsbelofte.

In vraag en antwoord 74 legt de Heidelbergse Catechismus uit dat de verbondsbelofte betekent dat de kinderen van gelovigen, in hun kindsheid, opgenomen zijn in het verbond van God, 'alzowel als de volwassenen'. De ouder is een volwassen gelovige die in het verbond is door wederbarende genade en die in de kerk is als een levend lidmaat. Op diezelfde wijze, en niet anders, zijn de kinderen in het verbond en in de kerk.

Wie zou nu voorstellen om de verbondsbelofte van Genesis 17: 7 als volgt te interpreteren: 'om u (gelovige ouder) te zijn tot een God (door u als gelovige ouder inwendig en op een geestelijke

⁶⁶ Idem. Pag. 366

⁶⁷ Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 116.

⁶⁸ Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 74

wijze in het verbond te plaatsen), en uw zaad na u (door hen slechts op een uitwendige wijze in het verbond te plaatsen).’?

Het vijfde gebod van Gods wet bewijst overtuigend dat de kinderen in Israël opgenomen waren in het verbond en de kerk van God in de zin van geestelijke gemeenschap tussen Jehova en de kinderen. Jehova richtte zich tot die kinderen als de God van hun zaligheid. Hij had ze lief. Hij verloste ze ook, samen met hun ouders, van de slavernij.

Op hun beurt moesten de kinderen hun ouders eren in dankbare liefde tegenover Jehova als de God van hun zaligheid. Ze moesten dit doen vanaf hun aller-vroegste jaren, zodra ze het gebod tot eren en gehoorzamen konden begrijpen. Maar dit zou ten enen male onmogelijk zijn tenzij die kinderen *in het verbond op een inwendige wijze door persoonlijke wedergeboorte en bekering tot God*⁶⁹ zouden zijn.

De Gereformeerde Gemeenten en andere Gereformeerde kerken, die de visie delen dat we onze gedoopte kinderen niet mogen beschouwen als verlost, zullen de kleine kinderen niet zien als in Christus geliefd en verlost door God in Christus. Ze kunnen de kinderen onmogelijk aanspreken als echte geestelijke vrienden van God. Ze moeten ontkennen dat de kleine kinderen vernieuwd worden door de Geest tot liefde tot God en hun naaste.

Niettemin beschouwde Jehova de kinderen van gelovigen als zijn verlost volk. Dit was Zijn kijk op die kinderen in hun vroegste jaren. Voor Jehova, waren die kinderen in Israël geen kleine, verloren zondaren die omkomen onder Zijn toorn. Veeleer waren het kleine zondaren die gewassen waren in het bloed en de Geest van het Lam. De kinderen zijn geen kleine serpentes, duiveltjes, die alleen maar konden uithalen naar God en hun naaste. Veeleer waren ze een nieuwe schepping in Christus, kinderen die hun ouders eerden, omdat ze ontzag hadden voor de majesteit van hun Verbondsgod. Aan hen die volhouden om hun gedoopte kinderen te zien als niet wedergeboren, geestelijk dood, en feitelijk buiten de verbondsrelatie met God, heb ik de volgende vraag: Hoe kan Jehova tot de kinderen onder het Oude Verbond zeggen dat Hij hun God was die hen verlost had, en die daarom ook als leden van Zijn Verbondsvolk geroepen waren om hun naasten (ouders) lief te hebben, om Zijns Naams wil? En hoe konden kleine kinderen het vijfde gebod gehoorzamen?

De visie die God had op de gelovigen van het Oude Verbond, is dezelfde als die in het Nieuwe Verbond. Jezus, en de apostelen zagen de kinderen niet als slechts uitwendig verbonden met het verbond en het koninkrijk van God.

In Lukas 18: 15-17 noemt Jezus de kleine kinderen, burgers van het koninkrijk Gods. En aangezien je van dat hemels koninkrijk een burger wordt door opnieuw geboren te worden (Joh. 3: 3-8), ziet Jezus deze kinderen dus als wedergeboren kinderen. Deze kinderen ontvangen het koninkrijk Gods, in hun vroegste jeugd, op de enige manier waarop iemand het ooit kan ontvangen, namelijk door een soevereine, genadige, en onwederstandelijke daad van de Heilige Geest in hen.

De visie van de apostel op de gedoopte kinderen in Efeze 6: 1-4 is duidelijk:

‘Gij kinderen, zijt uw ouderen gehoorzaam in den Heere; want dat is recht. Eert uw vader en moeder (hetwelk het eerste gebod is met een belofte), Opdat het u welga, en dat gij lang leeft op de aarde. En gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn, maar voedt hen op in de lering en vermaning des Heeren.’

Hier stelt de Schrift heel uitdrukkelijk dat het verbond met het Oudtestamentische Israël en het verbond met de Nieuwtestamentische kerk gelijk is waar het gaat om *de opname van de kinderen in het verbond*.

Kinderen van gelovige ouders zijn lidmaten van de kerk samen met hun ouders. Ze zijn lidmaten op dezelfde wijze als hun ouders lidmaten zijn, namelijk doordat Hij ze heeft *‘levend gemaakt met Christus’* (Ef. 2: 5). De kinderen zijn niet slechts uitwendig verbonden met de kerk, maar zij zijn ook *‘in den Heere’* (Ef. 6: 1). Dit geldt de kinderen, niet op grond van een bekeringsgeschiedenis jaren nadat ze gedoopt zijn, wanneer ze twaalf, achttien of dertig jaar oud zijn, maar op grond van het feit dat ze kinderen van gelovige ouders zijn en gedoopt zijn, toen ze nog geen twee of drie jaar oud waren.

Tot de kinderen van gelovigen komt in hun heel jonge jaren het verbondsevangelie, *‘jij bent ook in de Heere Jezus! Omdat je een levend lidmaat bent van Jezus kerk. En als lidmaat van die kerk, ben jij ook geroepen door jouw Heere om een heilig leven te leiden door je vader en je moeder te eren!’*

Deze visie en benadering verschillen radicaal van de visie en benadering van de Gereformeerde Gemeenten.

De Schriftuurlijke visie die kinderen ziet als opgenomen in het verbond, *op een inwendige wijze*, wordt overal door de Gereformeerde belijdenis beleden.

Ik heb er al op gewezen dat vraag en antwoord 74 van de Heidelbergse Catechismus de pasgeboren kinderen beschouwd als lidmaten van het verbond en de kerk van God. Dat dit lidmaatschap niet slechts een uiterlijk verbonden zijn met de zichtbare kerk is blijkt duidelijk uit

⁶⁹ James W. Beeke, Bible Doctrine pag. 365

wat er direct op volgt: *'dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt'*.⁷⁰

Het onderwijs van de Nederlandse Geloofsbelijdenis is vergelijkbaar. Met betrekking tot de kinderen die gedoopt moeten worden, stelt de belijdenis, *'Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der gelovigen te wassen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen'*.⁷¹ Het is waar dat het hier niet gaat over de wedergeboorte, maar over het zoenoffer van Christus, hoewel er wel een zinspeling is op de wedergeboorte wanneer de belijdenis spreekt van *'om de kinderen der gelovigen te wassen'*. Maar het is toch zeker niet minder veelzeggend om te spreken van de verzoening van de kinderen door het bloed van Christus dan om te spreken van hun nieuwe geboorte door Jezus' Geest.

Volgens de belijdenis is de Gereformeerde visie op de kinderen van gelovigen in hun vroege jeugd, dat die kinderen de verzoenden van Jezus Christus zijn. Zo moeten de ouders hun kinderen beschouwen. Dit moet ook de visie van de Gereformeerde kerk op de kinderen zijn. En zo moeten ze zichzelf zien, vanaf hun aller vroegste jeugd.

Daarom vraag ik aan de Gereformeerde Gemeenten of ze hun kleine kinderen zien als verzoend door het bloed van Jezus Christus? Beschouwen ze de kinderen als verzoend, niet later in hun leven op basis van een bekeringservaring, maar in hun vroege jeugd maar op grond Gods verbondsbelofte dat Hij ook hun God wil zijn? Om de discussie niet oneindig voort te zetten, beperk ik me tot een andere uitspraak uit de belijdenis. En dat is het 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen'. In de eerste vraag aan de gelovige ouders (of ouder) die hun kinderen ten doop houden, gebied het formulier om de kinderen te zien als *'in Christus geheiligd'*.⁷² Dit geldt voor de kinderen nog voordat ze gedoopt zijn, want het is de reden dat ze gedoopt moeten worden.

De Gereformeerde Gemeenten en andere kerken die deze visie delen, leggen dit *'in Christus geheiligd'* en 1 Korinthe 7: 14 waarvan dit gedeelte afgeleid is, uit als slechts een uiterlijk formeel apart zetten van de kinderen van de gelovigen en de kinderen van de wereld. Het betekent alleen maar dat ze opgevoed worden onder de goede leer in de kerk. Wat de geestelijke conditie van de kinderen betreft, zijn ze dood, net zoals de kinderen van de heidenen. En zo moeten ze ook gezien worden, totdat ze een bekeringservaring hebben ondergaan.

Dit is echter niet wat het formulier op het oog heeft wanneer het spreekt over *'in Christus geheiligd'*. Want *'in Christus geheiligd'* wordt in de eerste vraag in contrast gebracht met de geestelijke toestand waarin de kinderen zich van nature bevinden: *'onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja, aan de verdoemenis zelf onderworpen'*. Het contrast ***'hoewel onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja, aan de verdoemenis zelf onderworpen, of gij niet bekent, dat zij in Christus geheiligd zijn'***, toont duidelijk dat het formulier ons leert dat onze kinderen zijn herboren in heiligheid en verlost van allerhande ellendigheid, ja van de verdoemenis zelf. Dat het formulier echt bedoeld te spreken over feitelijke, geestelijke reiniging is boven alle twijfel verheven in het dankgebed na de doop. De Gereformeerde kerk dankt God, niet dat Hij een uitwendige verbinding tussen de zichtbare kerk en het gedoopte kind heeft gemaakt, maar dat Hij hun zonden heeft vergeven door Jezus' bloed en hen door Zijn Heilige Geest heeft gemaakt tot lidmaten van zijn eniggeboren Zoon.

Het gebed gaat voort met het vragen, niet of God hen op een dag doet wedergeboren worden, niet of Hij hun een bekeringservaring wil geven, maar of God hen wil regeren door Zijn Heilige Geest, opdat ze wassen en toenemen in de Heere Jezus Christus, vanaf hun allervroegste jaren.

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door uw Heiligen Geest tot lidmaten van uw eniggeboren Zoon, en alzo tot uw kinderen aangenomen hebt, en ons dit met den Heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt. Wij bidden U ook, door Hem uw lieven Zoon, dat Gij deze gedoopte kinderen met uw Heiligen Geest altijd wilt regeren, opdat zij christelijke en godzalig opgevoed worden, en in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen; opdat zij uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hun en ons allen bewezen hebt, mogen bekennen, en in alle gerechtigheid, onder onzen enigen Leraar, Koning en Hogepriester, Jezus Christus, leven, en vromelijk tegen de zonde, den duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen mogen, om U, en uw Zoon Jezus Christus, mitsgaders den Heiligen Geest, den enigen en waarachtigen God, eeuwiglijk te loven en te prijzen. Amen.⁷³

⁷⁰ Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 74.

⁷¹ Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 34

⁷² Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen

⁷³ Dankgebed uit Formulier om den heiligen doop aan de kinderen te bedienen

Het Gereformeerde doopformulier ziet onze kinderen als wedergeboren, levende, geestelijke lidmaten van het verbond. En hiermee is de visie van de Gereformeerde Gemeenten en andere Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken in strijd. Het is niet alleen de Gereformeerde Gemeenten die leert dat alle gedoopte kinderen buiten Christus blijven, levenloos en onheilig, tot de tijd dat ze door het Evangelie bekeerd worden. Andere Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken hebben dezelfde visie. In een weinig bekend, maar heel erg belangrijk werk, *De Presbyteriaanse Doctrine van kinderen in het verbond*, stelt Lewis Bevens Schenck dat het precies deze visie is die gestreden heeft om dominantie binnen de Presbyteriaanse kerken in de USA in de negentiende eeuw. Schenck schrijft:

Veel invloedrijke leiders en een grote en populaire achterban hielden op 'een onnatuurlijke wijze' vast aan de historische Gereformeerde leer van het grote belang van de kinderdoop. Velen gingen er vanuit dat de kinderen van het verbond slechts 'quasi' leden van de kerk zijn. Er is geen spoor van of erkenning van een levende kerkrelatie, totdat ze, door persoonlijke bekering, 'uit de wereld' gaan.... In de tussentijd werden ze beschouwd als 'niet wedergeboren, gedoopte kinderen'.⁷⁴

De reden voor deze visie op de gedoopte kinderen in de Presbyteriaanse kerken was, zegt Schenck, een verbondsleer die afwijkt van het historische Presbyterianisme.

Binnen de Presbyteriaanse kerk waren sommige theologen en leiders die het genadeverbond totaal anders beschouwden dan de manier waarop het in de historische leer van de kerk werd gedaan. Zij die dit afwijkende gezichtspunt innamen geloofden dat er twee aspecten van het verbond zijn: een geestelijk aspect waarin het verbond gezien wordt als 'gemeenschapsleven'; en een ander wettelijk aspect waarin het verbond gezien wordt als middel tot het doel. Het verbond als wettige relatie werd gezien als een puur objectieve regeling....Kinderen van gelovigen komen in het verbond als een wettelijke relatie, maar dit betekent nog niet dat ze ook in het verbond komen als 'levensgemeenschap'. Het betekende zelfs niet dat de verbondsrelatie ooit tot zijn volle realisatie zou komen in hun leven. Met andere woorden, er werd geloofd dat personen van wie ze aannamen dat ze niet wedergeboren en onbekeerd waren toch in het verbond konden zijn als een wettige relatie.⁷⁵

De theologen die deze visie verdedigden waren voornamelijk te vinden in de kerken in het zuiden, inclusief Dabney en Thornwell. Charles Hodge en anderen hebben zich er sterk tegen verzet. Schenck noemt deze visie 'een afwijking van de Gereformeerde leer van kinderen in het verbond en de waarde en het belang van de doop'.⁷⁶ Het representeert 'een praktische ontwrichting van de Presbyteriaanse leer, een overschaduwning van Gods verbondsbelofte'.⁷⁷

Ik ben bezig met mijn betoog dat de visie op en benadering van de gedoopte kinderen, zoals dat gebeurd in de Gereformeerde Gemeenten, in strijd is met de Gereformeerde belijdenis. En Schenck wijst erop dat het zien van de gedoopte kinderen als niet wedergeboren, in strijd is met de Westminster Confessie. De voorstanders van deze visie in de Presbyteriaanse kerk zijn graag bereid om toe te geven dat 'de doop van een kind in de Westminster een vergelijkbaar hoge geestelijke betekenis heeft (als de doop van een volwassene op basis van zijn belijdenis van geloof) dat verondersteld wordt dat het kind ook een kind van God is'.⁷⁸ Dit erkennende, is er ten minste één die 'de Westminster van inconsistentie beschuldigt'.⁷⁹ Anderen, inclusief de eminente J.H. Thornwell, hebben geprobeerd om het probleem op te lossen door de Presbyteriaanse kerkorde aan te passen. Waar de kerkorde oorspronkelijk stelde dat alle gedoopte kinderen lidmaten zijn van de kerk, staat er in de gereviseerde versie dat alle doopleden slechts 'onder kerkregering en onderwijs staan'.⁸⁰ Het probleem lag, uiteraard, niet in de Westminster Confessie, maar in het denken van hen die echt, geestelijk lidmaatschap aan de gedoopte kinderen in de kerk willen onthouden.

⁷⁴ Lewis Bevens Schenck, 'The Presbyterian Doctrine of the Children in the Covenant', pag. 80, 87

⁷⁵ Idem pag. 84, 85

⁷⁶ Pag. 103

⁷⁷ Pag. 80

⁷⁸ Idem pag. 89

⁷⁹ Idem

⁸⁰ Idem pag 90

7. Christus lammetjes verontrusten

De visie die de gedoopte kinderen als verloren ziet brengt de kerk niet alleen in conflict met de Gereformeerde en Presbyteriaanse belijdenis, maar het betreft haar ook in praktijken die voor een Gereformeerde kerk niet goed te praten zijn en die schadelijk zijn voor de verbondskinderen. Een Gereformeerde kerk die deze visie aanhangt staat toe dat kinderen, meestal tieners, publiek belijdenis doen van hun geloof, waarbij zijzelf als ook de kerk die belijdenis zien als een puur intellectueel instemmen met de ware leer. De belijdenis, zo wordt ook wel erkend, is geen uiting van de mond van enig levend geloof in het hart. Het is bij die jonge persoon die belijdenis doet geen getuigenis van de kennis van de Heere Jezus als Redder en Verlosser, en van hartelijk vertrouwen op Jezus Christus voor zaligheid. Dit kan nooit en te nimmer de aard van de belijdenis zijn, immers in de visie van die persoon zelf en van die kerk, is de persoon niet zalig, niet verlost. Dit is de praktijk in de Gereformeerde Gemeenten. Ds. C. Hegeman, dominee in de Gereformeerde Gemeenten, ontkent botweg dat zij die belijdenis van hun geloof afgelegd hebben ook geroepen zijn om het Heilig Avondmaal te vieren. Ze hebben slechts het 'kerkelijke recht' om aan de tafel aan te gaan. De reden dat ze weg moeten blijven van de tafels des Heeren, hoewel ze belijdenis van hun geloof hebben gedaan, is dat ze nog niet de 'karakteristieken van het ware genadeleven kennen'.⁸¹

De kerkenraad ontvangt de belijdenis van geloof van iemand van wie ze weten dat hij geestelijk dood is. De kerk staat toe, ja stimuleert zelfs, dat de jonge mensen belijdenis doen van geloof, waarbij die belijdenis insluit de erkenning dat ze onbekeerd zijn.

Dr. C. Steenblok, hoewel hij vanwege andere kwesties gescheiden is van de moederkerken, de Gereformeerde Gemeenten, heeft de visie van de Gereformeerde Gemeenten op de kinderen in het verbond toch goed weergegeven, en hij verdedigt de openbare belijdenis van geloof door gedoopte jongeren die niet wedergeboren zijn met verve. Hoewel iemand geen belijdenis kan doen van zijn 'persoonlijke en reddende geloof',

*'dan blijft niettemin de verplichting als gedoopte, tot onderscheid van jaren gekomen, om te komen tot het lidmaatschap der gemeente in volle omvang. Met name artikel 28 en 29 Nederlandse Geloofsbelijdenis dringen daartoe krachtig aan. Maar wat is dan het belijdenis doen? Wel, een belijdenis doen van de religie, dat wil dus zeggen dat men de belijdenis der zuivere waarheid omhelst, zoals die uitgedrukt is in de Formulieren van Enigheid, overeenkomstig Gods Woord; en dat men naar eigen overtuiging bij die waarheid wil leven en sterven; en zich zo stelt onder de verdere zuivere bediening der genademiddelen in de ware kerke Christi. Stelt de Doop in de uiterlijke betrekking tot het verbond en brengt ze onder de bediening ervan, het belijdenis doen erkent en bevestigt de voor de volwassen leeftijd verordende instellingen Gods in de plaatselijke geïnstitueerde gemeente. Zaligmakende genade geven, is een soeverein werk Gods, maar door belijdenis des geloofs in objectieve zin te doen en in die weg zich te verbinden om, in gebondenheid aan Gods Woord, het gebruik van al de ten dienste staande middelen der genade te gebruiken, is roeping voor de gedoopte. En het is de van God verordende weg om naar Zijn vrijmachtig welgevallen te roepen tot genade en zaligheid. Er is dus wel degelijk verband tussen de Doop en het belijdenis doen van de onherborene.'*⁸²

Het is vanuit dit citaat duidelijk dat Dr. Steenblok de openbare belijdenis van geloof door niet wedergeboren jonge mensen aanvaard. Volgens Dr. Steenblok en de Gereformeerde Gemeenten is hiervoor plaats in een Gereformeerde kerk. Ja, dit is de roeping, vermoedelijk van God, van niet wedergeboren, maar gedoopte, jonge mensen. Een dergelijke belijdenis is slechts een intellectueel instemmen met de leer die de kerk hen geleerd heeft tijdens de catechisatie en de belofte om de genademiddelen te gebruiken, dat is om naar de kerk te komen. En een dergelijke geloofsbelijdenis is de roep van een jonge persoon, die niet wedergeboren is, tot God om genade en zaligheid, die hij op dit moment nog niet heeft.

Dat deze praktijk niet kan worden verdedigd op basis van de Gereformeerde waarheid moet voor iedereen duidelijk zijn. Geen enkele persoon, die nog niet wedergeboren is, of hij nu gedoopt is of niet, heeft mogelijkheid om een geloofsbelijdenis af te leggen. Geen enkele persoon, die nog niet wedergeboren is, of hij nu gedoopt is of niet, heeft het verlangen om zijn geloof te belijden. Geen

⁸¹ C. Hegeman, 'Explanation of the Reformed Doctrine', pag. 70

⁸² Dr. C. Steenblok, 'Rondom Verbond', pag. 44-45. Hoewel hij zich niet zo duidelijk en krachtig uitlaat als Dr. Steenblok, ziet ds. G.H. Kersten de belijdenis, ten minste in veel gevallen, toch ook als alleen maar een publiek instemmen met de belijdenis en een belofte om uitwendig naar deze belijdenis te leven. De Gereformeerde Gemeenten accepteren zulke belijdenissen willens en wetens. Zie G.H. Kersten, Reformed Dogmatics, vol. 2, Sioux Center, Iowa: Netherlands Reformed Book and Publishing Committee, 1983, pag. 469-471.

enkele persoon, die nog niet wedergeboren is, of hij nu gedoopt is of niet, heeft het recht om een geloofsbelijdenis af te leggen. Iemand die niet wedergeboren is, toch belijdenis van zijn geloof laten afleggen is groteske huichelarij. Iemand die niet wedergeboren is, is een vijand van God, van zijn Christus en van de waarheid (Rom. 8: 5-8). Hij heeft geen begeerte naar God: *'er is niemand die God zoekt'* (Rom. 3: 11). Hij kan God niet behagen: *'En die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen.'* (Rom. 8: 8). Door te beamen dat een niet wedergeboren iemand zijn geloof kan belijden, welke belijdenis is een uitdrukking van een verlangen naar reddende genade van God en een roep naar God om verbondsgemeenschap in Christus, is in principe de dwaling van de leer van de vrije wil.

Het belijden van je geloof is een activiteit van hen die bekeerd zijn, en die dus wedergeboren zijn, kinderen van God zijn. Dit is de belijdenis van de mond die echt met het hart geloofd wordt (Rom. 10: 9, 10). Het is de openbare verklaring van je persoonlijke begrip van, en hartelijke instemming met, de ware leer zoals die is weergegeven in de Gereformeerde belijdenis. De eerste vraag van een Gereformeerde kerk aan jonge mensen die hun geloof willen belijden is: *'gelooft gij dat de waarheid Gods die in het Oude en Nieuwe Testament geopenbaard en in de artikelen van het christelijk geloof beleden is en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is?'* Maar deze essentiële kennis is kennis van de waarheid die de waarheid ook liefheeft en die samengaat met een hartelijk en door de Heilige Geest gewerkt vertrouwen dat door Jezus Christus niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil.⁸³ Een 'geloofsbelijdenis' die niets meer is dan een objectief instemmen met de leer is precies dezelfde belijdenis die ook de duivels hebben (Jak. 2: 19). Uiteraard mag een Gereformeerde kerk een dergelijk soort belijdenis nooit accepteren, laat staan bevorderen. Veeleer zouden ze hun handen in afschuw moeten opheffen, wanneer ze erachter zouden komen, dat dit de soort 'geloofsbelijdenis' is, van een van de jongeren in die kerk. Aan allen die in de consistorie komen om belijdenis van hun geloof te doen, zodat ze 'in volle omvang lidmaten van de gemeente worden'⁸⁴, moeten de ouderlingen duidelijk en met kracht de eis stellen die Filippus aan de kamerling uit Morenland stelde: *'Indien gij van ganzer harte gelooft, zo is het geoorloofd.'* (Hand. 8: 37).

Uit de leer die de verbondskinderen als niet wedergeboren beschouwd, totdat ze een bekeringservaring hebben, komt ook de praktijk voort van geloofsbelijdenis door onbekeerden. Het gevolg van deze praktijk is dat de Gereformeerde kerk vol raakt met volwassen leden die ongelovig zijn. Door hun geloofsbelijdenis, genieten deze ongelovigen het volledige lidmaatschap in de gemeente. Het is zelfs zeer wel mogelijk dat deze ongelovigen de meerderheid vormen in de gemeente. Ze geven ook ruitertlijk toe dat ze onbekeerd en ongelovig zijn. De kerk ziet ze als ongelovigen. Maar ze houden hun kerklidmaatschap.

Wat een verwarring.

Hoe kunnen deze mensen nu opgeroepen worden om een heilig en onbesmettelijk leven te leiden? Hoe kunnen ze ooit verwachten dat ze een godvrezend leven leiden, aangezien een kwade boom geen goede vruchten kan voortbrengen? (Matt. 7: 18). Hoe kunnen ze ook onder de tucht gesteld worden voor welke erge zonde dan ook maar, wanneer ze niet onder de tucht gesteld worden voor de ergste zonde van allemaal, namelijk ongeloof? Is het niet duidelijk dat, gezien het gedrag van deze lidmaten, de kerk een slechts uiterlijk conformeren aan de wet van God bevordert en bekrachtigd? Waardoor er van hen farizeeërs gemaakt worden, aangezien ze geen liefde voor God in hun hart hebben als de wortel van hun uitwendige gehoorzaamheid?

Maar de fundamentele vraag is deze: hoe kan het gebeuren dat deze ongelovigen lidmaatschap van de kerk blijven behouden?

Lidmaatschap van de kerk staat niet open voor ongelovigen. Geen ongelovige heeft enig recht op kerklidmaatschap in welke vorm dan ook. Iemand die een lidmaatschap houdt op grond van geloof wat hij niet heeft, is een huichelaar. Dit is de duidelijke leer van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: *'En aangaande degenen die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merktekenen der Christenen; te weten, uit het geloof.'*⁸⁵

Gedoopte kinderen die in ongeloof opgroeien, zullen normaal gesproken, onder krachtige en antithetische prediking, de kerk verlaten. De prediking is immers een aanstoot voor hen die niet reddend tot Christus getrokken zijn. En wanneer iemand niet vrijwillig de kerk verlaat, en toch weigert om te geloven in de Zoon van God, en dus weigert om de Christus te belijden, moeten de ouderlingen met hem handelen naar de kerkelijke tucht. Het resultaat van dit geduldige werken is: of dat hij zich bekeerd, of dat hij wordt afgesneden. Het is het officiële standpunt van de

⁸³ Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 21

⁸⁴ Dr. C. Steenblok, 'Rondom Verbond', pag. 44

⁸⁵ Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 29

Gereformeerde kerken dat hij die zich door een ongelovig en goddeloos leven doet kennen in leer en leven moet worden uitgesloten uit de Christelijke gemeente.⁸⁶

Wanneer volwassen ongelovigen desondanks worden geaccepteerd als lidmaten van de gemeente, en dat door een 'belijdenis van hun geloof', is er nog een verkeerde praktijk die in de kerk vaker gaat voorkomen. Er komt een scheiding tussen de twee sacramenten, de Doop en Heilig Avondmaal. Volwassen mannen en vrouwen zien af van deelname aan het Heilig avondmaal, hoewel ze gedoopt zijn en belijdenis van hun geloof hebben afgelegd. En de kerk bevordert dat ze blijven afzien van deelname, omdat de kerk ze immers ziet als niet wedergeboren. Maar de Doop en het Heilig Avondmaal horen bij elkaar. De Doop vraagt deelname aan het Avondmaal. De Dordtse kerkorde, zoals ze door de Protestant Reformed Churches gebruikt wordt, laat de relatie tussen die beide sacramenten zien, in het geval dat iemand lid wordt van de kerk middels de Volwassendoop:

De bejaerde worden door den Doop de Christelijcke ghemeente inghelijft, ende voor Lidmatender Gemeente aangenomen, ende zijn daerom schuldich het Avontmael des Heeren oock te ghebruyken, t'welck sy by haren Doop sullen beloven te doen.⁸⁷

Verondersteld wordt dat de gedoopte kinderen ook geroepen zijn om tot het Avondmaal des Heeren te komen wanneer ze tot de jaren des onderscheids gekomen zijn in de weg van bekering en belijdenis van hun geloof.

De dingen worden nog erger, zo dat al mogelijk is, wanneer twee gedoopte belijdende leden van de kerk, die echter onbekeerd zijn, trouwen, een kind krijgen, en dit kind daarna ten doop houden. Hoewel ze, volgens de overtuiging van de kerk en zoals ze ook zelf toegeven, niet wedergeboren zijn en ongelovig, wordt hun toch toegestaan om hun kind te dopen. Ds. G. H. Kersten, theoloog uit de Gereformeerde Gemeenten, schrijft, '*Bovendien moeten ook kinderen gedoopt van onbegenadigde ouders, zoo deze slechts in de zichtbare kerk verkeerden.*'⁸⁸ De kerk laat toe dat onbekeerde personen antwoord geven op de doopvragen die in het doopformulier genoemd worden, ze accepteert dat ongelovige ouders een eed zweren dat ze hun kind naar vermogen zullen onderwijzen en doen onderwijzen in de waarheid Gods. Door deze praktijk goed te keuren, belijdt de kerk dat God een verbond heeft met de *ongelovigen*, en hun kinderen. Dat is in schaamteloze tegenspraak met de kern van het verbond.

En het is niet alleen de Gereformeerde kerk die op deze wijze geforceerd wordt tot een verkeerde praktijk, door een verbondsopvatting die de gedoopte kinderen ziet als niet wedergeboren, maar ook de Gereformeerde ouders worden in een ontoelaatbare situatie gedrongen. Stelt u zich voor dat die ouders ware gelovigen zijn. Stel verder dat die ouders de leer van hun kerken serieus nemen (wat ze toch moeten doen!) dat hun kinderen niet wedergeboren zijn, totdat ze mogelijk later in hun leven bekeerd worden. Wat volgt hieruit voor hoe de ouders met die kinderen moeten omgaan?

Ze kunnen niet toelaten dat de kinderen deelnemen aan het gebed van de ouders. Immers als niet wedergeborenen kunnen ze niet bidden. En verder is het gebed van de onrechtvaardige een gruwel voor God (Sp. 28: 9). Ouders kunnen hun kinderen niet toestaan om met hen samen het Onze Vader op te zeggen, of zelfs maar denken alsof zij besloten zijn in het gebed wanneer die ouders bidden. Want God is niet in Christus de Vader van deze kinderen. De kinderen moeten zitten met hun ogen open en hun handen niet gevouwen.

Vader en moeder kunnen ook niet van hun kleine kinderen eisen dat ze hun ouders eren en gehoorzamen, in gehoorzaamheid aan het vijfde gebod. Immers de kinderen kennen geen liefde voor God en ook niet voor hun naaste om Gods wil. Als kinderen die niet gered zijn, kunnen ze het vijfde gebod niet gehoorzamen. En de ouders moeten dit ook aan hun kinderen vertellen. Orde en gezag in huis is puur gebaseerd op uiterlijk gedrag gemotiveerd door natuurlijke liefde of door angst voor de roede.

Gereformeerde ouders kunnen hun kinderen niets leren over het hemels Koninkrijk. Er is geen sprake van opwassen van die kinderen in het leven in het verbond. Immers die kinderen kennen het verbondsleven niet. Hun gemeenschap met het verbond is slechts uiterlijk. Alle godvrezende onderwijs, of het nu thuis is of op een christelijke school, is vruchteloos in het leven van die kleien kinderen. Want als niet wedergeborene, kunnen ze het Koninkrijk Gods niet eens zien (Joh. 3: 3). Ze zijn daarentegen vijandig ten opzichte van dit Koninkrijk.

De verbondsl eer van de Gereformeerde Gemeenten en kerken met een vergelijkbare leer heeft een radicaal effect op het onderwijs van de christelijke scholen van deze kerken en ouders. Dit wordt ook expliciet zo gezegd in een uitspraak uit 1988, betreffende het doel en de filosofie van het onderwijs van de Plymouth Christian Elementary School, een school die het eigendom is van de

⁸⁶ Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 82-85

⁸⁷ Originele tekst van de Dordtse Kerkorde 1618/19 geciteerd.

⁸⁸ G. H. Kersten, 'De Gereformeerde Dogmatiek', Deel II, derde druk, Utrecht: Uitgeverij De Banier, pag. 266

Eerste Gereformeerde Gemeente van Grand Rapids, Michigan. In deze school *'vindt het onderwijs van de kinderen plaats op grond van het principe dat de kinderen leven in een staat van niet wedergeboren zijn, totdat er duidelijk bewijs van zaligmakende genade komt....Maar hoewel het godsdienstonderwijs voort moet gaan op grond van het feit dat ze berooid zijn van de genade, moet het toch altijd gebruikt worden als middel tot genade.'*⁸⁹

Gezien het feit dat ze uitgaan van het principe dat de kinderen niet wedergeboren zijn, heeft de school dus het 'doel' om de *'noodzaak van een persoonlijke en bevindelijke bekering te benadrukken'*⁹⁰, en dat voor iedere leerling en ze benadrukken de noodzaak voor iedere leerling om het aanbod van genade aan te nemen.

Alle gedoopte kinderen op deze school worden gezien als zijnde niet wedergeboren. De belangrijkste opdracht van de school is dan ook om te werken aan de wedergeboorte en de bekering van deze kinderen die nog niet wedergeboren zijn. De Christelijke school is een evangelisatie instituut, een instituut gericht op het redden van wat verloren is. Waarmee ze ook tegelijkertijd de futiliteit van alle energie die gestoken wordt in al die vele kinderen die volgens hun eigen oordeel, en die van de officials van school en de kerk, onbekeerd blijven.

De kern van deze onderwijsfilosofie is de kernovertuiging van de Gereformeerde Gemeenten en kerken met vergelijkbare inslag, die de Kinderdoop zien als slechts *'plaatsen onder de privileges en externe (niet reddende) verbondsgemeenschap met God'*.⁹¹

Wanneer de ouders de niet wedergeboren kinderen op de zondag meenemen naar de kerk, kunnen ze niet toestaan dat deze kinderen deelnemen aan de eredienst in de gemeente. Zij die niet wedergeboren zijn kunnen Gods lof niet zingen; kunnen in hun hart niet meebidden wanneer de dominee daartoe oproept; kunnen geen amen zeggen op het evangelie; kunnen zelfs hun gaven niet geven voor de armen in dankbaarheid tot God voor hun verlossing van de armoede van de zondes Schuld.

De diepste en meest waardevolle gemeenschap tussen ouders en hun kinderen mist; geestelijke eenheid in Christus door de Geest. Er is geen gemeenschap tussen gelovige ouders en een van hun kinderen. Want alle kinderen zijn buiten Christus en buiten de 'essentie van het verbond'. Later, gewoonlijk veel later, volgens de Gereformeerde Gemeenten en anderen die deze visie aanhangen, zou er gemeenschap met een of meer van de kinderen kunnen ontstaan, wanneer ze bekeerd worden; maar tijdens hun vroege jeugd zijn de kinderen geestelijke vreemdelingen en buitenstaanders.

Alles wat de ouders kunnen doen is smeken om de bekering van hun kinderen. Ze moeten ze behandelen zoals ze ook de onbekeerde heidens buurman behandelen. Dit is precies wat J.H. Thornwell verklaard, *'Hun (de gedoopte kinderen) geestelijke staat is die, de staat die gewoon is in de wereld. Ze (de kerk en daarmee ook de ouders) handelt met hen dienovereenkomstig, zoals de Heere ook heeft opgedragen dat we moeten omgaan met de wereld.'*⁹²

De verbondsleer, die alle gedoopte kinderen van godvrezende ouders ziet als niet wedergeboren, maakt een gezonde en goede opvoeding van het kind onmogelijk.

Wat het effect van dit alles is op de kinderen is maar al te pijnlijk evident in de kerken die deze verbondsleer hebben en beoefenen. Veel van de kinderen komen nooit tot verzekering van hun verlossing, die God wil voor zijn volk, hoewel ze de Gereformeerde religie belijden en bekend zijn vanwege hun godvrezende wandel, zolang als ze leven. Levenslang zijn ze lid van een Gereformeerde kerk, maar ze zijn nooit in staat om de eerste vraag van de Heidelbergse Catechismus te belijden, dat ze de enige troost kennen het eigendom van hun trouwe Zaligmaker Jezus Christus te zijn. Aangezien ze vanaf hun vroegste jeugd geleerd hebben dat ze niet wedergeboren zijn, en aangezien ze leren dat elke verzekering van verlossing gegrond moet zijn op een latere bekeringservaring, leven ze hun hele leven in onzekerheid. En wanneer, zoals vaak het geval is, de allesbeslissende bekering gepresenteerd wordt als een soort mystieke ervaring en mystiek gevoel, in plaats van een dagelijks berouw over de zonde, vertrouwen in Jezus Christus, en dankbare liefde ten opzichte van God, is verzekering effectief afgeschilderd als voor altijd onmogelijk voor de kinderen van het verbond.

Dit is een smartelijk verwonden van de lammertjes van Christus' kudde.

De visie die de gedoopte kinderen als niet wedergeboren ziet is niet Gereformeerd. Is historisch gezien niet Gereformeerd. Bij de Gereformeerden in Nederland komt dit denken historisch gezien voort uit de nader reformatie, een zeventiende-eeuwse Piëtistische, Puriteinse beweging. Bij de Presbyterianen heeft het zijn historische oorsprong in, zoals Schenck concludeert, de opwekkingsbeweging in Amerika. Schenck noemt het hoofdstuk, waarin hij de visie op gedoopte

⁸⁹ 'Statement of Purpose (and) Constitution' van de Plymouth Christian Elementary School, Grand Rapids, Michigan, 1988, pag 8

⁹⁰ Idem pag. 8

⁹¹ Idem pag. 5

⁹² "The Collected Writings of James Henley Thornwell", vol. 4, Carlisle, Pa: The Banner of Truth Trust, 1974, pag 341

kinderen als niet wedergeboren kritiseert als onpresbyteriaans, *'De Bedreiging door de Opwekkingsbeweging van de Presbyteriaanse leer van de Kinderen in het Verbond'*.⁹³

In essentie is deze visie een Doperse visie. Het enige verschil in dit opzicht tussen de Gereformeerde kerken, die de kinderen zien als niet wedergeboren, die een toekomstige bekering nodig hebben om echt in het verbond te komen, en de baptisten is dat de Gereformeerden (geheel onlogisch) water sprenkelen op de hoofden van verloren kinderen.

Leerstellig gezien is de oorzaak van deze visie op de Doop het feit dat men de Doop slecht ziet als teken van een uitwendig relatie met de zichtbare kerk en het verbond. Maar de Doop is geen teken van een uiterlijke verbinding met het verbond van God. Ook de besnijdenis in het Oude Verbond was niet een dergelijk armoedig teken. De Doop is het teken en zegel van het genadeverbond. Is het teken en zegel van echte, geestelijke gemeenschap met Christus en dus verbondsomgang met God door het wederbarende werk van de Geest. *'Want ook wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt'* (1 Kor. 12: 13). En de doop is een teken en zegel van echte verbondsgemeenschap met God voor gelovigen *en hun kinderen*.

---

⁹³ Lewis Bevens Schenck, *'The Presbyterian Doctrine of the Children in the Covenant'*, pag. 80-103

8. Beloofde (geen 'veronderstelde') wedergeboorte

Het blijft nodig om de benadering van gedoopte kinderen als uitverkoren en wedergeboren door de Protestant Reformed Churches te verdedigen en te verklaren tegenover de visie van de Gereformeerde Gemeenten. Dit moeten we doen, wetende dat we mogelijk ervan beschuldigd worden dat de leer van de Protestant Reformed Church op hetzelfde neerkomt als de leer van de 'veronderstelde wedergeboorte'. Dit is de implicatie van de beschuldiging van Dr. Beeke en ouderling Beeke: *'De visie van de Gereformeerde Gemeenten wijst zowel de veronderstelde als ook de latente wedergeboorte af, die de kinderen beschouwt als wedergeboren, nog voordat er vruchten van de wedergeboorte zijn'*.

Misschien dat anderen zich afvragen, als ze mijn verdediging lezen van de benadering van kinderen van gelovigen als geredde kinderen van God, *'Gaaf hij er nu vanuit dat alle natuurlijke kinderen van gelovigen uitverkoren, wedergeboren kinderen van God zijn?'*

Voordat de zaak van veronderstelde wedergeboorte opgepakt wordt, wil ik nu eerst ingaan op de beschuldiging van de Gereformeerde Gemeenten dat de Protestant Reformed visie uitgaat van de leer van de latente wedergeboorte. Niet alleen dr. en ouderling Beeke suggereren dit, maar één van hen, dhr. James W. Beeke, stelt zelfs heel expliciet dat dit de doctrine is van de Protestant Reformed Churches.⁹⁴

Met 'latente wedergeboorte' wordt bedoeld dat men al heel vroeg in de jeugd opnieuw geboren kan worden met het nieuwe leven van Christus, maar tegelijk vele jaren onbekeerd blijven, hoewel men zich onder het gehoor van de prediking en de lering van Gods Woord bevindt. Het zaad van de wedergeboorte ligt inactief in het hart van de persoon. Het spruit niet uit tot dragen van vruchten van geloof, bekering en een godvrezende wandel.

De Protestant Reformed Churches hebben de latente wedergeboorte altijd afgewezen. Herman Hoeksema uitte deze afwijzing van de latente wedergeboorte in zijn boek 'Gereformeerde Dogmatiek', in het hoofdstuk over 'De prediking van het Woord':

*'Sommigen beweren dat het zaad van de wedergeboorte wat in het hart geplant wordt jaren lang latent aanwezig kan zijn in het hart, voordat het zich gaat ontwikkelen tot een bewust en actief leven. Ze beweren dat het mogelijk is dat iemand in zonde en ongerechtigheid leeft; en dat hoewel hij zijn hele leven onder de invloed van het evangelie geweest is, maar hij heeft er geen enkele levende verbintenis ermee en hij is niet in staat om de dingen van Gods koninkrijk te zien, en hij blijft in die staat gedurende 40, 50 of 60 jaren, terwijl hij al die tijd het zaad van de wedergeboorte in zijn hart heeft. Dus kan iemand waarschijnlijk op zijn zeventigste of tachtigste jaar bekeerd worden, terwijl hij al vanaf zijn vroege jeugd wedergeboren was. Hiermee kunnen we niet instemmen. Het mag in de natuur misschien zo zijn dat een zaadje, wanneer het geen contact heeft met de bodem, jaren lang kan overleven. Maar het is toch niet echt voorstelbaar dat een zaadje geplant wordt in de bodem en onder invloed van regen en zonneschijn, toch niet gaat uitspruiten en gaat leven en vruchten voortbrengen. Hetzelfde kan gezegd worden van het zaad van de wedergeboorte wat in het hart wordt gepland, en wat onder invloed komt van de prediking van het evangelie. Het zal zichzelf zeker gaan uiten in geloof en bekering, en dat ook, zonder dat er sprake is van vertraging. Het werk van God wordt gekarakteriseerd door een perfecte wijsheid. Het zou dwaas zijn om te veronderstellen dat zaad van de wedergeboorte latent en inactief kan blijven liggen gedurende vele jaren zonder ooit enig teken van leven te vertonen.'*⁹⁵

Het is veeleer de leer van de Protestant Reformed Churches dat het Woord van God, geleerd door godvrezende ouders thuis en gepredikt door dominees in de kerk en op catechisatie, nieuw leven van Christus voortbrengt in het hart van uitverkoren kinderen, met vruchten van geloof, bekering en goede werken, wanneer het kind nog erg jong is. Met diep inzicht in de weg die de Heilige Geest gaat in de opvoeding van erg jonge kinderen met betrekking op hun aardse en hemelse leven, gaat Hoeksema er vanuit dat het Woord al heel vroeg invloed heeft op wedergeboren kinderen in het verbond.

'Vanzelfsprekend kan niemand zeggen, op welke leeftijd de Heilige Geest en het levende en blijvende Woord van God, het zaad van de wedergeboorte tot leven wekt, en daarmee het vermogen om te geloven op een min of meer bewuste wijze. Wereldse pedagogen realiseren zich goed dat al vanaf de vroegste jeugd de hele buitenwereld invloed uitoefent op het kind en indrukken achterlaat op het bewustzijn van het kind. Moderne opvoeders benadrukken dat

⁹⁴ James W. Beeke, Bible Doctrine', pag. 372

⁹⁵ Herman Hoeksema, 'Reformed Dogmatics', 1^e editie (Grand Rapids, Mich.: Reformed Free Publishing Association, 1966), Pag. 650. Zie ook Herman Hoeksema, 'Geloovigen en Hun Zaad', pag. 138, 139

het belangrijk is om het kind, zelfs in zijn wieg, te omgeven met objecten, geluiden, vormen en kleuren en geuren die een zo goed mogelijke invloed hebben op het kind. Waarom zou de Heilige Geest dan niet, in samenhang met het levende Woord van God, zijn stempel op het kind drukken, door het opgroeien in een echt verbondshuis, door het zingen van psalmen en gezangen, door het spelen van geestelijke muziek, door het eenvoudige gebed aan de wieg van het kind, door het vouwen van de handen van het kind wanneer het aan tafel in de kinderstoel zit, en vele andere invloeden van een christelijk huisgezin, om zo het geloof tot een bepaalde vorm van bewuste activiteit te wekken. Maar het is in ieder geval zeker dat lang voor wat beschouwd wordt als de leeftijd van onderscheiding, er al een beslissende invloed kan, en zal zijn, van het Woord van God tot dat verbondskind.⁹⁶

Dit standpunt van Herman Hoeksema dat de Heilige Geest van Christus de wedergeboorte op zeer jonge leeftijd op gang brengt in het verbondskind, wordt ondersteund het Bijbelse getuigenis van Johannes de Doper die van vreugde opsprong in de schoot van zijn moeder (Luk. 1: 41, 44).

Vanuit het geloof dat de Heilige Geest niet zal toestaan dat het zaad van de wedergeboorte sluimerend zal blijven liggen, kiezen ouders in de Protestant Reformed Churches ervoor, om hun kinderen mee te nemen naar de kerk, zodra ze stil kunnen zitten. Ze sturen hun kinderen niet naar de kindernevendienst, maar ze nemen ze mee in Christus kerk, waar de Verlosser is temidden van zijn volk en waar de Geest het geloof werkt. De Protestant Reformed Churches geven ook Bijbelonderwijs aan de kleine kinderen tijdens catechisatie, vanaf 6 jarige leeftijd.

Een andere implicatie voor deze vroege invloed van het Woord op wedergeboren verbondskinderen is het dat de bekering een geleidelijk proces is, in plaats van een dramatische ommekeer, een plotselinge gebeurtenis voor hen die de kinderen beschouwen als onverzoend. Zoals het zaad van het koren in de rijke grond uitspruit en bijna ongemerkt groeit door de zachte regen en de warme zon, zo ontspruit het zaad van de wedergeboorte in het leven en de ervaring van de verbondskinderen door het gebed en de Bijbellesing van vader, de Bijbelverhalen en het zingen van moeder, en de preek in de kerk en het onderricht tijdens de catechisatie.

En die uitverkoren kinderen die geboren en getogen zijn in de kring van het verbond en die pas later in hun leven tot bekering komen (en die zijn er, al is het een uitzondering), zij waren niet wedergeboren tijdens hun jeugd, maar pas later, op het moment van hun bekering.

Het is zeker mogelijk dat een wedergeboren kind een hevige strijd kent tegen twijfel en lust door zijn zondige natuur. Sterker nog, dit kent hij altijd. Dit is ook de ervaring van de wedergeboren volwassene. Het is ook mogelijk dat een jonge wedergeboren persoon valt in wat de Dordtse Leerregels noemen *'zware en ook gruwelijke zonden'*.⁹⁷ Maar het is onmogelijk dat een wedergeboren kind volledige nalaat om te reageren op het pure Woord van God en dat gedurende vele jaren. Het is onmogelijk dat de Christus in iemands hart totaal onontvankelijk is voor de Christus in het Evangelie.

Nee, de Protestant Reformed Churches leren zeker geen latente wedergeboorte.

Latente wedergeboorte is een *contradictio in terminis*, zoiets als *'wrede vriendelijkheid'*.

Wedergeboorte is vernieuwing van het hart door het nieuwe leven van de opgestane Jezus Christus. Dit nieuwe leven roept tot God om het Woord, zodat het uitspruit en gaat bloeien en vruchten voortbrengen van troost voor de wedergeborene en van glorie voor de wederbarende God.

De afwijzing van de latente wedergeboorte door de Protestant Reformed Churches krijgt duidelijk vorm in het leven van de gemeenten. Wanneer een jong iemand volwassen wordt en geen tekenen van geloof vertoont, geen hartelijke belangstelling om Christus te belijden, geen bekering, en geen godvrezend leven, diegene wordt niet getolereerd in de kerk als iemand die waarschijnlijk een latente wedergeboorte in zich heeft, en om die reden, als iemand die mogelijk op een dag een bekeringservaring krijgt. Maar daarentegen, na geduldig werk door de kerkenraad wordt hij door de tucht afgesneden van de kerk, als een ongelovige en goddeloze persoon. Zo wordt de gemeente beschermd als *'ongezuurd deeg'* tegen het oude zuurdeeg van ongelof en onheiligheid (1 Kor. 5: 7-13) in het vleselijke zaad van de heiligen.

De kenmerkende benadering van verbondskinderen door de Protestant Reformed Churches heeft niets te maken met latente wedergeboorte.

Maar is visie op gedoopte kinderen in de Protestant Reformed Churches die van *'veronderstelde wedergeboorte'*? Dit is het bezwaar van dr. en ouderling Beeke:

'De visie van de Gereformeerde Gemeenten is het oneens met de veronderstelde en latente wedergeboorte, die impliceren dat de kinderen gezien moeten worden als wedergeboren, nog voordat er vruchten van die wedergeboorte zichtbaar zijn.'

⁹⁶ Herman Hoeksema, 'Reformed Dogmatics', pag. 653

⁹⁷ DL H. 5, artikel 4

Veronderstelde wedergeboorte is een onderdeel van de verbondsbeschouwing die geassocieerd wordt met de Nederlandse Gereformeerde theoloog, Abraham Kuyper. Het gaat er vanuit dat de basis en grond voor de kinderdoop de veronderstelling is, die door de Gereformeerde kerk en de ouders gemaakt wordt, dat alle natuurlijke kinderen van gelovige ouders die gedoopt worden wedergeboren zijn.

De Protestant Reformed Churches verwerpt de veronderstelde wedergeboorte ten stelligste. Ten eerste, het leven en handelen op basis van veronderstellingen is altijd gevaarlijk, zelfs in het alledaagse aardse leven. De man die 'veronderstelt' staat voor schut. Veronderstellen is iets aannemen zonder solide zekerheid. Ten tweede, de Schrift vernietigt de veronderstelling dat alle natuurlijke kinderen van gelovigen wedergeboren uitverkorenen zijn, '*want die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn*' (Rom. 9: 6). We vinden het dwaas om te veronderstellen dat het Woord van God vervallen zou zijn. Ten derde, en dat is het allerbelangrijkste in de verbondsgedachte van de Protestant Reformed Churches is de basis voor de doop in het geheel niet iets als veronderstelde wedergeboorte van alle gedoopte kinderen. De veronderstelde wedergeboorte maakt de vermoedelijke wedergeboorte van alle kinderen de basis van de kinderdoop. Voor de Protestant Reformed Churches daarentegen vormt de wedergeboorte van de kinderen niet de basis voor hun doop. Hoewel deze kerken geloven, niet veronderstellen, dat de Geest van Christus in de regel de uitverkoren kinderen in de vroege jeugd wedergeboren laat worden, maar zelfs de wedergeboorte van uitverkoren kinderen is niet de basis voor de kinderdoop.

Wanneer we door een speciale openbaring van God zouden weten dat geen van onze kinderen wedergeboren zou zijn bij de doop, dan nog zouden we onze kinderen dopen. Door deze openbaring zou de basis voor de kinderdoop niet vernietigd zijn. De wedergeboorte van de uitverkoren kinderen in hun jeugd is niet de basis voor de kinderdoop. Maar, dit is de gevolgtrekking van en de belofte bij de kinderdoop.

De basis voor de kinderdoop is de verbondsbelofte van God dat Hij onze God zal zijn, niet alleen persoonlijk, maar ook in ons nageslacht, in de generaties. We dopen onze kinderen, omdat God onze kinderen met ons opneemt in het verbond van genade. De verbondspraktijk van de kinderdoop, die essentieel is voor het Gereformeerde geloof, rust daarom niet op de dubieuze, en inderdaad verkeerde, veronderstelling, maar op de zekere belofte van God die geopenbaard is in de Heilige Schrift. Een Protestant Reformed Church veronderstelt niets wanneer ze een kind doopt. Maar daarentegen, ze vertrouwt God op zijn Woord dat Hij de God is van de kinderen van de gelovigen. Dat is geen veronderstelling, maar geloof.

Om de verbondsupvatting van de Protestant Reformed Churches te omschrijven als veronderstelde wedergeboorte is een fout. Hiermee onderkent men niet alleen het feit dat, van alle Gereformeerde Kerken, de Protestant Reformed Churches er vanuit gaan dat de genade van de doop uitsluitend voor de uitverkorenen is, maar men onderkent ook niet dat voor de Protestant Reformed Churches de wedergeboorte niet de basis is voor de kinderdoop.

Niet veronderstelde wedergeboorte, maar de 'geloofde verbondsbelofte' omschrijft de visie van de Protestant Reformed Churches. Maar omdat de verbondsbelofte voortvloeit uit en invulling geeft aan het besluit van verkiezing, volgens de Apostel in Romeinen 9: 6-13, zou je de kinderdoop door de Protestant Reformed Churches kunnen uitleggen als 'vertrouwen in de verbondsverkiezing'. God laat zijn eeuwige besluit van verkiezing lopen in de lijn van de generaties van gelovigen.

Het is vanwege de uitverkorenen onder hen dat God alle kinderen laat dopen. Het is vanwege de uitverkorenen onder hen dat hij hen allen laat opvoeden in de waarheid. En het is de uitverkiezing die de benadering van de kerk en de ouders bij hun opvoeding en onderwijs moet bepalen.

De Protestant Reformed Churches hebben hun ogen wijd open voor de leer van de apostel in Romeinen 9: 6-13, dat de verbondsbelofte niet voor alle natuurlijke kinderen van gelovige ouders is, maar alleen voor sommigen onder hen. Deze kerken weten zeer wel dat de soevereiniteit van God in verkiezing en verwerping ook van toepassing is op de fysieke kinderen van gelovige ouders. In een tijd waarin zelfs Gereformeerde en Presbyteriaanse Kerken beledigd zijn door het Evangelie van de Apostel dat God sommige kinderen van gelovigen haat en anderen liefheeft, nog voordat ze geboren zijn, en verklaart, 'zo'n God is onrechtvaardig', eert de Protestant Reformed Churches de soevereine God, zich onderwerpend aan wat de apostel zegt: 'Maar toch, o mens, wie zijt gij, die tegen God antwoordt?' (Rom. 9: 20). Van alle fouten waartoe de Protestant Reformed Churches geneigd zijn, is de veronderstelling dat alle kinderen van gelovigen wedergeboren zijn er geen. Maar het feit dat er onder onze kinderen onbekeerde en afkerige kinderen zijn, wist niet uit dat we onze kinderen zien als, en bij onze opvoeding benaderen als uitverkoren en wedergeboren kinderen. Want de benadering wordt niet bepaald door het vleselijke zaad wat vermengd is met de andere kinderen, maar het goddelijke zaad volgens de uitverkiezing, is bepalend voor de benadering.

De benadering van gedoopte kinderen als uitverkoren en wedergeboren kinderen is geen veronderstelling die dient als basis voor de doop, maar het is de manier van opvoeden die voortvloeit uit het geloof in de verbondsbelofte.

Dit is ook de benadering van de ambtsdragers ten opzichte van de gemeente. Hoewel de ambtsdragers weten dat er hypocrieten gemengd zijn tussen de gelovigen en hun kinderen, zien ze de gemeente toch als uitverkoren, gelovige en belijdende kerk van Christus. De dominee benadert de kerk niet met het koude en afstandelijke: 'Gemeente', of met de seculiere 'lieve vrienden', en zelfs niet met het analytische 'geliefde heiligen en vervloekte zondaren', maar met het warme en christelijke, gelovige '*geliefde gemeente in de Heere Jezus Christus*'. Dit is de Bijbelse benadering. Zo spreekt Paulus ook de gemeente aan (1 Kor. 1: 2, 3).

Dit is ook zo in het alledaagse leven, wat een gelijkenis is van het hemelse leven. De boer noemt zijn veld met opgroeiend graan en onkruid, 'mijn korenveld'. Zelfs wanneer er meer onkruid is dan graan, dan nog noemt hij het een korenveld. Zo ziet hij dit veld en het bepaald ook zijn benadering, bij het bemesten, het cultiveren, het irrigeren en het oogsten. Het onkruid bepaald niet zijn benadering van het veld, maar het koren. En nog veel minder zal het voorkomen van onkruid op het veld, ervoor zorgen dat hij het graan niet meer gaat zien als graan, maar zelfs als onkruid, totdat het graan het tegendeel bewijst.

Herman Hoeksema noemde dit de 'organische idee' van het verbond. Gelovigen en hun ware, geestelijk kinderen vormen het levende lichaam van de verbondskinderen van God. In de kring van het verbond, zoals het verbond historisch vorm krijgt, worden ook volwassen hypocrieten en het vieselijke, verworpen zaad van gelovige ouders gevonden. Hun aanwezigheid wordt erkend en er wordt mee omgegaan. Maar de verbondsverkiezing van God bepaald de behandeling.⁹⁸

Zo'n benadering zegent en troost de uitverkoren, wedergeboren kinderen. Dit is het belangrijkste doel van het verbond, Christus: '*Weid Mijn lammeren*' (Joh. 21: 15).

Voor de verbondskinderen is het zeker waar, zoals het voor elke uitverkoren gelovige waar is, dat ze de verzekering van hun uitverkiezing krijgen doordat ze de vruchten van de uitverkiezing bij zichzelf waarnemen, waarbij het waar geloof in Jezus Christus de belangrijkste vrucht is.⁹⁹ Dit zeggen we alleen maar om daarmee aan te geven dat zekerheid van de uitverkiezing er alleen is door geloof in Christus, zoals het Woord belooft. Dit leren we onze kinderen.

Dit is dus iets totaal anders dan er vanuit gaan dat *ouders en de kerk* hun kinderen niet mogen zien als verlost kinderen van God, totdat ze opgroeien en een bekeringservaring hebben. Als Gereformeerde dominee en ouder heb ik geen enkele behoefte aan bekering als basis om de gedoopte kinderen te zien als Gods geliefde kinderen, door Hem van eeuwigheid gelieft, verlost door Christus, met de belofte van de Heilige Geest, de Auteur van het geloof. GEEN enkele behoefte!

Als Gereformeerde dominee en ouder, keer ik me tegen de mystieke bekeringservaring als basis voor mij en mijn kinderen om onszelf te mogen zien als geredde kinderen. Met kracht keer ik me hiertegen!

God heeft zijn belofte gegeven.

Het is de belofte van verbondsvriendschap met Hem door Christus in de Geest – echte, geestelijke, onontbeerlijke, levende vriendschap, wat is het eeuwige leven.

Het komt nu tot mij en mijn vrouw als gelovigen.

God geeft het ook aan onze kinderen.

Op deze basis benaderen we hen als Gods kinderen in onze opvoeding.

Dit is de Gereformeerde belijdenis.

Dit is Bijbels.

Dit is verbondsmatig.

⁹⁸ Zie Herman Hoeksema, 'Het organische idee van het Verbond, Gelovigen en hun Zaad', Pag. 117-135.

⁹⁹ DL H. 1 artikel 12

Deel IV - Het bezwaar van de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

9. Aanval op een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond

Het bezwaar van de Canadese Gereformeerden

Dr. Jack de Jong van de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft bezwaren tegen de Protestant Reformed leer van inclusie van de kinderen in het verbond, zoals verdedigd in deel 1 van dit boek. Zijn bezwaar is tevens het bezwaar van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) in Nederland. Het bezwaar van Dr. de Jong luidt als volgt.¹⁰⁰

Laat mij allereerst Engelsma's stellingname samenvatten. We kunnen zijn eerste beschrijving van zowel de centrale en ook de grote waarde van het verbond in de Schrift onderschrijven en prijzen. We kunnen met het meeste van wat hij zegt instemmen. Engelsma beklemtoont allereerst het feit dat de kinderen van de gelovigen opgenomen zijn in het verbond. Zijn aandacht gaat uit naar de plaats van de kinderen in het verbond. Daarom maakt hij duidelijk dat het verbond gemaakt is met Abraham en zijn zaad. Hij zegt dat de kinderen van de gelovigen opgenomen zijn in het verbond. In tegenstelling tot de Baptisten die de kinderen van de gelovigen geen plaats geven in het verbond, stelt Engelsma heel duidelijk dat onze belijdenis zegt: ze behoren bij het verbond van God.

Daarna gaat Engelsma verder met de behandeling van het eeuwenoude probleem van de kinderen van gelovigen die, wanneer ze volwassen zijn geworden, het evangelie niet in geloof aanvaardden. Wat moeten we van hen denken? Engelsma zegt dat we niet kunnen veronderstellen dat ze wedergeboren zijn, omdat dit in tegenspraak is met de ervaring en met de Schrift. Ook hiermee kunnen we instemmen! Inderdaad, veronderstelde wedergeboorte was de kern van het conflict in 1944 (in de Gereformeerde Kerken in Nederland)!

Professor Engelsma gaat dan verder met het geven van drie mogelijke verklaringen voor het in het verbond zijn van de kinderen van de gelovigen. Als eerste presenteert hij de leer van de Gereformeerde Gemeenten en de Christelijk Gereformeerde kerken in Noord Amerika. Deze leer stelt dat de kinderen van de gelovigen niet wedergeboren zijn en niet gered. Maar, omdat ze leven in een christelijke omgeving, hebben ze wel een betere kans om bekeerd te worden dan de ongelovigen. De tweede visie die hij weergeeft is die van de Canadese (en Amerikaanse) Gereformeerde Kerken. Engelsma geeft het als volgt weer:

Alle kinderen van de gelovigen zitten zonder uitzondering in het verbond, in die zin, dat God hun de zaligheid belooft en dat Hij hun allen zijn verbondsgenade in Christus betuigt. Echter, de wezenlijke vervulling van deze belofte, het feitelijke ontvangen van de verbondsgenade, en de uiteindelijke realisatie van het verbond met hen persoonlijk, is afhankelijk van hun geloof in Jezus Christus en dus van hun persoonlijk aanvaardden van het verbond wanneer ze opgroeien.

Daarna presenteert Prof. Engelsma zijn eigen visie, waar ik later nog op terugkom.

Engelsma's kritiek

Laten we allereerst de kritiek van Engelsma op de stelling name van de Gereformeerde Gemeenten en op de Christelijk Gereformeerde kerken in Noord Amerika bekijken. Deze visie, zegt Engelsma, moet worden afgewezen. 'God plaatst de kinderen van de gelovigen niet slechts in een meer voordelige positie, zodat het waarschijnlijker is dat ze zich bekeren zullen; maar Hij richt zijn verbond met hen op, om zo hun God te zijn'. Wie stemt hier nu niet mee in?

Daarna komt de visie van de (Canadese) Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) aan de beurt. Deze visie, zo zegt Prof. Engelsma, 'is in tegenstelling met hoofdpunten uit Gods Woord, leerstellingen die voor elke Gereformeerde man of vrouw waardevol zijn'. Hij noemt hiervoor drie argumenten:

- 1. Deze visie maakt de belofte in het verbond afhankelijk van de werken en de wil van het verbondskind. Het verbond en haar zaligheid zijn zo voorwaardelijk en afhankelijk van het geloof van het kind, 'dit gaat lijnrecht in tegen de leer van de Schrift.' Hij citeert hier Romeinen 9: 16. Maar het gaat ook in tegen de belijdenis, zegt Engelsma, hij citeert hierbij de Dordtse Leerregels, Hoofdstuk 1 artikel 9 (de verkiezing is niet gebaseerd op geloof, maar op Gods welbehagen) en op de verwerping der dwalingen, Hoofdstuk 1 artikel 3 (de daad van geloof is niet de oorzaak van zaligheid, maar alleen Gods welbehagen); Hoofdstuk 3 en 4 artikel 14 (geloof is een gave van God); en verwerping der dwalingen hoofdstuk 3*

¹⁰⁰ Het bezwaar van Dr. De Jong is een klein beetje bewerkt voor publicatie in dit boek. Het origineel kan gevonden worden in de uitgave van de 'Standard Bearer 67', nr. 12 (maart 15, 1991): pag. 271-274.

en 4 artikel 6 (geloof is geen daad van de mens, maar een gave van God). De kern van de argumentatie is dat de Gereformeerde kerken Arminiaans zijn.

2. Deze visie impliceert dat Christus dood voor sommige personen niet afdoende is voor zaligheid. Bij de doop belooft God zaligheid voor het kind op basis van Christus bloed wat voor hem werd vergoten. Maar sommige van deze kinderen gaan verloren. Daarmee wordt de leer met betrekking tot de beperkte verzoening ontkend, 'tenminste binnen de kring van het verbond'. We worden zo verweten om universele volharding te leren. Opnieuw: de leer van de Gereformeerde Kerken is Arminiaans.
3. Deze visie betekent dat de belofte van God in veel gevallen faalt. Er wordt verondersteld dat God beloften in veel gevallen falen. Gods Woord wordt krachteloos gemaakt. En dit is eveneens in tegenstelling met wat de Schrift en de belijdenis leert.

Zijn wij Arminiaans?

Dit zijn de argumenten van Engelsma. Voor we ze overwegen moeten we allereerst constateren dat hij de visie van de Canadese Gereformeerde Kerken niet correct heeft weergegeven. We leren niet dat God zijn verbondsgenade 'betuigt' aan alle kinderen van gelovigen in het verbond. Beter uitgedrukt is, Hij sluit hen, met hun ouders, in het verbond en Hij belooft hun zijn verbondsgenade in Christus en Hij voegt bij de belofte de eis om het Evangelie te geloven en om Christus zegeningen in waar geloof te ontvangen. We leren ook niet dat de uiteindelijke ontvangst van de verbondsgenade en de werkelijke realisatie van het verbond afhankelijk zijn het geloof van de kinderen van gelovigen. Maar Hij vervuld zijn verbondsbeloften op zijn tijd en op zijn wijze in het leven van de kinderen van de gelovigen, bij wie Hij verkiest. We belijden ook dat dit geloof een werk en een gave is van God, volgens zijn soeverein welbehagen en verkiezende liefde. Maar bij zijn werk, heeft het hem behaagd om gebruik te maken van middelen. Hij vervult zijn belofte in de weg van geloof.

Ik ga nu verder met het beantwoorden van Engelsma's argumenten:

1. Engelsma houdt vast aan de overtuiging dat wij het verbond en de zaligheid afhankelijk maken van het geloof van het kind. Maar dit is een fictie. Zoals Prof. K. Schilder duidelijk heeft gemaakt aan Prof. Hoeksema lange tijd geleden (!) het hangt allemaal af van wat men bedoeld met 'voorwaardelijk'. Wanneer iemand daarmee bedoelt dat we onze zaligheid kunnen verdienen, of dat we enig verdienstelijk aandeel hebben in deze zaligheid, vanwege een daad van geloof of enig ander werk, dan kunnen we instemmen met zijn afwijzing van het woord 'voorwaardelijk'. Maar wanneer we met deze term bedoelen dat het God behaagd heeft om bepaalde middelen te gebruiken, door welke Hij zijn beloften realiseert, dan kan deze term nooit afgewezen worden. Er zijn daadwerkelijk veel voorbeelden in de Schrift waar voorwaardelijke taal gebruik wordt, zoals Prof Engelsma ook wel weet. Denk maar aan Jesaja 7: 9 'Indien gijlieden niet gelooft, zekerlijk, gij zult niet bevestigd worden.' Of denk ook aan Handelingen 16: 31 'Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis.' Deze laatste tekst laat niet alleen zien dat het verbond voorwaardelijk is in haar wezen, maar ook hoe de kinderen opgenomen zijn in het verbond. Er is dus geen grond voor de beschuldiging van Engelsma, en eveneens niet voor zijn schriftbewijs. Hij citeert Romeinen 6: 19, een tekst die niet rechtstreeks refereert aan de kinderen en ook niet aan het verbond, maar aan God soevereine werk in de uitverkiezing. Wie kan dit tegenspreken?

Het wijzen op het bestaan van voorwaarden in het verbond doet op generlei wijze af van de soevereine beslissing in de uitverkiezing (zie 2 Kor. 6: 16-7:1). Hetzelfde geldt voor Engelsma's verwijzing naar de Dordtse Leerregels. Hij citeert Hoofdstuk 1 artikel 9 en 10, maar waarom negeert hij Hoofdstuk 1 artikel 3, 4 en 12 of Hoofdstuk 2 artikel 5, waar de middelen of voorwaarden in het verbond genoemd worden. Hoofdstuk1 artikel 3 spreekt over de prediking van het evangelie, H. 1 artikel 4 spreekt over het tweeledige effect van de prediking, H. 2 artikel 5 zegt dat de Heere het evangelie stuurt waarheen Hij wil en voegt bij de belofte het bevel om zich te bekeren en om het evangelie te geloven. Engelsma citeert H. 3 & 4 artikel 14, maar waarom leest hij Hoofd 5 artikel 14 niet? Dit artikel zegt dat het gebruik van middelen besloten ligt in zijn soevereine werk van genade. Men kan natuurlijk niet argumenteren door een deel van de belijdenis te citeren, terwijl men een ander deel willens en wetens verzwijgt. En nu heb ik nog niet eens H1 artikel 17 genoemd, waar alle kinderen expliciet in het verbond opgenomen worden.

2. In zijn tweede stelling stelt Engelsma dat wij universele verzoening voor de kinderen in het verbond belijden. Eerlijk gezegd is het mij een raadsel hoe dit logischerwijze überhaupt mogelijk is, laat staan waar. 'Universeel' betekent 'alle mensen' dit houdt dus logischerwijze een categorie in die incongruent is met 'kinderen van de belofte'. Er is weinig duidelijk aan deze wijze van spreken.

Nog afgezien van de terminologie – die alleen de moeite van Professor Engelsma's om de ware Gereformeerde leer te hekelen weerspiegelen – moeten we ook de strekking van wat Engelsma zegt afwijzen. Wij leren niet dat de kinderen van de gelovigen een belofte krijgen dat Christus hen allen gewassen heeft in zijn bloed. We zeggen: God belooft in Christus dat Hij hen wassen zal in zijn bloed van al hun zonden en voegt bij deze belofte zijn eis dat de kinderen zich van het kwade keren, zijn Woord geloven en dat de ouders hun kinderen onderwijzen in deze zaken. Wanneer kinderen die opgroeien Gods beloften niet geloven, dan betekent dit niet dat Christus terugneemt wat Hij hen eerst gaf. Maar het betekent dat zijn beloften afgewezen werden, en de verbondsbreker haalt Gods verbondswraak over zich. God heeft zijn verbond ingesteld om duidelijk te maken hoe ernstig zijn verbondsverplichtingen zijn in zijn dienst.

3. Engelsma's laatste bezwaar is dat de visie van de Canadese Gereformeerde kerken impliceert dat Gods Woord faalt. Voor hen die niet geloven blijkt Gods belofte geen waarheid te zijn. Maar dit is ook een karikatuur van ons standpunt. Wanneer de apostel Paulus geconfronteerd wordt met het ongeloof van veel Israëlieten spant hij zich tot het uiterste in om duidelijk te maken 'Doch ik zeg dit niet, alsof het Woord Gods ware uitgevallen' (Rom. 9 6). Het ongeloof van mensen kan nooit de genade van God nietig verklaren. Gods Woord keert nooit ledig weer, maar bereikt altijd haar doel – genade uitwerkend voor de een, en toorn voor de ander, alles in overeenstemming met zijn soeverein welbehagen (Jes. 55: 11). Maar de verbondsbelofte blijft hetzelfde voor alle kinderen van de gelovigen.

Engelsma gebruikt sterke woorden tegen de Canadese Gereformeerde Kerken. Hij schrijft dat hun leer 'lijnrecht tegenover de leer van de Schrift' staat en 'in conflict is met de kardinale doctrines van de Schrift'. Maar wanneer het erop aan komt om deze stellingen aanhangig te maken dan merk je dat hij geen steekhoudende argumenten heeft bij zijn pogingen om de beschuldigingen te onderbouwen. Hij laat ons aan de ene kant dingen zeggen die we helemaal niet zeggen en anderzijds leest hij onze (en zijn) belijdenis niet goed, maar hij leest ze met zijn Protestant Reformed bril, die interpretatie laat de leer van de uitverkiezing domineren over alle andere doctrines. Daarom worden wij valselijk beschuldigd van Arminiaanse overtuigingen.

Engelsma's visie

We zullen nu de visie met betrekking tot de kinderen in het verbond die Engelsma zelf verdedigd overwegen. We hebben al geconcludeerd dat hij pleit voor opname van de kinderen in het verbond. Hij dringt aan op deze stellingname en dat tegenover de Baptisten en de visie van de Gereformeerde Gemeenten en de Christelijk Gereformeerde Kerken in Noord Amerika. Hierbij een korte beschrijving van zijn visie.

Hoewel al onze kinderen zich bevinden in de kring van het verbond en daarom het teken van het verbond krijgen en worden opgevoed als bondskinderen, is het toch zo dat het verbond van God, zijn gemeenschap als vrienden in Jezus Christus, alleen is opgericht met de uitverkorenen.

Daar komt de aap uit de mouw en zien we wat Engelsma's stelling echt inhoud. De kinderen van gelovige ouders zijn opgenomen in het verbond, maar ze zijn tegelijk ook buitengesloten van dit verbond.

Hoe kan iemand een dergelijke redenering nu begrijpen? Wat betekent het om opgenomen te zijn in de kring van het verbond? Nu wordt Engelsma ineens erg vaag in zijn bewoordingen. En er is ook wel een duidelijke reden voor zijn plotselinge gebruik van erg vaag taalgebruik wanneer hij gaat spreken over de 'kring van het verbond'. Wanneer men de deur sluit voor de simpele en duidelijke leer van de Schrift, dan moet men natuurlijk elke kans grijpen om zich er nog uit te praten.

Wanneer Engelsma eenmaal op dit pad begint is er geen houden meer aan. Hoewel hij begint met het ontkennen van de veronderstelde wedergeboorte, aan het eind zegt hij dan toch 'Ouders moeten hun kinderen in de opvoeding beschouwen als bondskinderen, in hun tucht en onderwijs moeten ze de kinderen benaderen als uitverkoren kinderen, alhoewel er onder hen mogelijk niet-wedergeboren en verloren kinderen zijn. De uitverkiezing bepaald de benadering.' Dit is toch gewoon veronderstelde wedergeboorte? Hoewel hij verder spreekt over de Dordtse Leerregels die de belofte van het Evangelie en de sacramenten beperken tot de gelovigen (DL H. 3&4 artikel 8). Een bewering die dit artikel van de Dordtse Leerregels helemaal niet maakt, ja het is een klap in het gezicht van wat duidelijk staat in Hoofdstuk 2 artikel 5. Uiteindelijk moeten we concluderen dat Engelsma zijn visie in de belijdenissen inleest, en dat hij daarom de betekenis van de belijdenis volledig verkeerd interpreteert.

Welke Schriftbewijs heeft Engelsma om zijn beweringen te onderbouwen? Hij verwijst naar Gods Woorden tot Mozes in Romeinen 9: 15 'Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferm, en zal

barmhartig zijn, dien Ik barmhartig ben.' Maar zoals ik al eerder stelde, deze tekst ontkent geen enkel moment de ernst en de validiteit van Gods verbondsbelofte aan de kinderen van alle gelovigen in het verbond. Engelsma leest deze ontkenning in, in de tekst. De focus van Romeinen 9 ligt op de vervulling van de verbondsbelofte door Gods soevereine daad, en het raakt niet aan de validiteit (wettelijke betrouwbaarheid) van de verbondsbelofte aan alle nakomelingen. Dan citeert Engelsma Romeinen 4: 16 en zegt: 'ten einde de belofte vast zij al den zaden' maar dan moet hij toch wel een rare bril op hebben, want Romeinen 4: 16 zegt: 'Daarom hangt het allemaal af van geloof, opdat het zou zijn naar genade, en dus de belofte zou gelden voor al zijn (Abrahams) nakomelingen, niet alleen voor wie uit de wet, maar ook voor wie uit het geloof van Abraham zijn, die de vader van ons allen is,'. Paulus benadrukt de voorwaarde van het verbond: de roeping te geloven! En de noodzaak van het geloof als weg tot zaligheid, doet geen jota af van de zekerheid van Gods beloften!

De redeneringen van Engelsma zijn een eindeloze cirkel, gevuld met zelfcontradicties. Eerst zijn de kinderen in het verbond, dan zijn ze toch uitgesloten. Eerst is er geen veronderstelde wedergeboorte, dan moeten we onze kinderen beschouwen als uitverkoren kinderen. Wanneer stop dit nu eindelijk? In haar uitwerking, is er niet veel verschil tussen de visie op de positie van de kinderen in het verbond, van de Protestant Reformed Churches, de Baptisten en de Gereformeerde Gemeenten die Engelsma veroordeelt om hun verbondsvisie. Er is misschien verschil in gradatie, maar niet in de essentie, ze nemen alle kinderen van de gelovigen niet echt op in het verbond van genade.

Het trieste van dit alles is dat de theorie van de 'kring van het verbond' zoals Engelsma die presenteert geheel vreemd is aan de Schrift. Het is een 'kring van het verbond' theorie die in dezelfde lijn ligt als de visies die geponeerd werden door de kerkleiders die zich stelden tegen de eenvoudige visie die verdedigd werd in 1944 tijdens de Vrijmaking. En hoewel Ds. Hoeksema op een goede manier stelling nam tegen de 'drie punten van Kalamazoo' die de leer van de gemene gratie in 1924 bindend maakte, ging in 1950 toch al zijn winst verloren toen hij een bindende uitspraak maakte over zijn visie, terwijl hij de visie van de belijdenis, zoals die door Prof. K. Schilder werd verdedigd, uitsloot. En Engelsma herhaalt slechts dezelfde soort van 'uitverkiezingstheologie' die de Schriftuurlijke leer van het geloof als de weg of voorwaarde tot zaligheid afwijst, evenals de notie van Gods wraak tegen de verbondsbrekers.

Samenvattende wijzen wij de beschuldigingen van Prof. Engelsma dat wij Arminiaans zouden zijn in onze verbondsvisie van de hand van de hand, en we verwerpen de beschuldiging dat we een leer zouden aanhangen die lijnrecht tegen de Schrift ingaat. We onderhouden de leer die duidelijk staat in de drie formulieren van enigheid en die hij blijkbaar niet ziet: het verbond heeft voorwaarden. De crux in dit debat is uiteindelijk heel praktisch. Hoe zien we onze kinderen? Hoe benaderen en onderwijzen we onze kinderen? De Heere gebiedt ons grote offers, juist omdat ze in het verbond zijn opgenomen – een verbond waarin onze verantwoordelijkheid nooit is afgeschaft. Laat niemand de duidelijke eis van het verbond begraven onder het vage rookgordijn van 'kring' theorieën, maar gewoon zijn werk doen op de plek waar hij door God geroepen is. Hij zal ook de beloning zien!

Het bezwaar van de Canadese Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) beantwoordt

De kern van het bezwaar van de Canadese Gereformeerde Kerken is, volgens de theoloog Dr. J. de Jong, het feit dat het een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond is. Hij uit zijn fundamentele bezwaren wanneer hij schrijft: 'En Engelsma herhaalt slechts dezelfde soort van 'uitverkiezing' theologie die de Schriftuurlijke leer van het geloof als de weg of voorwaarde tot zaligheid afwijst'. Hij zegt hetzelfde wanneer hij mij beschuldigt van dat ik de belijdenis verkeerd zou lezen door de 'Protestant Reformed bril, die interpretatie laat de leer van de uitverkiezing domineren over alle andere doctrines'.

In zijn stellingen verdedigd, de Canadese Gereformeerde Professor in de Theologie de verbondsleer van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) in Nederland. Dit zijn de kerken, en de verbondstheologie, die geassocieerd worden met de namen van Prof. Klaas Schilder, Prof. Benne Holwerda en Prof. C. Veenstra, en anderen.

Voor de 'vrijgemaakten' is het de ene, fundamentele dwaling van de verbondsleer van de Protestant Reformed - de fundamentele en beslissende plaats - die men geeft aan Gods uitverkiezing van eeuwigheid. Voor de 'vrijgemaakten' is de beschuldiging: 'uitverkiezingstheologie' van het verbond, de beschuldiging die de Protestant Reformed verbondbeschouwing diskwalificeert. Voor de Protestant Reformed is deze 'beschuldiging' nu juist de rechtvaardiging voor onze leer van het verbond als voluit Gereformeerd. Immers de beschuldiging van de vrijgemaakten dat onze verbondsleer een 'uitverkiezingstheologie' zou zijn, impliceert dan dat hun theologie geen 'uitverkiezingstheologie' van het verbond is, en dus is het de beschuldiging zelf die de 'vrijgemaakte' verbondbeschouwing veroordeelt, tenminste wat ons betreft.

Eén ding wordt wel duidelijk uit Dr. De Jongs bijdrage aan de discussie betreffende de Gereformeerde doctrine van het verbond met de kinderen van de gelovigen: de doctrine van de 'vrijgemaakten' en de leer van de Protestant Reformed betreffende het verbond met de kinderen zijn wezenlijk verschillende verbondsoptvattingen. Hun verschillen berusten op basale waarheden van het Gereformeerde geloof; exegese van cruciale passages in de Heilige Schrift; inzicht in de Dordtse Leerregels; en de praktische kwestie van de benadering van gedoopte verbondskinderen. De 'vrijgemaakte' leer is dat God zijn verbondsbeloofte, 'Ik ben de God van uw kinderen', met alles wat deze belofte verder inhoud, geeft aan elk individueel kind van gelovige ouders. Deze belofte komt met de eis dat het kind in God moet geloven wanneer hij opgroeit als *een voorwaarde waar de vervulling van de belofte afhankelijk van is*.

De leer van de Protestant Reformed Churches is dat de verbondsbeloofte, met alles de ze bevat, uitsluitend voor de uitverkoren kinderen van de gelovige ouders is. De eis of roeping die met de belofte gepaard gaat is niet zozeer een voorwaarde waar de vervulling van de belofte afhankelijk van is, maar is de belofte en constitueert, zowel de weg waarin God de belofte vervult (de weg van geloof), als ook het deel in het verbond (geloven) van hen die door de belofte opgenomen zijn in Gods verbond.

Om ervoor te zorgen dat de kwesties tussen ons niet onduidelijk en verwarrend worden is het nodig om allereerst enkele punten uit de discussie te verhelderen. Allereerst, ik heb de 'vrijgemaakte' doctrine niet verkeerd geïnterpreteerd wanneer ik schreef dat ze leren dat God zijn verbondsgenade verleent aan alle kinderen van de gelovigen. Dit is simpelweg wat het zeggen wil dat de verbondsbeloofte voor hen allemaal is. De belofte in het verbond is een genadige belofte. Op zijn minst laat het zien dat Gods houding ten opzichte van het object van de belofte genadig is, en het laat Zijn verlangen zien om degene aan wie belofte gegeven is te redden. Dit is in ieder geval wat wij, de Protestant Reformed Churches, verstaan onder de belofte van het verbond, hoewel we er ook aan vasthouden dat de belofte genadig is in die zin dat het de vernieuwende en zaligmakende kracht werkt in hen aan wie het gegeven is.

De 'vrijgemaakten' beschouwen deze belofte ook als genadig, in de zin dat het de welwillende houding van God ten opzichte van hen aan wie de belofte gegeven is laat zien. De 'vrijgemaakten' hebben altijd de discipelen van Abraham Kuiper veroordeeld, omdat ze de 'genade' van God beperken tot 'subjectief-gerealiseerde-genade', dat is, wederbarende kracht in het hart, en omdat ze niet erkennen dat het woord van de belofte zelf genade is. De vrijgemaakte theoloog J. Kamphuis maakte juist dit bezwaar tegen de Kuyperianen duidelijk toen hij de Kuyperiaanse visie op het verbond en de kinderdoop bekritiseerde:

'Dat wil dus zeggen: (dat is de leer van Abraham Kuiper en zijn volgelingen) zal genade werkelijk genade zijn, dan moet ze inwendig in de mens aanwezig zijn en kan niet 'slechts' een woord, een toezegging, een belofte zijn.

*Is de woordkeus niet onthullend? Alleen wat subjectief gerealiseerd is, is werkelijk genade te noemen in een duidelijk onderscheid tot wat inhoud van het belovend spreken van God is. De reële genade is subjectief gerealiseerde genade.'*¹⁰¹

Volgens de 'vrijgemaakte' visie is het woord van de belofte 'echte genade'. Ik ben het hiermee eens. Maar de Jong moet me dan niet beschuldigen van een verkeerd weergeven van de 'vrijgemaakten' wanneer ik zeg dat ze leren dat God zijn genade betuigt aan alle gedoopte kinderen van de gelovigen. Want ze houden eraan vast dat het woord van de belofte voor al hun kinderen is. Dat in de 'vrijgemaakte' leer van het verbond, de leer zit dat God begeert alle gedoopte kinderen te redden, is duidelijk in Klaas Schilders' uitleg van een belangrijk gedeelte in het doopformulier, 'geheiligd in Christus': 'Tot de inhoud der in het geloof te omhelzen belofte behoort dan ook, dat de Geest ons heiligen wil', ons toeëigenende (metterdaad) hetgeen wij in Christus (in belofte, rechtens) hebben'.¹⁰² Kamphuis legt uit dat in de verbondsbeloofte van de doop, de belofte die in de 'vrijgemaakte' visie aan alle kinderen gegeven is, heel duidelijk doorklinkt dat: 'de Geest zegt toe, dat Hij ons heiligen wil'.¹⁰³ Kamphuis voegt hieraan toe, 'Omdat de Heere het bij alle kinderen van het Verbond meent als Hij zegt: 'heilig-', daarom wordt het menens in het leven van ieder van die kinderen!'¹⁰⁴

Er is een goede reden voor de analyse dat de 'vrijgemaakte' visie leert dat God zijn genade verleent aan alle gedoopte kinderen, in de zin dat Hij aan hen allen zijn veelbetekenende beloften van het verbond verleent. Ik haal hun uitleg aan van de woorden 'geheiligd in Christus' hetwelk zou betekenen: 'de publieke rechtshandeling van God: zij zijn tot kinderen (tot 'zonen') aangenomen, geadopteerd'.¹⁰⁵ Van deze publieke en rechtelijke adoptie van elk kind als kind van God is de doop het teken en zegel, volgens de 'vrijgemaakten'.

¹⁰¹ J. Kamphuis, 'Een eeuwig verbond', Pag. 55.

¹⁰² Geciteerd door J. Kamphuis in 'Een eeuwig verbond' pag. 96.

¹⁰³ Idem pag. 97

¹⁰⁴ Idem

¹⁰⁵ Idem pag. 99

Eerlijk gezegd vind ik dit ongelofelijk in een Gereformeerde kerk. Adoptie als kind van God door een publieke, rechtelijke daad van God voor alle kinderen van de gelovigen, de Ezaus evenals de Jakobs, zij die vergaan onder de wraak van God nu en eeuwig evenals hen die het eeuwige leven krijgen? Maar dit is zeker: het is geen verkeerde weergave van de 'vrijgemaakte' verbondsvisie als een waarbij God genade verleent aan alle gedoopte kinderen. Dit is namelijk inherent aan hun fundamentele doctrine dat de verbondsblofte voor alle kinderen is. Dit betekent dat de 'vrijgemaakten' voor zichzelf en anderen een verklaring moeten geven waarom hun verbondsvisie hen niet in conflict brengt met twee fundamentele waarheden van het Evangelie zoals deze beleden worden door de Gereformeerde kerken: het onweerstaanbare karakter van Gods genade en de onmogelijkheid om uit de genade te vallen. Want zo spreken de Dordtse Leerregels over de volharding van de Heiligen, God laat niet toe dat de uitverkorenen *'van de genade der aanneming en van den staat der rechtvaardigmaking uitvallen'*.¹⁰⁶

Dat de 'vrijgemaakte' leer leert dat God genadig is voor alle kinderen van godvrezende ouders verklaard ook waarom de Canadese Gereformeerde theoloog Jelle Faber de verbondstheologie van William Heyns zo graag omarmt. De Christian Reformed (Gereformeerde kerk) theoloog Heyns leerde dat aan elk gedoopt kind een werk van genade is gedaan, waardoor het kind in staat is om de voorwaarde van geloof te vervullen, als hij maar wil. Faber heeft slechts milde kritiek op Heyns leer. Heyns dwaling was volgens hem slechts 'terminologisch'. In elk geval was het slechts een detail. Faber verdedigt Heyns tegen de beschuldiging van Arminianisme. Hij is graag bereid om Heyns te zien als 'afgescheiden broeder' van de 'vrijgemaakten'. Er is een verwantschap tussen Schilder en Heyns wat hun verbondslcer betreft.¹⁰⁷

Veelbetekenend is dat Faber, wanneer hij de ernst van Heyns leer van universele weerstaanbare, 'subjectieve' genade aan alle gedoopte kinderen minimaliseert, verwijst naar Jesaja 5, Johannes 15, Romeinen 11, Hebreeën 6 en Hebreeën 10. Deze teksten werden door Norman Shephard gebruik ter ondersteuning van zijn leer van universele, weerstaanbare en verliesbare genade in het verbond.¹⁰⁸

Het tweede punt wat opgehelderd moet worden is dat de Protestant Reformed Churches inderdaad vrijelijk en openlijk de eis van het verbond prediken. In dit opzicht doen we niet in de geringste mate onder voor de 'vrijgemaakten'. In de doop is de eis voor kinderen om zich te bekeren, te geloven, en Gods wet te gehoorzamen ingesloten. In de 'Verklaring van Principes' die door de Protestant Reformed Church is aangenomen in 1951, roepen we op om de leer van een voorwaardelijk verbond te verwerpen, maar het stelt ook dat de blofte van God bij de doop *'ons confronteert met de verplichting om lief te hebben, om te wandelen in een nieuw en heilig leven'*.¹⁰⁹ Bij de kinderdoop is er ook de verbondseis voor de ouders om hun kinderen in deze waarheid, met alle kracht die in hen is, te onderwijzen. De Protestant Reformed Churches houdt ook vast aan artikel 21 van de Dordtse Kerkorde waar 'als één van de verbondseisen' wordt genoemd dat ouders hun kinderen moeten laten onderwijzen op goede Christelijke scholen.¹¹⁰ Een theologie die de uitverkiezing als haar fundament heeft, zwakt op generlei wijze, en schaft zeker niet, de verantwoordelijkheid van kinderen, ouders en de kerk, af. Integendeel!

De Protestant Reformed Churches predikt ook de waarschuwing van Hebreeën 10: 26-31 dat gedoopte leden van het verbond die het verbond overtreden door hun ongelooft de ergste straf zullen krijgen. En dit zijn voor ons geen lege woorden. Wanneer onze vleselijke kinderen zichzelf manifesteren als wereldse verachters van het verbond, dan zullen we ze door christelijke tucht uitsluiten van het koninkrijk van God.

Maar de Protestant Reformed Churches verschillen van de 'vrijgemaakten' omdat we de eis die aan de kinderen gesteld wordt bij de doop niet zien als een voorwaarde, waarop de vervulling van de blofte berust. Maar we zien dat de eis om te geloven de weg is waarin God zijn verbond met de uitverkorenen kinderen verwerkelijk. Hun gehoorzaamheid aan de eis, namelijk om te geloven, is op zichzelf al vrucht van de vervulling van de blofte in hun leven. De blofte is niet afhankelijk van de eis (geloof). Maar de eis (geloof) is afhankelijk van de blofte. Bij de verworpen kinderen is deze eis, namelijk geloof en bekering, hun opdracht onafhankelijk van het feit dat ze daartoe helemaal niet in staat zijn. Inderdaad, hun verantwoordelijkheid neemt alleen maar toe door het ontvangen van het teken van het verbond, door de opvoeding in de verbondswaarheid en door hun tijdelijke lidmaatschap van het verbondsvolk.

¹⁰⁶ DL H. 5, artikel 6

¹⁰⁷ Jelle Faber, 'American Secession Theologians on Covenant and Baptism', Pag. 49, 51, 52.

¹⁰⁸ De leer van Norman Shephard wordt behandeld in deel 5 en 6 van dit boek. (Niet in hun geheel in deze vertaling. Zie hiervoor 'Covenant of God and Children of Believers' in het Engels)

¹⁰⁹ 'The Declaration of Principles of the Protestant Reformed Churches: A Brief Exposition of the Confession Regarding Certain Points of Doctrine As Maintained by the Protestant Reformed Churches, 'Church Order of the Protestant Reformed Churches, Pag. 148, 149.

¹¹⁰ 'Church Order of the Protestant Reformed Churches,' artikel 21, Church order 12.

Het derde punt wat opgehelderd moet worden, om de zaak waar het echt om gaat vruchtbaar te kunnen bespreken is dat, voor de Protestant Reformed Churches, geloof-als-eis, niet hetzelfde is als geloof-als-voorwaarde. Dr. de Jong identificeert 'eis' simpelweg met 'voorwaarde'. Hij schrijft: 'Paulus benadrukt de *voorwaarde* van het verbond: de roeping te geloven! En de noodzaak van geloof als weg tot zaligheid doet geen jota af van de zekerheid van Gods beloften!' Dit impliceert dat de 'roeping te geloven' en het 'vereiste geloof', hetzelfde is als geloof-als-voorwaarde. Hij schrijft opnieuw dat de Protestant Reformed theologie weigert om de Schriftuurlijke weg van geloof als weg of voorwaarde tot zaligheid te accepteren. Hier wordt dus verondersteld dat geloof-als-weg, hetzelfde is als geloof-als-voorwaarde. Het effect van deze identificatie van 'weg' en 'en eis' met 'voorwaarde' is dat de indruk ontstaat dat de Protestant Reformed Churches door geloof-als-voorwaarde af te wijzen, niet zouden spreken over de 'eisen' van het verbond. Ook wordt de indruk gewekt dat de 'vrijgemaakten' met geloof-als-voorwaarde slechts benadrukken wat er staat over de eisen in het verbond.

Ik wil nu even buiten beschouwing laten of de Schrift toelaat om het geloof een voorwaarde te noemen, maar ik wil al wel benadrukken dat de Protestant Reformed Churches een duidelijk onderscheid maken tussen geloof-als-voorwaarde en geloof-als-eis. Het eerste ontkennen we ten stelligste, maar het tweede bevestigen we met kracht. Een dergelijk onderscheid is ook in het dagelijks leven heel gebruikelijk. Een Gereformeerde man godvruchtige onderdanigheid van zijn vrouw eisen, niet als voorwaarde om zijn vrouw te mogen zijn, maar als eis die gebaseerd is op het feit dat zij zijn vrouw is. Onderdanigheid is ook de manier waarop zij laat zien wat het betekent om zijn vrouw te zijn. Op gelijke wijze is de eerbied die een vader van zijn kind eist niet een voorwaarde die het kind moet vervullen om kind te worden, maar het is vereist, juist *omdat* hij zijn kind is. In het verbond, roept God het uitverkorenen, wedergeboren kind op om te geloven. Door geloof, ontvangt het kind de zegeningen van het verbond. En het geloof, de eis van God, is op zelf een gave van God aan het kind.

10. De aanklacht tegen de loochening van een 'uitverkiezingtheologie'

De kwestie tussen de Protestant Reformed Churches en de 'vrijgemaakten' is deze: Geeft God, in het bijzonder bij de doop, zijn belofte van het genadeverbond aan elk gedoopt kind, op voorwaarde van geloof? Is de verbondsvoorwaarde in haar oprichting persoonlijk met de kinderen van gelovige ouders? De 'vrijgemaakt' Gereformeerde Kerk zegt, Ja. Ze houden eraan vast dat *alle* kinderen van gelovigen op gelijke wijze in het verbond zitten, in die zin dat God hun de zaligheid beloofd en hen in Christus al zijn verbondsgenade verleend. Ik beschuldigde deze visie ervan dat ze in strijd is met kardinale punten van de leer van Gods Woord. Om precies te zijn, ik beschuldigde deze visie ervan dat ze de verbondsbelofte en de genade van God afhankelijk maakt van het werk van het kind, en dat het noodzakelijkerwijs inhoudt dat de dood van Christus faalde in het redden van sommigen voor wie Christus gestorven is, en dat het uitdrukkelijk leert dat de belofte van God in sommige gevallen faalt.

Dr. de Jong verwerpt deze beschuldiging als zijnde zonder inhoud en onjuist. Hij verdedigt de 'vrijgemaakte' leer over de kinderen in het verbond. En hij bekritiseert de leer van de Protestant Reformed Churches.

Ik ga nu verder met het bewijs van de beschuldiging tegen de 'vrijgemaakte' leer van de kinderen in het verbond en ik geef ook een antwoord op de bezwaren van Dr. de Jong tegen de leer van de Protestant Reformed Churches.

Een beschuldiging tegen de 'vrijgemaakte' verbondsleer is dat een voorwaardelijke belofte aan alle kinderen de reddende genade van God noodzakelijkerwijze afhankelijk maakt van het werk en de waardigheid van het kind. De vervulling van de belofte in feitelijke zaligheid van het kind is afhankelijk van het geloof van het kind. De Jong meent dat de 'vrijgemaakten' deze beschuldiging ontlopen omdat ze eraan vasthouden dat, hoewel het geloof een voorwaarde is, het geen 'verdienstelijke' voorwaarde is.

Gereformeerde theologen hebben in het verleden soms het geloof een voorwaarde genoemd, daarmee bedoelend dat het geloof de noodzakelijke weg, het middel, is waarin God zijn belofte aan de zondige uitverkorene realiseert. De 'vrijgemaakte' leer van een voorwaardelijk verbond bedoelt hiermee echter iets radicaal anders. Aangezien de 'vrijgemaakte' leer stelt dat God zijn belofte in het verbond geeft aan alle kinderen op gelijke wijze; haar leer dat het geloof een voorwaarde is, maakt het geloof noodzakelijkerwijze tot werk van het kind, waar de zaligmakende genade van God afhankelijk van is. Het geloof tot voorwaarde maken, *in relatie tot de belofte aan alle kinderen*, maakt geloof een daad van de mens, hetwelk op de genade van God vooruitloopt, en de grond van die genade is, en aantrekt, en krachtdadig maakt.

De 'vrijgemaakten' kunnen deze beschuldiging niet simpelweg ontwijken door te ontkennen dat het geloof niet 'verdienstelijk' is. Want er is nog een andere wijze waarop de soevereine genade in de zaligheid gecompromitteerd kan worden, dan alleen door te leren dat het geloof verdienstelijk is. Die andere manier is om te leren dat de mens door zijn daad van geloof zichzelf *onderscheidt* van anderen als waardig ontvanger van de genade en dat de mens door zijn daad van geloof *maakt dat de aangeboden genade krachtdadig wordt* in zijn ziel. De huwelijksliefde van een man voor zijn vrouw is niet genadig wanneer deze gekocht is met een grote som geld. Maar ze is ook niet genadig wanneer ze aangetrokken wordt door haar onweerstaanbare aantrekkelijkheid. Jehova's verbondsliefde voor Jeruzalem was genadig, niet alleen om dat Jeruzalem deze liefde niet verdiende, maar ook omdat dit walgelijke meisje en deze dochter van Ammonieten en Hetieten, verontreinigd was door haar eigen bloed, ze trok de liefde van Jehova ook niet aan en evenmin heeft ze ook maar iets gedaan om Zijn liefde in haar zaligheid krachtdadig te maken (Ez. 16). De Dordtse Leerregels verdedigen de soevereiniteit van de genade in de zaligheid, niet alleen door in te gaan tegen de godslasterlijke gedachte van verdienstelijkheid, maar ook door de meer spitsvondige dwaling die het geloof ziet als de daad van de mens die hem onderscheid van anderen als waardig ontvanger van de genade en als daad van de mens waardoor hij de genade 'toe-eigent'.

'...verwerpt de Synode (van Dordt) de dwalingen dergenen, ...die leren:.... dat God uit alle mogelijke voorwaarden.... de uit haar aard onverdienstelijke daad des geloofs ... tot een voorwaarde der zaligheid heeft uitgekozen'.¹¹¹

'verwerpt de Synode (van Dordt) de dwalingen dergenen, die leren:.... Die het onderscheid tussen verwerving en toe-eigening daartoe gebruiken, opdat zij de onvoorzichtigen en onervarenen dit gevoelen zouden kunnen inplanten, „dat God zoveel Hem aangaat, alle mensen die door de dood van Christus verkregen worden, gelijkelijk heeft willen meedelen;

¹¹¹ DL H. 1 verwerping der dwalingen. artikel 3.

maar dat sommigen de vergeving der zonden en het eeuwige leven deelachtig worden, anderen niet, dat zulk onderscheid hangt aan hun vrijen wil, dewelke zich voegt bij de genade, die zonder onderscheid aangeboden wordt'.¹¹²

Tegen de beschuldiging, dat een voorwaardelijke belofte aan alle kinderen de genadige zaligheid in de kring van het verbond ontkent, en weerspreekt, brengen de 'vrijgemaakten' in, en bevestigen dat het God is die het bepaalde kinderen (de uitverkoren), het vermogen geeft om de voorwaarde te vervullen. De Jong schrijft: 'We belijden ook dat dit geloof een werk en een gave is van de Heere, volgens zijn soeverein welbehagen en verkiezende liefde.'

Deze reactie faalt echter in vier opzichten:

Allereerst verbindt dit de 'vrijgemaakten' aan dezelfde 'uitverkiezingstheologie' in het verbond die ze bij de Protestant Reformed Churches juist veroordelen. Wanneer de belofte serieus gemeend is dan kun je niet anders concluderen dan dat je zo leert dat God de belofte uiteindelijk toch alleen voor de uitverkorenen bedoeld heeft en dat God zijn belofte alleen bij de uitverkorenen verwerkelijk. Maar dat is nu precies de verbondsleer die de 'vrijgemaakten' met alle kracht afwijzen.

Ten tweede, speelt deze reactie met woorden. 'Voorwaarde' betekent een daad van een partij, waar de daad van een andere partij afhankelijk van is. Iedereen kan heel goed begrijpen dat een natie die een wapenstilstand aanbiedt, op voorwaarde van een staakt-het-vuren, dat hij dan daarmee bedoelt, dat vrede afhangt van een daad van de vijand. De daad van de vijand is beslissend in deze zaak, onafhankelijk van de vraag of degene die de wapenstilstand aanbiedt een overweldigende superioriteit heeft ten opzichte van de partij die de wapenstilstand krijgt aangeboden. In dit verband is het helemaal op zijn plaats om te spreken over een 'voorwaarde'. Alleen al vanuit het punt van integriteit van de taal, kun je niet bewust dit woord 'voorwaarde' gebruiken, en wanneer dit dan aangevallen wordt, ineens beweren dat het uiteindelijk toch God is die de voorwaarde vervuld.

Ten derde, zelfs de uitleg dat God het is die de voorwaarde in het kind vervuld, is onvoldoende om de 'vrijgemaakte' verbondsleer te redden van de leer dat de genade van God afhankelijk is van een daad van het kind. Want nu wordt er wel verzekerd dat het werk van het kind, waar de genade van God (de belofte van het verbond) afhankelijk van is, wordt mogelijk gemaakt door de hulp van God, maar het feit blijft staan dat de genade van God nog steeds afhankelijk is van het werk van het kind!

Ik herinner Dr. de Jong eraan dat ook de Rooms Katholieke Kerk best wil toegeven dat de goede werken van een zondaar, waar volgens Rome de rechtvaardiging op berust, gedaan zijn met de hulp en genade van God. Maar dit ontlast Rome op generleiwijze van de ketterij dat de rechtvaardiging afhankelijk is van het werk van de mens.

Ten vierde, alhoewel de 'vrijgemaakten' bereid zijn om de vervulling van de belofte aan God toe te schrijven, is dit opvallend afwezig wanneer ze hun verbondsleer uitwerken en toepassen op zichzelf.

Dit is bijvoorbeeld te zien in de uitgave van 'Una Sancta', het tijdschrift van de Free Reformed Church van Australië¹¹³, van september 1990. De redacteur ds. C. Bouwman presenteert daar de 'vrijgemaakte' visie op het verbond, in het artikel waarin hij zegt: 'Wij en onze kinderen ontvangen de inhoud van de belofte die God geeft in het verbond niet, tenzij we beantwoorden aan de eis van het verbond.'¹¹⁴ De auteur Bouwman refereert dan aan de eis in het Doopformulier, namelijk dat we 'wij deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen' en wat volgt, en hij beschrijft dit als 'eis voor wedergeboorte, om opnieuw geboren te worden'.¹¹⁵ Daarmee leert hij dus dat de 'vrijgemaakte' leer is dat de inhoud van de verbondsbelofte – zaligheid – afhankelijk is van de wedergeboorte door het gedoopte kind zelf.

Dat ds. Bouwman inderdaad echt bedoeld wat hij zegt, is duidelijk wanneer hij er direct aan toevoegt:

'Hier mogen we denken aan Bijbelse figuren als Ezau, Saul en Judas Iskariot. Alhoewel ze alle drie even veel verbondskinderen waren als, laten we zeggen, Jakob, David en Petrus, toch ontvingen ze niet de weldaden hen beloofd bij hun besnijdenis. Want het is duidelijk dat ze niet beantwoorden aan de eis van het verbond.'

De 'vrijgemaakte' dominee drukt zich buitengewoon fors uit:

'Geen van ons zal, al is hij honderd maal een verbondskind, de vergeving van zijn zonden krijgen en het eeuwige leven, simpel op grond van een belofte van het verbond en niets

¹¹² DL H. 2 verwerping der dwalingen. artikel 6.

¹¹³ Opmerking van de vertaler: De 'moederkerk' van de Free Reformed Churches of Australia is de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt)

¹¹⁴ C. Bouwman, 'Not saved by the covenant', Una Sancta 37, nr 23 (Sept. 15 1990), Pag 437.

¹¹⁵ Idem pag 438

*meer. Het heeft God behaagd om ons in het verbond verantwoordelijk te maken; Hij gebiedt ons antwoord, eist geloof en bekering, en verleent ons de inhoud van de beloften niet, tenzij we voldaan hebben aan deze verplichtingen.*¹¹⁶

Dit is de 'vrijgemaakte' leer in haar praktische toepassing. De 'vrijgemaakte' theoloog is zó bang voor de 'veronderstelde wedergeboorte' dat hij, liever dan dankbaar te erkennen dat de wedergeboorte Gods werk is, is, waarvan de doop het teken en zegel is, de wedergeboorte maakt tot eis die het gedoopte kind moet vervullen. De waarheid is dat de eis, waar ons Doopformulier over spreekt, *veronderstelt* dat er wedergeboorte is bij het kind. De 'nieuwe gehoorzaamheid' die bestaat uit het aanhangen van de drie-enige God is geen daad van wedergeboorte, maar het leven van goede werken wat volgt uit de wedergeboorte. Wedergeboorte is niet ons deel van het verbond. Wedergeboorte is het deel van God de Heilige Geest in het verbond. Dit is ook de leer van het Doopformulier: *'Desgelijks als wij gedoopt worden in den naam des Heiligen Geestes, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig Sacrament, dat Hij in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil.'*¹¹⁷

Maar onze moeite is dat de 'vrijgemaakten', wanneer ze hun verbondsvisie praktisch toepassen, dat dan 'voorwaarde' haar echte betekenis houdt. De zaligheid van het gedoopte kind hangt dan enkel en alleen, volledig en met alle kracht af van het door het kind al dan niet vervullen van de voorwaarde die geëist werd van hem. Schokkend om je te realiseren, deze voorwaarde is niets anders dan geestelijk jezelf opnieuw geboren laten worden! Niets wordt er gezegd over God die de voorwaarde vervult. Het dichtst dat de 'vrijgemaakte' dominee komt tot voorstellen dat God iets met het verwezenlijken van de verbondsbelofte te maken heeft, is een uitspraak later in het artikel dat ouders mogen 'God smeken de wedergeboorte te werken in de kinderen die Hij ons gegeven heeft.' Welke kracht dit ook moge hebben om de bekering zelf, van het kind, aan God toe te schrijven, dit wordt weer verzwakt door hetgeen direct hierna volgt: *'Maar we moeten niet denken dat onze kinderen op den duur zalig worden, enkel en alleen omdat het God behaagde om het verbond met hen op te richten.'*¹¹⁸

Dr de Jong heeft helemaal gelijk wanneer hij schrijft, *'De crux van het debat is uiteindelijk heel praktisch.... Hoe benaderen we onze kinderen wanneer we ze opvoeden en onderwijzen?'* Durven de Gereformeerde ouders hun kinderen te benaderen, zoals de leer van het voorwaardelijk verbond hen opdraagt? Durven zij hun kinderen ervan te overtuigen dat de verbondsbelofte van God en heel Gods verbondszaligheid afhangt van het werk van een kind? Durft hij te leren aan zijn kind dat het geloof, de bekering en het heilig leven een voorwaarde is tot zaligheid? Durft hij zijn kind te leren dat het niet alleen de verbondsbelofte is waar alles op rust; dat het niet de belofte alleen is die hem redt; en dat in feite het kind wel voorwerp van de belofte kan zijn, maar toch eeuwig verloren gaan, omdat hij niet aan de voorwaarde heeft voldaan?

Geloof een voorwaarde?

Tegen de leer, van de Canadese en Nederlandse Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), dat het geloof een voorwaarde is waarvan de vervulling van de belofte afhangt, heb ik in deel 1 van dit boek ingebracht wat er staat in onze Gereformeerde belijdenis, in de Dordtse Leerregels. Meermaals verwerpen de Dordtse Leerregels, met zoveel woorden, dat het geloof een 'voorwaarde' is van de zaligheid.¹¹⁹ En een beroep op de belijdenis is voor Gereformeerde christenen toch van groot gewicht, ja van doorslaggevende betekenis.

De reactie van ds. de Jong op dit beroep op de belijdenis is dat hij wijst op andere passages uit de Dordtse leerregels: Hoofdstuk 1 artikel 3, 4 en 12, Hoofdstuk 2 artikel 5 en Hoofdstuk 5 artikel 14. Hij vraagt aan mij waarom ik die citaten gebruikte, en andere overgeslagen hebt. Het antwoord is simpel en voor de hand liggend. Ik wilde nadruk leggen op de citaten die betrekking hebben op het onderwerp wat aan bod is: 'Is het geloof volgens de Gereformeerde belijdenis een voorwaarde?'. Nergens leren de Dordtse leerregels dat het geloof een voorwaarde is. Steeds weer verwerpt de belijdenis, en meer dan eens uitdrukkelijk, dat geloof een voorwaarde is. De Leerregels onderrichten Gereformeerde christenen om de leer van geloof als voorwaarde als onderdeel te zien van de ernstige dwaling die het Evangelie van zaligheid door soevereine genade aantast. De Dordtse leerregels zijn een gezworen vijand van 'voorwaarden'. Dit kan niet ontkend worden. Iedereen kan het zelf nalezen.

De reden dat ik niet verwijst naar de passages die dr. de Jong noemt (en de reden dat hij hier zelf ook niet naar verwijzen moet) is dat geen van deze passages spreekt over het geloof als een voorwaarde. Je zou toch ook niet verwachten dat de Dordtse Leerregels die zichzelf zouden tegenspreken door op de ene plaats het geloof als voorwaarde te stellen, en geloof als voorwaarde

¹¹⁶ Idem

¹¹⁷ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen'

¹¹⁸ C. Bouwman, 'Not saved by the covenant', pag. 438.

¹¹⁹ DL, H. 1 artikel 9, 10, verwerping dwalingen H. 1 artikel 3, H. 3 & 4 artikel 14, verwerping der dwalingen artikel 6.

op een andere plaats te verwerpen. Dat doen ze dus niet. In hoofdstuk 1 artikel 3 en 4 leren de leerregels dat God het geloof geeft aan sommige mensen (de uitverkorenen, artikel 6) door de prediking van het geloof, en dat ze door dit geloof verlost worden van de toorn van God en eeuwig leven krijgen. Hier staat dus niets over geloof als voorwaarde.

Hoofdstuk 2 artikel 5 spreekt over het 'bevel' om in Jezus Christus te geloven, zoals komt tot een ieder die de prediking hoort.¹²⁰ Het is het bevel aan ieder mens die de prediking hoort om in Jezus Christus te geloven, zoals Hij in de prediking voorgesteld wordt. Verder maakt dit bevel voor elke hoorder duidelijk dat er maar één weg tot verlossing is, en dat degenen die weigeren te geloven zelf schuldig zijn, zoals duidelijk gemaakt wordt in artikel 6. Maar het bevel wat tot allen komt is door God bedoeld en gebruikt om het geloof te geven alleen aan sommigen, in soevereine, particuliere genade. Dit is de duidelijke leer met betrekking tot het bevel, zoals dit in Hoofdstuk 2 artikel 7 en 8 staat:

'Maar zovelen als waarachtiglijk geloven, ...die genieten deze weldaad alleen uit Gods genade, hen van eeuwigheid in Christus gegeven....

Want dit is geweest de gans vrije raad, de genadige wil en het voornemen van God den Vader, dat de levendmakende en zaligmakende kracht van den dierbaren dood Zijns Zoons zich uitstrekken zou tot alle uitverkorenen, om die alleen met het rechtvaardigmakend geloof te begiffigen, en door ditzelve onfeilbaar tot de zaligheid te brengen;...'¹²¹

De 'eis' van hoofdstuk 5 artikel 5 is geen 'voorwaarde'. Zo ver is het verwijderd van de waarheid dat de eis een voorwaarde is die God van eeuwigheid verordend heeft om het geloof te geven aan de uitverkorenen alleen.¹²² Christus heeft het geloof verworven voor de uitverkorenen alleen,¹²³ en het is de Heilige Geest die het geloof onwederstandelijk schenkt, uitstort op de uitverkorenen, als een gave van God.¹²⁴ Toegepast op de kinderen van de gelovigen betekent dit, dat het Gods bedoeling is, en Hij belooft, alleen de uitverkoren kinderen geloof te schenken; dat Jezus het geloof verworven heeft alleen voor de uitverkoren kinderen; en dat de Geest geloof geeft alleen aan de uitverkoren kinderen, door Woord en sacrament, uit particuliere, soevereine genade.

De Dordtse Leerregels Hoofdstuk 5 artikel 14 haalt niet eens geloof aan, maar herinnert ons eraan dat God de middelen van Woord en sacrament gebruikt zijn genadewerk in ons te laten beginnen en om deze in stand te houden. Dit artikel maakt op geen enkele manier een zinspeling op de leer dat het geloof een voorwaarde is voor het ontvangen van de inhoud van de belofte, die aan iedereen gemaakt is. En er is geen greintje bewijs in de belijdenis van Dordt dat geloof een voorwaarde is tot zaligheid, of het nu in de lijn van het verbond is of op het zendingsveld.

Voorwaarde of instrument?

De reden dat Dordt ontkend dat geloof een voorwaarde is, is gelegen in het feit dat de leerregels door en door Bijbels zijn. En de Bijbel leert nergens dat het geloof een voorwaarde is voor onze zaligheid. In de Bijbel staat wel, zoals dr. de Jong terecht opmerkt, voorwaardelijk taalgebruik: *'Indien gijlieden niet gelooft, zekerlijk, gij zult niet bevestigd worden.'* (Jes. 7: 9). Maar deze taal maakt voor ons duidelijk dat het geloof de weg ter zaligheid is, het *instrumentele middel* ter zaligheid, wat God gebruikt, niet de voorwaarde voor het ontvangen van zaligheid.

Dit verschil moet niet verwaarloosd worden, als een verschil van weinig betekenis. Het is een fundamenteel verschil voor het evangelie van genade, en dus is het voor de Gereformeerde orthodoxie essentieel dat het geloof niet een daad van de mens is waar de rechtvaardiging en zaligheid van afhankelijk zijn, maar het is het middel waardoor mensen gerechtvaardigd en zalig gemaakt worden en het is de weg waarin de zondaar de rechtvaardiging en zaligheid, zoals die in de Schrift voorgesteld wordt, omarmd. Nergens leert het Nieuwe Testament dat de zondaar gerechtvaardigd is op 'grond van' of 'vanwege' ons geloof. Maar 'door' geloof als middel en 'uit' geloof als bron.

De Gereformeerde belijdenisgeschriften staan erop om een verschil te maken tussen geloof als middel of instrument, waardoor de zondaar zaligheid en rechtvaardiging ontvangt en het geloof als grond, als basis of oorzaak van rechtvaardiging en zaligheid. Dit verschil maakt het onderscheid duidelijk tussen de waarheid van de genadige zaligheid en de leugen van zaligheid die afhankelijk is van de wil en het werk van een mens.¹²⁵

¹²⁰ DL H. 2 artikel 5

¹²¹ DL H. 2 artikel 7 en 8

¹²² DL H. 1 artikel 7

¹²³ DL H. 2 artikel 8

¹²⁴ DL H. 3&4 artikel 14

¹²⁵ Zie Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 61 en Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 22

Dr. de Jong dwaalt zeer in zijn vertaling en uitleg van Romeinen 4:16. Ik beriep mij op deze tekst, als onderbouwing van de visie van de Protestant Reformed Churches dat de verbondsbelofte alleen voor de uitverkoren kinderen is. Want de apostel schrijft dat 'ten einde de belofte vast zij al den zade'. Wanneer de belofte bij de doop voor elk kind is, op voorwaarde van geloof, dan is de belofte niet voor iedereen zeker. Dr. de Jong denkt echter dat ik: 'een rare bril op heb', wanneer ik deze tekst lees, als bewijs voor de onvoorwaardelijke belofte aan de uitverkorenen alleen. De Jong citeert de tekst op deze wijze:

'Daarom hangt het allemaal af van geloof, opdat het zou zijn naar genade, en dus de belofte zou gelden voor al zijn (Abrahams) nakomelingen, niet alleen voor wie uit de wet, maar ook voor allen die het geloof van Abraham delen, die de vader van ons allen is,'

De Jong legt dan uit, dat Paulus de *voorwaarde* in het verbond, de roeping te geloven, benadrukt! Er is echter niets mis met mijn brillenglazen. Wat vreemd is, dat is zijn vertaling, met name van de woorden: 'Daarom hangt het allemaal af van geloof'. De apostel schreef niet dat het 'afhangt van geloof'. Maar Hij schreef, zoals de Statenvertaling correct weergeeft: 'Daarom is zij uit (Grieks: *ek*) het geloof'. De erfenis die God belooft aan Abraham en zijn zaad, komt tot ons 'uit' geloof en niet uit de wet. Geloof is niet de voorwaarde, maar geloof is de bron van de erfenis. En het verschil is dat geloof-als-voorwaarde betekent dat het ontvangen van de erfenis afhangt van een daad die wij doen, terwijl geloof-als-bron betekent dat de erfenis tot ons komt door Christus (door wie we in geloof verbonden zijn), zonder een werk van onze kant om aan een voorwaarde te voldoen. Wanneer de erfenis afhangt van het geloof, dan zou er geen sprake zijn van 'naar genade'; zoals de apostel wel immers zegt in Rom. 4: 16: '*Daarom is zij uit het geloof, opdat zij naar genade zij; ten einde de belofte vast zij al den zade, niet alleen dat uit de wet is, maar ook dat uit het geloof Abrahams is, welke een vader is van ons allen*'.

Het moet scherp verkondigd worden (en iedereen die zalig wil worden moet het geloven): Nooit leert het evangelie van de Schrift dat de belofte, rechtvaardiging of zaligheid afhangt van geloof. Geloof is niet de basis, grond of voorwaarde voor de zaligheid. Het geloof zo te zien, is fataal voor het evangelie van genade alleen.

Dit is niet alleen maar de visie van de Protestant Reformed Churches. Maar ook J.I. Packer zegt dit heel expliciet in zijn boek: '*Een zoektocht naar vroomheid*'.¹²⁶ Hij legt hier uit hoe het kon gebeuren dat de Puriteinen in Engeland van de waarheid afgevalen zijn. Hun eerste fout was dat ze begonnen te ontkennen dat het geloof een gave is van God. Hun tweede was dat ze de volharding van de heiligen gingen ontkennen. En wanneer hij over de derde oorzaak voor de afval van de Engelse puriteinen gaat spreken, noemt hij de zaak van geloof als voorwaarde voor de zaligheid:

De derde relevante ontkenning (van afvallende Puriteinen) was dat het verbond van genade een relatie is die God eenzijdig en onvoorwaardelijk oplegt, door een krachtdadige roeping waarbij Hij tegen de uitverkorenen zegt: 'Ik zal, ... en u zult...' Het Arminiaanse alternatief is dat het verbond van genade een nieuwe wet is, die vergeving aanbied op voorwaarde van aanwezig geloof en uiteindelijke zaligheid op voorwaarde van volhardend geloof'.

Christus dood voor de kinderen van de gelovigen

Er zijn nog twee andere beschuldigingen tegen de 'vrijgemaakte' verbondsleer die dr. de Jong van de tafel veegt, alsof ze van weinig of geen gewicht zijn. Maar ze zijn niet zo futiel als het misschien lijkt. Eén beschuldiging is dat de 'vrijgemaakte' leer noodzakelijkerwijs impliceert dat de dood van Christus faalt in de verlossing van sommige personen voor wie Hij gestorven is. De kern van de 'vrijgemaakte' verbondsleer is dat God de verbondsbelofte geeft aan ieder gedoopt kind. Maar onze belijdenis leert ons dat de doop van de kinderen van gelovigen gebaseerd is op Christus dood voor hen en dat onze kinderen het teken en zegel krijgen van wat Christus voor hen gedaan heeft aan het kruis.

*'dewelke wij geloven dat men behoort te dopen en met het merkteken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden, op dezelfde beloften, die onzen kinderen gedaan zijn. En voorwaar, Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der gelovigen te wassen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen.'*¹²⁷

Het doopformulier leert op vergelijkbare wijze, dat de belofte bij de doop, dat de Heilige Geest in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, betekent dat God de Heilige Geest ons wil toe-eigenen: '*hetgeen wij in Christus hebben*'.¹²⁸ Het gebed na de doop zegt dat de doop bevestigt en verzegeld, niet de toekomstige vergeving van zonden op voorwaarde dat de kinderen in de

¹²⁶ J.I. Packer, 'A Quest for Godliness: The Puritan Vision of the Christian Life', Wheaton, III.: Crossway Books, 1990, Pag. 156

¹²⁷ Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 34

¹²⁸ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen'

toekomst gaan geloof, maar de *geschiedde* vergeving van zonden van de kinderen,¹²⁹ door het bloed van Jezus Christus, onafhankelijk van de vraag of het kind al kan geloven.

Wanneer nu de 'vrijgemaakte' leer zegt dat de belofte van de doop voor elk kind is; wanneer de heiliging waar de doop het teken en zegel van is, is beloofd aan elk kind; wanneer, om het kort te zeggen, het verbond opgericht wordt met elk gedoopt kind, dan betekend dit dat Christus gestorven moet zijn voor alle kinderen van gelovige ouders. Maar omdat sommige gedoopte kinderen verloren gaan in ongelooft, moet het wel zo zijn dat de dood van Christus voor sommige personen niet de verlossing verworven heeft.

Dr. de Jong moet niet reageren op deze beschuldiging door te zeggen dat God bij de Doop aan de kinderen de belofte geeft dat Hij hen in Christus bloed zal wassen wanneer ze geloven. Niemand zal immers ontkennen dat de belofte bij de doop door God vervuld wordt in de weg van geloof en bekering. Maar de 'vrijgemaakte' theoloog moet een verklaring geven voor de samenhang tussen de belofte om elk kind van zijn zonden te wassen en de dood van Christus Jezus, de grondslag voor het verbond en de basis voor de belofte.

Vraag 66 van de Catechismus is scherp en duidelijk met betrekking tot de waarheid dat de belofte gefundeerd is op de dood van Christus. *'De Sacramenten zijn heilige zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele.'*¹³⁰ Deze belofte, bij de Doop gegeven, is dat: 'dat Hij ons *vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.*¹³¹ De grond voor de belofte aan 'ons' is Christus dood voor ons. Wanneer nu de belofte van God bij de doop voor elk gedoopt kind is, dan betekent dit dat God aan *elk* kind beloofd dat Hij zijn zonden vergeeft en het eeuwige leven geeft, op basis van het offer van Jezus Christus.

Geloven de Canadese Gereformeerden dat Christus zijn bloed gestort heeft voor de afwassing van de zonden van *alle* kinderen van de gelovigen? Is de doop het teken en zegel van de heiliging die Christus volbracht heeft voor *elk* kind van gelovige ouders? Heeft *elk* kind in Christus de afwassing van zijn zonden ontvangen? Heeft de almachtige God en barmhartige Vader de zonden van *alle* kinderen van gelovige ouders zonder enige uitzondering vergeven? Is het bloed van en de dood van Christus, de Middelaar van het nieuwe verbond, de verzoening van de zonden van *alle* kinderen van gelovigen (Heb. 9: 14, 15)?

Wanneer het antwoord op deze vragen 'ja' is, dan heeft Christus dood gefaald bij velen voor wie Hij gestorven is. Wanneer het antwoord 'nee' is, dan kan het, volgens de Gereformeerde belijdenis, niet zo zijn dat de belofte bij de doop, voor elk kind is. Want de belofte die gebaseerd is op de dood van Christus, is van precies dezelfde reikwijdte als zijn dood.

Faalt Gods Woord?

De andere beschuldiging die Dr. de Jong afdoet als was het een karikatuur, van het 'vrijgemaakten' standpunt, is dat de 'vrijgemaakten' leren dat het Woord van God en zijn belofte in veel gevallen gefaald hebben. Het punt is eigenlijk gewoon dit, dat in de 'vrijgemaakte' visie op het verbond, God belooft Zijn verbond op te richten, en de verbondszegeningen te geven aan veel kinderen die later omkomen in de hel. Dus het is een van tweeën, God vervult zijn belofte niet, of de kinderen volharden niet en vallen daarom weg van de genadige belofte. In beide gevallen faalt het Woord van God.

Het is toch wel verbazend dat Dr. de Jong hier Rom. 9: 6 citeert, in zijn reactie op de beschuldiging: 'Doch *ik zeg dit* niet, alsof het Woord Gods ware uitgevallen'. Hier staat inderdaad de nadrukkelijke verklaring dat Gods Woord niet faalde (ware uitgevallen). De apostel verklaart hier dat Gods belofte niet faalde. Het is de verkondiging van de apostel, dat het Woord van Gods belofte, om het verbond op te richten met de gelovigen en hun kinderen, niet faalde. Maar het Woord van Gods belofte faalde niet, zo verklaart de apostel in de volgende verzen, want: '*niet de kinderen des vleses, die zijn kinderen Gods; maar de kinderen der beloften worden voor het zaad gerekend.*' De kinderen van Abraham (en van gelovige ouders) aan wie de belofte gegeven wordt zijn niet alle fysieke kinderen, maar alleen een deel van hen, de 'kinderen der beloften' in onderscheiding van de 'de kinderen des vleses' (vers 8). Het woord belofte refereert alleen aan bepaalde kinderen van Abraham (en ons), hen die God van eeuwigheid heeft uitverkoren (vers 9-16). Gelovigen en hun uitverkoren kinderen zijn Gods Israël. De andere kinderen zijn slechts 'uit Israël'. Maar het woord van belofte is alleen aan 'Israel' (vers 6).

¹²⁹ 'al onze zonden vergeven, en ons door uw Heiligen Geest tot lidmaten van uw eniggeboren Zoon, en alzo tot uw kinderen aangenomen hebt', Klassiek 'Formulier om den Heilige Doop aan de kinderen te bedienen'

¹³⁰ Heidelbergse Catechismus vr.&antw 66

¹³¹ Idem, cursief door mij toegevoegd

Paulus argumentatie in Romeinen 9 is dat wanneer de belofte voor alle kinderen is, zonder uitzondering, dat er dan geen andere conclusie mogelijk is dan de conclusie dat Gods Woord gefaald heeft (ware uitgevallen).

Het oordeel van de apostel Paulus over de 'vrijgemaakte' leer van het verbond is dus dat het leert dat Gods Woord faalt.

Ik smeeek hun die vast houden aan de 'vrijgemaakte' leer van het verbond om dit oordeel serieus te nemen.

11. Verdediging van een 'uitverkiezingstheologie'

Zijnerzijds heeft dr. de Jong, de 'theoloog van de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), kritiek op de verbondsleer van de Protestant Reformed Churches. Dr. de Jong ziet fouten in de Protestant Reformed bondsleer op de volgende punten:

1. Het gaat uit van de veronderstelde wedergeboorte
2. Het maakt de uitverkiezing tot controlerende maatstaf in het verbond
3. Het maakt een onderscheid tussen leden van het verbond die bij het verbond horen en leden die zich slechts op het 'erf' van het verbond bevinden

Over de beschuldiging dat de Protestant Reformed Churches zouden uitgaan van veronderstelde wedergeboorte hoef ik weinig te zeggen. De 'vrijgemaakten' kiezen ervoor om willens en wetens de krachtige afwijzing van deze dwaling door de Protestant Reformed Churches te negeren. En ze besteden geen enkele aandacht aan de nauwgezette uiteenzetting van de Protestant Reformed schrijvers die hebben laten zien wat het verschil is tussen de visie van de Protestant Reformed Churches en de leer die uitgaat van veronderstelde wedergeboorte. Ik refereer nu bijvoorbeeld aan hoofdstuk 3 en 4 van Herman Hoeksema's *'Gelovigen en hun zaad'* en mijn eigen afwijzing van de leer van veronderstelde wedergeboorte in deel 1 en 3 van dit boek.

Mijn stelling met betrekking tot dit thema, die bij dr. de Jong de vraag oproept: *'Wat is dit anders dan veronderstelde wedergeboorte?'*, refereert niet aan de wedergeboorte, en nog veel minder aan de wedergeboorte als basis voor de doop. Veel meer gaat het er vanuit dat de benadering van gelovige ouders van hun kinderen bepaald moet worden door de uitverkiezing: *'Uitverkiezing bepaald de benadering'*. Wanneer de Jong deze leer wil analyseren dan moet hij het geen *'veronderstelde wedergeboorte'* noemen, maar eerder 'geloven in uitverkiezing'.

Op het cruciale punt in het debat roepen de 'vrijgemaakte' altijd: 'veronderstelde wedergeboorte!' Daarmee is voor hen de discussie beëindigd. En daarmee zijn de Protestant Reformed Churches verslagen. Door deze kreet heeft de 'vrijgemaakte' verbondsvisie getriomfeerd. Dit moge dan de 'vrijgemaakten' bevredigen, maar het is niet bevredigend voor hen die volhouden dat de waarheid niet wordt opricht door luid roepen, maar door de Schrift en de Gereformeerde belijdenisgeschriften.

De 'vrijgemaakte' beschuldiging dat de verbondsvisie van de Protestant Reformed Churches uitgaat van 'veronderstelde wedergeboorte' maskeert het feit dat de 'vrijgemaakten' al hun baby's en kleine kinderen voor niet wedergeboren houden. De 'vrijgemaakten' hebben zich strikt net zo sterk verbonden aan de veronderstelde *onwedergeboorte*, als ook de Gereformeerde Gemeenten en de Baptisten. Immers de vervulling van de verbondsbelofte, namelijk wedergeboorte en heiliging door de Geest, is afhankelijk van het geloof van het kind. Wedergeboorte is volgens de 'vrijgemaakten' middellijk, dat is, bewerkt door middel van de prediking van het evangelie. Wedergeboorte is de activiteit van het kind zelf. Het is iets wat hijzelf moet doen. En het kleine kind kan de prediking natuurlijk niet horen en kan niet voldoen aan de voorwaarde, en kan niet zichzelf het geloof van boven geven. Alle kinderen van gelovige ouders zijn onwedergeboren en moeten als zodanig gezien worden, tenzij ze het tegendeel bewijzen (en anders worden!), door te voldoen aan de voorwaarde van geloof.

De 'vrijgemaakte' theoloog J. Kamhuis verklaart dat de passage *'geheiligd in Christus'* in het Doopformulier slechts betekent dat alle kinderen *een rechtspositie* in het verbond krijgen¹³² De kinderdoop getuigt helemaal niet van het werk van de Heilige Geest in de kinderen. De Geest *belooft* slechts 'dat Hij ons heiligen *wil'* en in ons wonen en ons tot levende leden van Christus *wil* maken.¹³³ Wedergeboorte en heiliging zijn er slecht voor een kind dat aan de voorwaarde van geloof voldoet. Nog even afgezien van de vraag of de Heilige Geest echt ieder kind van gelovige ouders 'wil' heiligen, en de vraag of de heiliging en de wedergeboorte van een totaal verdorven kind werkelijk afhankelijk is van het vervullen van een voorwaarde, en de vraag of de 'rechtspositie' in het verbond niet net zo veel een zaligmakend werk is als de innerlijke heiliging door God, is toch duidelijk dat volgens de 'vrijgemaakte' visie de kinderen van gelovigen gezien worden, en gezien moeten worden, als zijnde niet wedergeboren.

Het hele gewicht van de Gereformeerde traditie staat rechtstreeks tegenover deze notie van de 'vrijgemaakten'. Calvijn leert de wedergeboorte in uitverkoren kinderen van gelovige ouders wanneer hij in debat is met de anabaptisten die tegen de kinderdoop zijn, omdat de wedergeboorte niet zou kunnen plaatsvinden in de vroegste jeugd. De Anabaptisten concludeerden dat de kinderen slechts als kinderen van Adam gezien moeten worden, totdat ze de leeftijd bereiken waarop ze oud genoeg zijn voor de tweede geboorte.¹³⁴

¹³² J. Kamhuis, 'Een eeuwig verbond', pag. 89

¹³³ Idem pag. 97

¹³⁴ J. Calvijn, 'Institutie', 4.16.17

'Maar' zegt Calvijn, *'tegen dit alles is alom de waarheid Gods in wederspraak'*. Jezus' gebod: *'Laat af van de kinderkens, en verhindert hen niet tot Mij te komen'* (Matt. 19: 14), laat zien dat Jezus de kleine kinderen maakt tot deelgenoten van hemzelf *'om hen levend te maken'*¹³⁵. Op het bezwaar dat kleine kinderen niet wedergeboren kunnen worden, aangezien ze nog geen enkele kennis hebben, reageert Calvijn:

'Maar hoe, zo zeggen zij, worden de jonge kinderen wedergeboren die geen kennis hebben van goed of kwaad? Wij antwoorden dat het werk Gods, schoon het niet valt onder onze bevassing, nochtans bestaat. Dat het voorts duidelijk is dat de jonge kinderen, die behouden zullen worden, gelijk er inderdaad uit die leeftijd sommigen behouden worden, vooraf door de Heere worden wedergeboren.

Want indien zij hun aangeborene verdorvenheid van moeders lichaam medebrengen, zo moeten zij daarvan worden gereinigd, voor dat zij in het Rijk Gods worden toegelaten; waarin niets komt dat bevlekt en bezoedeld is. Indien zij zondaars worden geboren, gelijk David en Paulus getuigen, zo blijven zij bij God in afkeer en ongenade of zij moeten worden gerechtvaardigd (Open. 21: 27).'

Als bewijs voor wedergeboorte van jonge kinderen verwijst Calvijn naar de belofte van de engel aan Zacharias wanneer hij zegt dat Johannes de Doper *'met den Heiligen Geest vervuld worden, ook van zijner moeders lijf aan.'* (Luk. 1: 15). 'Ook doen zij hoegenaamd geen voordeel met de uitvlucht, waarmee zij hier spelen, als zij zeggen dat dit slechts eenmaal is geschied; waaruit dan niet terstond volgt dat de Heere doorgaans zo met de jonge kinderen pleegt te handelen. Want ook wij redeneren op die wijze niet. Maar ons doel is alleen te tonen dat de kracht Gods door hen op een wederrechtelijke en kwaadwillige manier beperkt wordt binnen die enge palen, waarin zij zich niet laat sluiten. Evenzoveel gewicht heeft ook hun andere uitvlucht.

Zij zeggen dat de uitdrukking: van de baarmoeder af volgens de gebruikelijke wijze der Schrift zoveel betekent alsof er gezegd werd: van de jeugd af. Doch men kan klaar zien dat de Engel, toen hij Zacharia dit boodschapte, wat anders bedoeld heeft, te weten, dat het kind, vóór zijn geboorte, met de Heilige Geest zou vervuld worden. Laat ons dus niet bestaan God een regel voor te schrijven dat Hij niet zou kunnen of mogen heiligen die Hij wil, zoals Hij deze geheiligd heeft, naardien Zijn vermogen in niets is verminderd.¹³⁶

Wanneer de opposanten van de kinderdoop reageren vanuit 1 Petrus 1: 23 *'Gij, die wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God.'*, dan reageert Calvijn als volgt:

'daarmee leggen zij verkeerd die plaats van Petrus uit (1 Pet. 1: 23), waarin hij slechts de gelovigen begrijpt, die door de verkondiging des Evangelies onderwezen waren. Wij erkennen wel dat de zodanigen het Woord des Heeren het enige zaad is der geestelijke wedergeboorte; maar wij ontkennen dat men daaruit mag besluiten dat de jonge kinderen door de kracht Gods niet kunnen wedergeboren worden; die Hij zo gereed en vaardig heeft, als zij voor ons onbegrijpelijk is en wonderbaar. Voorts zou het niet raadzaam zijn de Heere dit te benemen, dat Hij Zich ook de kinderen op de een of andere wijze niet zou kunnen bekend maken.'

Calvijn zegt dat de kinderen *'reeds enig deel te hebben ontvangen van die genade, welke vollen overvloed zij een weinig later zullen genieten'*¹³⁷ los van het middel van prediking. *'Kortom, deze tegenwerping kan zonder moeite dus weerlegd worden, dat namelijk de kinderkens worden gedoopt tot de bekering en het geloof die zij later hebben zullen, van welke beide gaven het zaad door de verborgene werking van de Geest reeds in hen is, schoon de gaven zelf haar gestalte nog niet hebben.'*¹³⁸

'Dat de kinderlijke leeftijd van de heiligmaking' zegt Calvijn, *'niet zo vreemd is'*, zoals de anabaptisten (en vrijgemaakten) wel zeggen. Immers: *'Christus is daarom van Zijn eerste kindsheid af geheiligd geweest, opdat Hij uit elken leeftijd zonder onderscheid Zijn uitverkorenen in Zichzelf heiligen zou.'* Hij doet dit door *'die heiligheid ook in ons over te storten'*, ook in de uitverkoren kinderen.¹³⁹ Als bewijs voor zijn opvatting dat God de kinderen *'terstond daartegen een hulpmiddel te verschaffen'* tot een begin van *'nieuwheid des geestelijken levens'*¹⁴⁰ voert Calvijn 1 Kor. 7: 14 aan: *'want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.'* Deze heiligheid van de kinderen van de gelovigen is, voor Calvijn, geen pure formaliteit, geen uitwendig apart zetten van de kinderen als leden van de zichtbare kerk, maar echte, levende, innerlijke geestelijke heiligheid doordat de Geest in hun harten woont. *'Schoon degenen die uit gelovige Ouders geboren*

¹³⁵ Idem 4.16.17

¹³⁶ J. Calvijn 'Institutie', 4.16.17

¹³⁷ idem 4.16.19

¹³⁸ idem 4.16.20

¹³⁹ idem 4.16.18

¹⁴⁰ idem 4.16.31

worden, van nature verdorven zijn, zo zijn zij nochtans, naar het getuigenis van Paulus (1 Kor. 7: 14), 'heilig door de bovennatuurlijke genade.'¹⁴¹

Calvijn vat de belofte van het verbond aan kinderen van gelovigen, en de doop van deze kinderen die op deze belofte gefundeerd is, op als betekende een werk van genade in de harten van die kinderen, *in hun jonkheid*. Dit werk van genade is volgens Calvijn wedergeboorte. Het is daarom niet waar dat de leer, van een onmiddellijke wedergeboorte van kinderen in het verbond, een uitvinding is van latere scholastische Gereformeerden, zoals Maccovius, zoals de 'vrijgemaakte' theoloog C. Vonk wel constateert.¹⁴² Deze leer werd al door Calvijn gepredikt.

Zowel de Dordtse Leerregels als ook de Westminster Confessie leert de wedergeboorte van uitverkoren kinderen van gelovige ouders die als kind sterven. Ik heb al artikel 17 Hoofdstuk 1 van Dordt geciteerd. En iets vergelijkbaars staat in de Westminster Confessie:

*'Uitverkoren kinderen die in hun vroege jeugd sterven, worden wedergeboren en door Christus zalig gemaakt, door de Heilige Geest, die werkt wanneer, waar en hoe het Hem behaagt: Zo doet Hij ook aan al Zijn uitverkoren personen, die onbekwaam zijn om uitwendig door de prediking des Woords geroepen te worden.'*¹⁴³

Toegegeven, het onderwerp in beide gevallen is de specifieke situatie van kinderen die in hun jonkheid sterven. Maar deze citaten uit de belijdenis toont op z'n minst aan dat er niets intrinsiek ongereformeerd of ketters is aan de leer van onmiddellijke wedergeboorte van uitverkoren kinderen in het verbond, wanneer ze nog kind zijn. En het is in het geheel niet onredelijk om naar deze delen van de belijdenis, over wedergeboorte van kinderen, te verwijzen als gedeeltelijk bewijs voor de stelling dat God in de regel de uitverkoren kinderen van gelovige ouders al in de moederschoot wedergeboren doet worden, of heel vroeg in hun jeugd.

Dit moet niet gezien worden als zouden wij toegeven dat onze verbondsvisie feitelijk de verbondsvisie van veronderstelde wedergeboorte is. Maar het is solide bewijs dat de leer die uit gaat van verondersteld niet-wedergeboren zijn, conflicteert met de Gereformeerde traditie. Wanneer het een keuze zou zijn (wat het niet is!) tussen Abraham Kuypers leer van veronderstelde wedergeboorte en de verbondsopvatting van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), dan zou de voorkeur moeten uitgaan naar de leer van veronderstelde wedergeboorte. Want de leer van veronderstelde wedergeboorte gaat er duidelijk en onomwonden vanuit dat de wedergeboorte alleen en helemaal toe te schrijven is aan de soevereine genade van God, waarbij het kind net zo passief is als hij was tijdens zijn fysieke geboorte, maar de 'vrijgemaakte' visie maakt de wedergeboorte tot daad van het kind voorwaardelijk afhankelijk van geloof. Veronderstelde wedergeboorte gaat er in ieder geval nog vanuit dat de verbondsbelofte en de doop refereren aan het zaligmakende werk van God in gedoopte kinderen, die de kinderen verenigd met Christus, wiens zonden weggewassen worden, en in wie de Heilige Geest van hun Verbondshoofd woont. De 'vrijgemaakte' visie laat al de kinderen geestelijk dood, uitgesloten van de levende en zaligmakende eenheid met Christus, en hebbende slechts een rechtpositie als geadopteerde kinderen van God (een adoptie die men verliezen kan), totdat ze opgroeien en gaan voldoen aan de voorwaarde van geloof.

En de leer van veronderstelde wedergeboorte heeft geen probleem om de duizenden en duizenden kinderen in het verbond die vanaf hun vroegste jeugd in Christus geloven, zich bekeren van hun zonden en God in Jezus Christus lief hebben, te verklaren. Dit is immers een realiteit in hun leven, zodra ze het Woord horen, omdat ze al wedergeboren waren. Maar hoe kan een kind in Jezus Christus geloven, zoals Hij in het Woord gepresenteerd wordt, wanneer dat kind niet is wedergeboren, wanneer de wedergeboorte van dat kind inderdaad zou afhangen van het geloof van dat kind?

Maar er is een alternatief voor de leer van veronderstelde wedergeboorte van Abraham Kuiper en de 'vrijgemaakte' leer van verondersteld *niet*-wedergeboren zijn. Dit alternatief is de verbondsleer die door de Heilige Geest ontwikkeld is binnen de Gereformeerde traditie en binnen de Protestant Reformed Churches. Het is de doctrine die in het stuk van Dr. de Jong verketterd wordt als 'uitverkiezingstheologie' van het verbond.

Dit is ook de fundamentele beschuldiging die dr. de Jong uit tegen de leer van het genadeverbond van de Protestant Reformed:

¹⁴¹ idem 4.16.31

¹⁴² C. Vonk, 'Is de Tegenwoordige Strijd over de Wedergeboorte der Kinderkens wel Noodig?', Toespraak Gehouden in de Vergadering van den Raad der Gereformeerde Kerk te Schiedam in December 1043, privé publicatie, kopie beschikbaar in de bibliotheek van David J. Engelsma, 15-23.

¹⁴³ Westminster Confessie Hoofdstuk 10.3 'III. Elect infants, dying in infancy, are regenerated, and saved by Christ, through the Spirit, who works when, and where, and how He pleases: so also are all other elect persons who are incapable of being outwardly called by the ministry of the Word.'

'En Engelsma herhaalt slechts dezelfde soort van 'uitverkiezing' theologie die de Schriftuurlijke leer van het geloof als de weg of voorwaarde tot zaligheid afwijst, evenals de notie van Gods toorn tegen de verbondsbrekers.'

Hij uit dezelfde soort beschuldiging wanneer hij aanvoert, dat het 'de typische Protestant Reformed uitleg is die de uitverkiezing over alle andere leerstukken laat overheersen.'

Bij deze beschuldiging dat onze theologie een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond is, bekennen we graag schuld.

Onder 'uitverkiezingstheologie' van het verbond verstaan we allereerst dat Gods oprichting van het verbond met mensen is gebaseerd op zijn eeuwige uitverkiezing van hen. In harmonie hiermee verstaan we hieronder, ten tweede, dat het God is die bepaald aan wie Hij zijn verbondsbelofte geeft. Vervolgens, ten derde, brengt God door zijn Woord en Geest in het verbond die mannen, vrouwen en kinderen die Hij verkozen heeft, en geeft hen de zegeningen van het verbond. De verkiezing is beslissend voor het al dan niet opgenomen worden in het verbond. Daarom, ten vierde, is het geloof geen voorwaarde voor opname in het verbond of voor het genieten van de zaligheid in het verbond. Maar beter gezegd, het geloof is de weg waarin God uitverkoren zondaren verenigt met zichzelf in het verbond, het is het middel waardoor Gods bondelingen de zegeningen van het verbond omarmen en voldoen aan hun deel van het verbond, en het is de gift van God aan de verkorenen als vervulling van de verbondsbelofte.

Even afgezien van alle andere overwegingen, de reden dat een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond het geloof niet kan zien als voorwaarde is simpelweg het feit dat de verkiezing waar het verbond afhankelijk van is onvoorwaardelijk is. Wanneer de verkiezing onvoorwaardelijk is, dan is het verbond ook onvoorwaardelijk, net als de zaligheid die bij het verbond behoort. Wanneer mijn keuze voor een bepaalde vrouw als mijn echtgenoot een onvoorwaardelijke keuze is, dan is ook het huwelijk wat hieruit resulteert een onvoorwaardelijke relatie. Wanneer het verbond en haar zaligheid voorwaardelijk zijn, dan is de verkiezing eveneens voorwaardelijk. Wanneer mijn contract als werknemer voorwaardelijk is, dat wil zeggen afhankelijk is van het verrichten van bepaalde werkzaamheden, dan is ook de keuze van mij om werknemer te zijn voorwaardelijk.

Het is het duidelijke, overtuigende en massieve getuigenis van de Bijbel dat Gods verbond met Israël en de Kerk voortkomt uit, gebaseerd is op, en volledig bepaald wordt door Gods eeuwige verkiezing. Mozes zei tegen Israël: *'Want gij zijt een heilig volk den HEERE, uw God; u heeft de HEERE, uw God, verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn uit* (Hebreeuws: in onderscheiding van) *alle volken, die op den aardbodem zijn.'* (Deut. 7: 6). Paulus vertelt de Nieuwtestamentische Kerk hetzelfde aan het begin van zijn voortreffelijke Nieuwtestamentische boek over de Kerk: *'Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in den hemel in Christus. Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde; Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in Zichzelven, naar het welbehagen van Zijn wil.'* (Ef. 1: 3-5). De verbondspositie van de Kerk, de bondelingen, de verbondszeugen en de verbondsverantwoordelijkheden worden bepaald door de goddelijke uitverkiezing in Christus.

Dit getuigenis van de Schrift is het credo van de Gereformeerde Kerken in de Dordtse Leerregels. Hoewel de Dordtse Leerregels het verbond van genade niet vaak noemen, is toch de leer van de Dordt een uitverkiezingstheologie van het verbond te noemen. Want de zaligheid van zondaren is een zaak van God die zijn verbond met hen maakt (Jes. 55: 3) en de Leerregels funderen de zaligheid van de zondaren uitsluitend op de verkiezing.

*'de verkiezing de fontein van alle zaligmakend goed, waaruit het geloof, de heiligheid, en andere zaligmakende gaven, en eindelijk het eeuwige leven zelf als vruchten vloeien.'*¹⁴⁴

Op een cruciaal punt echter, maakt Dordt dit heel expliciet. Dit gebeurt in het tweede hoofdstuk, 'De dood van Christus en onze verlossing daardoor'. Het centrale artikel is hier artikel 8. Dit artikel stelt Christus dood voor als verbondsdood: Hij stierf als Hoofd en Middelaar van het nieuwe verbond om zo zichzelf een bondsvolk te verwerven uit alle naties. Wat betreft haar doel om bepaalde personen te verzamelen en haar veiligstelling van de zegeningen van de zaligheid voor deze personen, inclusief het geloof, was het kruis van Jezus Christus gebaseerd op, en strikt gestuurd door, de eeuwige verkiezing van God:

'Want dit is geweest de gans vrije raad, de genadige wil en het voornemen van God den Vader, dat de levendmakende en zaligmakende kracht van den dierbaren dood Zijns Zoons zich uitstrekken zou tot alle uitverkorenen, om die alleen met het rechtvaardigmakend geloof te begiftigen, en door ditzelve onfeilbaar tot de zaligheid te brengen; dat is: God heeft gewild, dat Christus door het bloed Zijns kruises (waarmede Hij het nieuwe verbond bevestigd heeft), uit alle volken, stammen, geslachten en tongen, diegenen allen, en die

¹⁴⁴ DL H. 1 artikel 9

*alleen, krachtiglijk zou verlossen, die van eeuwigheid tot de zaligheid verkoren, ... zijn; hen zou begiftigen met het geloof, ...; en hen van al hun zonden, ... door Zijn bloed zou reinigen, tot het einde toe getrouwelijk bewaren, en ten laatste zonder enige vlek en rimpel heerlijk voor Zich stellen.*¹⁴⁵

Wat deze 'uitverkiezingstheologie' van het verbond door Dordt nog sterker maakt zijn de veroordelingen door de Leerregels van alle pogingen om het verbond los te maken van de uitverkiezing. De Dordtse Leerregels beschermen tegen de dwaling om het verbond los te gaan zien van de uitverkiezing, in de verwerpingen die volgen op hoofdstuk 2, vooral artikel 2-5. In het bijzonder veroordeelt onze belijdenis de notie dat ook maar iemand aanvaard zou zijn *'in den staat der verzoening en de genade des verbonds'* behalve de uitverkorenen.¹⁴⁶

De belijdenis veroordeelt ook de gedachte die het verbond ziet als een voorwaardelijk middel tot eeuwig leven, waarbij het geloof van de mens de voorwaarde is.¹⁴⁷

Tegenover dit krachtig getuigenis van Dordt kunnen de 'vrijgemaakten' zich niet beroepen op artikel 17 van hoofdstuk 1, alsof dit artikel zou leren dat alle kinderen van de gelovigen zonder uitzondering, zij die uiteindelijk eeuwig verloren gaan als wel zij die eeuwig zalig worden, beide in het verbond opgenomen zijn. Dr. de Jong doet dit appel op artikel 17 van Dordt: 'Alle kinderen zijn opgenomen in het verbond'.

Maar ook dr. de Jong ziet toch wel dat hij door dit beroep op artikel 17 als bewijs voor de 'vrijgemaakte' visie veel te veel 'bewijst', zelfs voor 'vrijgemaakten'. Want dit artikel spreekt over de opname van onze kinderen in het genadeverbond, in die zin dat de kinderen *uitverkoren zijn en gered*. Wil de Jong nu zeggen dat alle kinderen van gelovige ouders op gelijke wijze opgenomen zijn in het genadeverbond en delen in de verbondsgenade *als uitverkorenen en geredden*?

Artikel 17 van Dordt spreekt helemaal niet over *alle* kinderen van gelovige ouders, zonder uitzondering. Het artikel refereert aan een specifiek, beperkt aantal van verbondskinderen, namelijk zij: *'welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt'*.¹⁴⁸ Wanneer deze pastorale stelling geformuleerd zou moeten worden als een leerstelling, dan zou deze als volgt luiden: *'Alle kinderen der gelovigen die God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt moeten beschouwd worden als uitverkorenen en worden zalig uit de kracht van het genadeverbond.'* Zo ver is dit artikel verwijderd van een verbondsl leer, die deelname aan het verbond stelt tegenover de uitverkiezing, dat daarentegen, dit artikel de opname onze kinderen in het verbond uitdrukkelijk fundeert in de uitverkiezing. *'zo moeten de godzalige ouders niet twifelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt.'*¹⁴⁹

Boven alles hebben de Protestant Reformed Churches zich verplicht tot het houden van een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond volgens Romeinen 9. De Heilige Geest behandelt hier exact de kwestie die de verbondstheologie van de Protestant Reformed Churches onderscheid van die van de 'vrijgemaakten'. Deze kwestie wordt beslist door dit hoofdstuk in de Schrift.

Romeinen 9 is geen theologische bespreking van de predestinatie in het algemeen, maar het is de apostolische leer met betrekking tot Gods verbond van genade. Het is de apostel alles eraan gelegen om aan te tonen dat Gods Woord niet vervallen kan zijn (vers 6). Dit Woord van God is de verbondsbelofte aan vader Abraham, Hij belooft om het verbond op te richten met hem en met zijn nageslacht in hun geslachten, om Abraham en zijn nageslacht tot een God te zijn. Het lijkt erop alsof dit verbondswoord gefaald heeft, omdat zo vele natuurlijk zonen en dochters van Abraham, de Christus hebben afgewezen en zullen omkomen – iets wat Paulus 'een grote smart en een voortdurend hartzeer' geeft (vers 2).

Maar het Woord heeft niet gefaald. De verklaring is namelijk dat God zijn verbondsbelofte nooit gemaakt heeft met elke fysieke nakomeling van Abraham. De belofte: 'uw nageslacht tot een God te zijn' refereerde niet aan alle geboren joden.

Er is verschil tussen twee soorten kinderen van de gelovige Abraham. Er zijn kinderen die slechts fysieke nakomelingen van Abraham zijn. De apostel noemt hen: *'de kinderen des vleses'* (vers 8). En er zijn ook kinderen waar de apostel aan refereert als *'de kinderen der beloftenis'* (vers 8). Deze kinderen zijn wederom geboren door de kracht van de belofte, zodat ze levende kinderen Gods zijn.

Het Woord van Gods verbondsbelofte refereerde niet aan *'de kinderen des vleses'*. Zij waren niet in beeld toen God tegen Abraham zei: *'om u te zijn tot een God, en uw zaad na u.'* 'Alleen de kinderen der beloftenis worden voor het zaad gerekend.' (vers 8) Aangezien nageslacht alleen sloeg op de kinderen van de belofte, heeft het Woord van God niet gefaald. God heeft zijn verbondsbelofte aan elk van de nakomelingen van Abraham vervuld.

¹⁴⁵ DL H. 2 artikel 8

¹⁴⁶ DL H. 2 verwerping der dwalingen artikel 5

¹⁴⁷ DL H. 2 verwerping der dwalingen artikel 2-5

¹⁴⁸ DL H. 1 artikel 17

¹⁴⁹ Idem, cursief toegevoegd.

Paulus illustreert en bewijst deze waarheid aan de hand van de Oud Testamentische geschiedenis. Abraham had twee zonen, maar God zei, *'In Izaäk zal u het zaad genoemd worden.'* (Gen. 21: 12, Rom. 9: 7). Ook de Woorden van Jehova met betrekking tot de ongeboorte tweeling van Rebekka, kleinkinderen van Abraham, *'de meerdere zal den mindere dienen.'*, zijn Woorden die een radicale onderscheiding maken tussen twee fysieke kinderen van Abraham (Gen. 25: 23; Rom. 9: 12, 13). De belofte van het verbond was alleen voor Jakob. Ezau was buitengesloten.

Deze onderscheiding tussen twee soorten kinderen van Abraham is fundamenteel voor de betekenis van het Schriftgedeelte waarin staat dat de Woorden van God niet falen. Wanneer alle kinderen van Abraham hetzelfde zijn en wanneer de woorden van de belofte op gelijke wijze tot hen komen, dan zou het Woord in vele gevallen *gefaald* hebben. Het zou gefaald hebben in het geval van Ezau.

De vraag is nu: wat is nu verantwoordelijk voor het onderscheid tussen de twee verschillende soorten kinderen? Meer specifiek: wat is verantwoordelijk voor het feit dat sommige nakomelingen van Abraham kinderen van de belofte zijn? Het antwoord van de apostel is: *'het voornemen Gods'* (Rom. 9: 11). De eeuwige uitverkiezing bepaald wie het ware geestelijke nageslacht van Abraham is. De eeuwige verkiezing bepaald dat de verbondsbelofte alleen voor hen is. Aangezien de verbondsbelofte de belofte inhoudt dat het verbond met iemand persoonlijk opgericht is – de belofte van je opname in het verbond van genade – bepaald de eeuwige verkiezing of je deel bent van het verbond van genade of niet.

Romeinen 9 is niet alleen het klassieke Schriftgedeelte in de Bijbel die gaat over het eeuwige besluit van verkiezing en verwerping, maar dit Schriftgedeelte gaat er ook vanuit dat Gods voorbeschikking de bron en maatstaf is van alle verbondshandelingen in de geschiedenis. Het onderwerp van dit gedeelte, en dat moet goed onthouden worden, de zaligheid en volharding van de kinderen van de godvrezende Abraham. Daaruit volgt dat het onderwerp van dit gedeelte, de zaligheid en volharding van de kinderen van gelovige ouders in alle tijden is.

Romeinen 9 is de *'uitverkiezingstheologie'* van het verbond van de Heilige Geest.

Daarom, en daarom alleen, wordt geproclameerd de soevereiniteit, de genade en de getrouwheid van de Verbondsgod van Israël en de kerk. Daarom, en daarom alleen, wordt in stand gehouden de betrouwbaarheid van het woord van belofte aan gelovigen en hun zaad vandaag. Het beloftewoord, waardoor wij gered worden en waar we afhankelijk van zijn, faalt niet

De *'uitverkiezingstheologie'* van het verbond gebiedt een onderscheiding tussen leven in verbondsgemeenschap met God door verbondsgenade, het slechts op het erf van het verbond door natuurlijke geboorte verkeren. Gelovigen en hun echte kinderen, de uitverkoren kinderen van de belofte, zijn opgenomen in het verbond van genade. Hypocrieten en kinderen van het vlees zijn niet op dezelfde wijze opgenomen in het verbond. Dr. de Jong, als getrouw verdediger van de *'vrijgemaakte'* verbondstheologie, is extreem kritisch over deze onderscheiding:

Daar komt de aap uit de mouw en zien we wat Engelsma's stelling echt inhoudt. De kinderen van gelovige ouders zijn opgenomen in het verbond, maar ze zijn tegelijk ook buitengesloten van dit verbond.

Hoe kan iemand een dergelijke redenering nu begrijpen? Wat betekent het om opgenomen te zijn in de kring van het verbond? Nu wordt Engelsma ineens erg vaag in zijn bewoordingen. En er is ook wel een duidelijke reden voor zijn plotselinge switch naar erg vaag taalgebruik wanneer hij gaat spreken over de *'kring van het verbond'*. Wanneer men de deur sluit voor de eenvoudige leer van de Schrift, dan moet men natuurlijk elke kans grijpen om zich er nog uit te praten.....

Het trieste van dit alles is dat de theorie van het *'erf van het verbond'* zoals Engelsma die presenteert geheel vreemd is aan de Schrift.

De Jong pleit voor het enige alternatief, namelijk dat alle kinderen van de gelovigen op gelijke wijze echt in het verbond zijn opgenomen. Dit is de implicatie van zijn kritiek op de Protestant Reformed Churches: ze *'ze nemen alle kinderen van de gelovigen niet echt op in het verbond van genade'*.

Hoe je het ook wilt noemen, dit onderscheid tussen in het verbond zijn en op het erf van het verbond zijn is echt Bijbels. Het Oude Testament benadrukt het verschil tussen het overblijfsel, het echte Israël van God, en de massa van Israëlieten waaronder het overblijfsel gevonden wordt (zie Jes. 10: 20-23; Jer. 31: 7; Joël 2: 32; Micha 2: 12; Rom. 9: 27; Rom. 11: 5). Paulus benadrukt dit verschil in Romeinen 9: 6: *'die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn.'* Sommige – de uitverkoren kinderen van de belofte – zijn *'Israël'*, dat is, Gods uitverkoren verbondskinderen, gedragen door de vriendschapsrelatie met en de dienst aan God door geloof in Jezus Christus. De anderen – de verworpen kinderen van het vlees – zijn slechts *'uit Israël'*, dat is, behorende bij de uiterlijke manifestatie van het verbond en behorende bij de kring van het verbond.

Deze relatie met het verbond is ernstig genoeg. Vanwege dit, zondigen deze kinderen zoals geen andere doen. Ze overtreden het verbond, ze hebben de Zoon van God met voeten getreden, het

bloed van het verbond onrein geacht en Geest van de genade gesmaad (Hebr. 10: 29). Ze brengen de toorn van een God over zich die de minachting van het verbond wreekt. Hun straf is het zwaarste (Matt. 11: 20-24; Hebr. 10: 26-31). Niettemin is hun positie in relatie tot het verbond toch wezenlijk anders dan de positie van de kinderen van de belofte: ze zijn niet opgenomen in de band van liefde en gemeenschap die geschapen wordt door de wederbarende Geest en die genoten wordt door het ware geloof in de Zoon van God. Dit verschil is er als gevolg van particuliere, soevereine verbondsgenade getoond aan de uitverkoren kinderen, en hen alleen.

De bewering van de 'vrijgemaakten' dat alle kinderen van gelovigen 'echt' in het verbond zijn opgenomen, vermoedelijk op dezelfde wijze, betreft hen noodzakelijkerwijs bij een ontkenning van de beperkte (verbonds)verzoening; een ontkenning van de onwederstaanbare genade van het verbond; en bij een ontkenning van de volharding van de (verbonds) heiligen.

Wanneer alle kinderen van gelovige ouders op gelijke wijze 'echt' in het verbond van genade zijn opgenomen, zoals de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) leren, moet Christus voor hen allen op gelijke wijze zijn gestorven. Beide, de Dordtse Leerregels en het Gereformeerde doopformulier, funderen de opname in het verbond op de dood van Jezus Christus. Dordt leert dat '*dat Christus door het bloed Zijns kruises (waarmede Hij het nieuwe verbond bevestigd heeft)*'¹⁵⁰ heeft. En het Doopformulier dankt God dat Hij '*wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven... hebt, en ons dit met den Heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt.*'¹⁵¹ En aangezien veel van deze kinderen, die volgens de Canadese Gereformeerde 'echt' in het verbond waren, toch sterven in ongelooft, is Christus dood in het verbond ineffectief geweest in deze gevallen.

Evenzo, wanneer alle kinderen op gelijke wijze 'echt' in het verbond zitten, zoals de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) leren, dan moeten ze dientengevolge ook allemaal op gelijke wijze deel hebben aan de verbondsgenade van God. Ze hebben allemaal, volgens de Canadese Gereformeerde Kerken, deel aan de genadige verbondsbefte. God heeft een welwillende houding ten opzichte van hen allen. Zoals ons Doopformulier verklaart, in het verbond zijn betekent: '*dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt.*'¹⁵² Het is de leer van de Canadese Gereformeerde (vrijgemaakt), in die mate, dat de Canadese Gereformeerde theoloog Jelle Faber toegeeft dat er geen wezenlijk verschil is tussen de verbondsvisie van de 'vrijgemaakten' en die van Williams Heyns. Maar Heyns leerde dat alle gedoopte kinderen de verbondsgenade ontvangen als een innerlijke geestelijke kracht die hen in staat stelt om in Jezus te geloven, als ze maar willen.¹⁵³ En omdat veel kinderen, die volgens de Canadese Gereformeerde Kerken 'echt' in het verbond waren, toch verloren gaan door ongelooft, is de verbondsgenade dus weerstaanbaar en kan worden verloren.

Impliciet wordt door de leer van de Canadese Gereformeerde Kerken die geloven dat alle kinderen op gelijke wijze 'echt' in het verbond zijn, de waarheid van de volharding van de heiligen ontkend. Velen die eens 'echt' in het verbond waren, door Gods genade, op basis van Christus dood, en door de kracht van de belofte: 'Ik zal..... u.....zijn tot een God', vallen uit het verbond en gaan eeuwig verloren.

De Canadese Gereformeerde (vrijgemaakte) leer van een genadig, voorwaardelijk verbond met alle kinderen is in principe een ontkenning van de vijf punten van het calvinisme. Het is een ontkenning van de vijf punten van het calvinisme waar het over het verbond gaat. Dat dit inderdaad het geval is wordt gedemonstreerd door de theoloog Norman Shephard en zijn vele discipelen. Deze theologie, die 'verbondsuniversalisme' genoemd kan worden, bouwt voort op de 'vrijgemaakte' verbondsléer, zoals Norman Shephard en zijn discipelen ook openlijk belijden. En deze verbondstheologie ontkent, niet alleen de rechtvaardiging door geloof alleen, maar ook de hele systematische dogmatiek van de Dordtse Leerregels en de Westminster Confessie.

Een overzicht van deze ontwikkelingen van recente datum van de 'vrijgemaakte' verbondsléer treft u aan in deel 5 en 6 van de Engelstalige versie van dit boek.¹⁵⁴

Vooraf leidt de 'vrijgemaakte' leer, van een voorwaardelijke verbondsbefte aan alle kinderen en een voorwaardelijke positie van alle kinderen in het verbond, tot een ontkenning van de uitverkiezing.

In de 'vrijgemaakte' verbondsléer van een voorwaardelijk verbond ligt ingebed de fatale afzwakking, zo niet ontkenning, van Gods eeuwige verkiezing.

Dit komt uit in de verbazende leer van de 'vrijgemaakte' theoloog en grondlegger Benne Holwerda die leerde dat vrijwel elke keer wanneer het Nieuwe Testament spreekt over de uitverkiezing, inclusief Efeze 1: 4 en Romeinen 9: 11, niet verwezen wordt naar God eeuwige besluit, maar naar een daad van God in de tijd.

¹⁵⁰ DL H. 2 artikel 8

¹⁵¹ Klassiek 'Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen'

¹⁵² Klassiek 'Formulier om den Heilige Doop aan de kinderen te bedienen'

¹⁵³ Jelle Faber, 'American Secession Theologians on Covenant and Baptism', pag. 37-41, 47-52

¹⁵⁴ Hugo Bos: deze delen van het boek zijn niet vertaald en dus niet in de Nederlands beschikbaar.

(Holwerda) meent evenwel dat als het Nieuwe Testament over de 'verkiezing' spreekt, het daarmee 'in de regel' een daad God in de tijd mee bedoelt. Hij was van oordeel door op deze dingen te wijzen een bijdrage te kunnen geven aan het debat over de verhouding 'verkiezing'-'verbond' (de 'verkiezing' namelijk als de *historische* en goddelijk-soevereine inleiding tot het verbond).¹⁵⁵

Holwerda ging zelfs zo ver dat hij de volgende parafrase van Efeze 1: 4 voorstelde: *'Hij heeft ons nu, in de tijd uitverkoren in Christus naar Zijn voornemen van vóór (!?) de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht.'*¹⁵⁶

Het 'vrijgemaakte' probleem met de uitverkiezing, vanwege hun verbondsopvatting, komt voort uit hun ontkenning dat Christus hoofd is van het verbond en dat de drie-enige God zijn verbond heeft opgericht met Christus als verbondshoofd. De reden voor deze ontkenning is simpelweg dat, wanneer zou worden toegegeven dat Christus als hoofd van het verbond gezien zou worden, dan zou hiermee geïmpliceerd worden dat Christus zijn verbond alleen met de uitverkoren zou hebben opgericht. De 'vrijgemaakten' zijn er echter vast van overtuigd dat ook anderen, naast de uitverkorenen, echt en volwaardig lid zijn van het verbond.¹⁵⁷

Maar deze ontkenning brengt de 'vrijgemaakten' in een tegenstelling met de Schrift, die van ongekende omvang is. Is Christus niet inderdaad het hoofd van het nieuwe verbond? Wat te denken van Romeinen 5: 12-21? Deze tekst leert toch heel precies dat Adam *'welke een voorbeeld is Desgenen, Die komen zou'* en dat hij *'verbondshoofd'* is van het hele menselijke geslacht. Zoals Adams ongehoorzaamheid werd toegerekend aan alle mensen, omdat hij de wettige vertegenwoordiger is van alle mensen in het verbond van de schepping, zo is Christus gehoorzaamheid toegerekend aan allen die van Hem zijn, omdat Hij de wettige vertegenwoordiger is van het verbond van genade.

En wat moeten we met Galaten 3: 16, waar toch heel expliciet geleerd wordt dat we *'Abrahams zaad'*, aan wie de belofte gegeven is, moeten betrekken op Christus zelf? *'Nu zo zijn de beloftenissen tot Abraham en zijn zaad gesproken. Hij zegt niet: En den zaden, als van velen; maar als van één: En uw zade; hetwelk is Christus.'* Uit de context blijkt bovendien duidelijk dat hier gesproken wordt over de beloften van het verbond. God geeft zijn verbondsbeloften aan Christus. Door deze beloften, richt Hij zijn verbond van genade op met Christus. Vers 17 zegt: *'Het verbond, dat te voren van God bevestigd is op Christus'*. En vers 29 leert dat mannen en vrouwen, jongens en meisjes, Abrahams zaad zijn, opgenomen in het verbond en erfgenamen van de belofte, alleen *'indien gij van Christus zijt'*. En mannen en vrouwen, evenals de kinderen van gelovigen, zijn van Christus alleen door goddelijke verkiezing (Joh. 6: 37, 39; Joh. 17: 2, 6, 9, 11, 12).

Wanneer Christus geen hoofd is van het verbond van genade, dan is het verbond onthoofd, zonder hoofd. Alle eenheid van het verbond is verloren. In het genadeverbond handelt God dan met iedere zondaar, en met de kinderen van zondaren, individualistisch. Ieder staat of valt vanwege zijn eigen – vervulling van of falen om te voldoen aan de voorwaarde van het verbond, waar alles van afhankelijk is.

Tot zulke theologische gevolgen leidt de oppositie van kerken en theologen tegen de uitverkiezing, of wat preciezer de oppositie tegen de uitverkiezing als bepalend voor het verbond en de zaligheid. Door hun ontkenning van Christus als hoofd van het verbond, komen de 'vrijgemaakten' in conflict met vraag en antwoord 31 van de Westminster grote Catechismus: *'Met wie werd dat genadeverbond gemaakt? Antwoord: Het genadeverbond werd gemaakt met Christus als de tweede Adam, en in Hem met al de uitverkorenen van zijn zaad.'*¹⁵⁸

De 'vrijgemaakte' vijandigheid ten opzichte van de uitverkiezing komt ook uit in de wrede lastertaal van de Theoloog van de Canadese Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) Dr. Jelle Faber, laster tegen de verbondsopvatting van de Protestant Reformed Churches die een vorm van 'fatalisme' zou zijn:

*'De Protestant Reformed Churches...hebben in een officiële verklaring gekozen voor een bovenschriftuurlijk binding die verloopt langs dezelfde dogmatische lijnen als het fatalisme wat gebaseerd is de uitverkiezing.'*¹⁵⁹

Omdat de verbondsleer van de Protestant Reformed Churches gefundeerd is op de uitverkiezing van God uit soevereine genade, is de dogmatiek van de Protestant Reformed Churches 'fatalistisch' volgens Jelle Faber. Maar de vijanden van de uitverkiezing hebben deze laster ook geuit tegen de leer van de uitverkiezing zoals die is beleden door de synode van Dordt:

¹⁵⁵ J. Kamphuis, 'Een eeuwig verbond', pag. 79

¹⁵⁶ J. Kamphuis, 'Een eeuwig verbond', pag. 140

¹⁵⁷ J. Kamphuis, 'Een eeuwig verbond', pag. 84-89

¹⁵⁸ Westminster Larger Catechism, Q&A 31, Confession of Faith & Subordinate Standards, (Edinburgh and London: William Blackwood and Sons, 1973), Pag. 57

¹⁵⁹ Geciteerd in Rudolf van Reest, 'Schilder's Struggle for the Unity of the Church', tr. Theodore Plantinga (Neerlandia, Alberta, Canada: Inheritance Publications, 1990), 428

*'waaruit klaarlijk blijkt, dat degenen, denwelken zulks het minst betaamde, tegen alle waarheid, billijkheid en liefde hebben gehandeld, die het volk hebben willen wijsmaken: "dat de leer der Gereformeerde Kerken van de Predestinatie en de aanklevende hoofdstukken, door haren eigen aard en drijving de harten der mensen van alle godvruchtigheid en godsdienst afleidt; dat zij een oorkussen is voor het vlees en den duivel, en een burg des satans, waaruit hij allen mensen lagen legt, het merendeel van hen verwondt en velen van hen met de pijlen of der wanhoop of der zorgeloosheid dodelijk doorschiet. Dat die leer God maakt een auteur der zonde, onrechtvaardig, een tiran en huichelaar, en dat zij niets anders is dan een vernieuwd Stoïcisme, Manicheïsme, Libertijnschap en Turkendom; dat zij de mensen vieselijk zorgeloos maakt, als zich zelve daardoor wijs makende, dat het den uitverkorenen niet kan hinderen aan hunne zaligheid, hoe zij ook leven, en zij daarom allerlei gruwelijke schelmstukken onbekommerd mogen bedrijven; dat het degenen, die verworpen zijn, ter zaligheid niet kan baten, al ware het, dat zij ook al de werken der heiligen waarlijk mochten gedaan hebben.'*¹⁶⁰

Dr. Faber doet de waarheid, billijkheid en barmhartigheid geweld aan wanneer hij het Gereformeerde publiek ervan probeert te overtuigen dat de 'uitverkiezingstheologie' van de Protestant Reformed Churches niets meer is dan fatalisme. De uitverkiezing zelf leidt niet tot een zorgeloos en goddeloos leven, maar net zomin leidt de 'uitverkiezingstheologie' tot zorgeloosheid in de opvoeding van kinderen in een godvrezend leven; in het oproepen tot bekering, geloof en een heilig leven; of in het waarschuwen voor Gods toorn en het oordeel over ongehoorzaamheid.

Blijkt de 'vrijgemaakte' zwakte met betrekking tot de uitverkiezing niet uit het feit dat dr. de Jong voorstelt dat 'uitverkiezingstheologie' van het verbond *een aanklacht is die de verbondsleer van de Protestant Reformed Churches diskwalificeert?* Terwijl dit toch het grootste compliment is voor een ieder die de waarheid van soevereine genade liefheeft?

Waar toe zijn de Gereformeerde Kerken gekomen dat 'uitverkiezingstheologie' blijkbaar een aanklacht is, in plaats van een banier van glorie?

Protestant Reformed Churches accepteren deze 'beschuldiging' met nederige dankzegging aan God. Dit is onze roem.

Laten de Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken overal dit waarnemen! Hier staan we midden in het christendom! Dit is onze belijdenis voor Christus en de heilige engelen! Wij belijden een 'uitverkiezingstheologie' van het verbond!

We vragen alle Gereformeerde en Presbyteriaanse Christenen om deze verbondsleer serieus te overwegen, immers zelfs de tegenstander erkennen publiekelijk dat het zich onderscheidt door het kenmerk, wat altijd het kenmerk is geweest van het Gereformeerd christendom; de soevereine genadige uitverkiezing door de drie-enige God in Jezus Christus.

¹⁶⁰ Slotwoord bij de Dordtse Leerregels, Gereformeerd Kerkboek

Appendix 1 - Een visie op het verbond der genade¹⁶¹

Thomas Boston was een Presbyteriaanse dominee in de Church of Scotland van 1699 tot 1732. Hij is zeer bekend vanwege zijn boek 'De menselijke natuur in haar viervoudige staat' en vanwege zijn betrokkenheid bij de 'Marrow controverse', een doctrinaire controverse in de Church of Scotland aan het begin van de achttiende eeuw.

'Een visie op het verbond der genade' is zijn grondige en excellente behandeling van de Bijbelse waarheid van Gods verbond met Zijn volk in Christus. Het is een van de beste studies, betreffende dit onderwerp, die voortgekomen zijn uit de Presbyteriaanse traditie.

Thomas Boston was er terecht van overtuigd dat het verbond de centrale, en verbindende waarheid in de Schrift is en sinds zijn stelling juist is dat de hele bediening van de verzoening verbondsmatig is, neemt zijn studie 'Een visie op het verbond der genade, het panorama van de hele Bijbelse openbaring mee. Thomas Boston relateert die alle aan het verbond der genade. De grondigheid van de studie is ook al af te lezen uit de complete ondertitel: *Een visie op het verbond der genade, over de heilige verslagen waarin de deelnemers van het verbond staan, het maken van dit verbond, de delen ervan, de voorwaarden en beloften, de bediening ervan wordt duidelijk overwogen samen met de beproeving van een persoonlijke zaligheid er ingesloten, en de manier waarop zondaren ingebracht worden, tot hun eeuwige zaligheid.*

Boston belijdt Christus als hoofd, borg, middelaar, verlosser en testateur van het verbond. Hij laat zien hoe Christus profeet, priester en koning is in en namens het verbond. Er is een scherpe gedeelte over de functie van Christus als koning die tucht oefent over zijn verbondsvolk (pag. 187-188).

Boston schrijft de mensen met het oog op Gods glorie en hun zaligheid als zijn doel, hij gebruikt duidelijke, warme, urgente en praktische taal. Zowel de warmte van zijn stijl, als ook dat hij alles van het verbond afhankelijk maakt, blijkt duidelijk wanneer hij de volgende ontroerende passage over de dood schrijft:

O! De passage tussen de twee werelden is donker, gevaarlijk en somber. Wie kan zonder verschrikking denken aan de joodaan van de dood, en aan het duistere gebied van het graf! Maar boven alles moet Gods verbondsvolk bedenken dat hun Heere en Verlosser deze passage kent, en Hij kent de andere zijde van de dood. De lijn van het verbond is erdoor getrokken, een pad makende waar de verlostten veilig door kunnen trekken. Dit is de betekenis van Christus bediening van het verbond: Hij heeft de sleutels van de hel en van de dood (Open. 1: 18). Het is een grote verzwakking om te denken dat Hij alleen maar aan de andere kant van de rivier staat om de Zijnen tijdens deze passage te dirigeren en te ontvangen wanneer ze aan de overkant gekomen zijn. Nee, het ligt alles op Hem, als de voleinder van het verbond, zelfs door in het water te gaan om de Zijnen bij de arm te grijpen, om tussen hen en de sterke stroom in te gaan staan om zo de kracht ervan te breken, om ze zo veilig aan de overkant te brengen. Psalm 23: 4 'Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij' (pag. 157).

In scherp contrast met vele Presbyteriaanse en Gereformeerde predikers en kerken van vandaag, belijdt Boston heel duidelijk en krachtig dat het verbond met Christus eigen volk onvoorwaardelijk is. De enige voorwaarde, wanneer je überhaupt van een voorwaarde kunt spreken, is de verzoening die Christus heeft bewerkt door Zijn levenslange gehoorzaamheid en door Zijn lijden en sterven.

Het genadeverbond is absoluut en onvoorwaardelijk voor ons. Het verbond is gemaakt met Christus als vertegenwoordiger van Zijn zaad, en alle voorwaarden zijn op Hem gelegd, en door Hem vervuld. (pag. 26)

De Presbyteriaanse leer van totale verdorvenheid sluit de mogelijkheid van een voorwaardelijk verbond ook helemaal uit:

Dode zielen kunnen aan geen enkele voorwaarde voor eeuwig leven voldoen om zo aangenaam te zijn voor God. Ze moeten eerst tot leven gewekt worden voordat ze iets van dien aard kunnen doen, zelf de kleinste voorwaarde: daarom kan een voorwaardelijk verbond voor eeuwig leven nooit gemaakt worden met zondaren op zichzelf, zeker wanneer we bedenken dat de voorwaarden voor eeuwig leven zo hoog zijn, dat we zelfs op ons best, nog niet kunnen voldoen aan die eisen. (pag. 22-23).

Geloof en gehoorzaamheid zijn daarom geen voorwaarden in of voor het verbond, maar veeleer de aan de uitverkorenen beloofde goederen van de Verbondsgod op basis van Christus verzoening:

Geloof en gehoorzaamheid zijn de beloofde goederen in het verbond, op de voorwaarde ervan, zoals reeds aangetoond, en op grond van de belofte van het verbond, worden deze gaven in de uitverkorenen gewerkt: daarom kunnen ze niet de voorwaarde van het verbond zijn.

¹⁶¹ Appendix toegevoegd door de vertaler: boekbespreking door Prof. D.J. Engelsma, van Thomas Boston, 'A View of the Covenant of Grace', Protestant Reformed Theological Journal, vol. 25, nr. 1

Uitverkoren kinderen worden gered, hoewel ze niet in staat zijn om te geloven of om te gehoorzamen: echter, de voorwaarde moet worden voldaan door hen zelf, die gered worden, of door iemand anders in hun plaats. Daarom is Christus vervullende rechtvaardigheid, de enige perfecte gehoorzaamheid en in hun plaats verricht, de enige echte voorwaarde van het verbond (pag. 65, 66 en ook pag. 54).

Bij deze controverse van een voorwaardelijke verbondsleer staat het evangelie van genade en zaligheid zelf op het spel. Bostons waarschuwing in deze is schrikwekkend, maar Bijbels en noodzakelijk:

Aldus zijn er velen die, denkende dat de eeuwige zaligheid aangeboden wordt op voorwaarde van geloof, berouw en oprechte gehoorzaamheid aan Gods wet, akkoord gaan met deze voorwaarden en die plechtig proberen om ze uit te voeren: zichzelf zo bindende aan die en die opgaven, zodat God hun zielen redt: en zo maken ze hun verbond. En hoewel ze zichzelf kunnen overtuigen, dat ze hun deel van het verbond uitvoeren, en ze kijken uit naar de zaligheid en het eeuwige leven op grond hiervan. Dit gooit echter de aard van het verbond omver: want 'Nu dengene, die werkt, wordt het loon niet toegerekend naar genade, maar naar schuld.' (Rom. 4: 4) en 'En indien het door genade is, zo is het niet meer uit de werken' (Rom. 11: 6). De zondigheid van dergelijke praktijken is erg groot, omdat het voorbij ziet aan Christus, de grote Leidsman en Voleinder van het verbond, in opdracht van de Vader, zich stellend in hun plaats, het werk voor hen uitvoerend ten leven voor hen. En het gevaar ervan moet ook wel groot zijn, omdat dit het fundament is waarop het gewicht van hun hele zaligheid moet staan, waarvan Goddelijke wijsheid ons heeft laten zien dat het dit gewicht ten enen male niet kan dragen. De gevolgtrekking hieruit moet zijn dat zulke bondelingen in hun eeuwige oordeel blijven liggen. Daarom bepaalt de apostel in Gal. 5: 4, 'Christus is u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd wilt worden; gij zijt van de genade vervallen' (pag. 59).

In overeenstemming met zijn visie dat God zijn verbond gemaakt heeft met Christus als hoofd van het verbond, en in overeenstemming met het feit dat het verbond onvoorwaardelijk is, houdt Boston eraan vast dat het verbond gemaakt is met alleen de uitverkorenen.

In tegenstelling met de notie van sommigen, die denken dat de traditionele Presbyteriaanse visie de kinderen van het verbond slechts uitwendig apart plaatst voor God en zonder enige werk van genade in hun hart, gaat Boston er vanuit dat de uitverkoren kinderen van gelovige ouders in het verbond zijn opgenomen, in die zin dat de Heilige Geest in hen woont, dat betekent dat ze wedergeboren worden in hun kindsheid.

En vandaar dat de kinderen, die niet in staat zijn om echt te geloven, en die niet weten wat het verbond is, hebbende de Geest van geloof, persoonlijk binnengetreken zijn in en geplaatst zijn in het verbond, in zoverre als de Geest van het geloof krachtdadig in hen is, hen echt verenigende met Christus (Pag. 209).

Het is een bron van verdriet dat Boston dit mooie werk over het verbond bederft door de introductie van de 'Marrow' doctrine (pag. 151-155; pag. 168 en verder). De 'Marrow' doctrine zoals die hier door Boston geïntroduceerd wordt, leert in het kort dat Christus met iedereen persoonlijk en zonder uitzondering het verbond wil realiseren. Boston formuleert het als volgt: 'Het voorwerp van dit verbond zijn zondige mensen zonder meer' (pag. 15). De belofte van het verbond is voor allen. God biedt welgemeend het verbond, en de beloften daarvan, aan iedereen zonder uitzondering aan. Opname in het verbond en het ontvangen van de verbondsbeloften hangen af van het aannemen van dit aanbod van God door het geloof van de mens.

De basis van deze 'Marrow' doctrine is een misleidende, maar onderscheiden, vorm van universele verzoening: God heeft een toezegging gedaan in Christus kruisiging aan alle zondaren zonder uitzondering (pag. 151, 152, 222). Boston breidt dit bekende thema uit door te veronderstellen dat Christus, de grote Erflater van het Nieuw verbond, in Zijn testament als legatarissen (begunstigden van het testament) alle mensen zonder uitzondering heeft opgenomen (hierbij wordt gerefereerd aan Hebr. 9: 15-17). Begunstigden van Christus dood, en voorgenomen ontvangers van het verbond en het beloofde goed, zijn alle mensen (pag. 168-169).

De uitverkiezing bepaald de bediening van het verbond niet.

Het effect van deze introductie van de 'Marrow' doctrine in de visie van Boston op het genadeverbond is dat de onvoorwaardelijkheid van het verbond, die eerst zo hevig werd verdedigd, nu opgeofferd wordt, en Boston die de vurige kampioen van vrije genade is, valt nu willens en wetens in val van de vrije wil.

De Schotse theologen maken de implicatie van de 'Marrow' doctrine expliciet. Een verbond bedoeld voor en aangeboden aan iedereen op gelijke wijze, en wat haar realisatie betreft afhankelijk van het gelovig aannemen door de zondaar, is helemaal geen genadig verbond, het is een verbond van werken. En die werken zijn het geloof van de mens.

In een gedeelte dat, in het licht van eerdere veroordelingen van Boston van een voorwaardelijk verbond verbazend zijn, aanvaardt deze 'Marrow' theoloog uiteindelijk toch voorwaardelijkheid in het verbond.

Vandaar dat in het verbond, die aan iedereen willekeur bediend wordt, voorwaardelijke uitdrukkingen gebruikt worden in de bediening ervan; hoewel er in het verbond zelf geen sprake is van voorwaarden, die zijn in eigen persoon Jezus Christus vervuld. Maar het Woord van het verbond komt met haar waarborg tot allen op gelijke wijze, tot uitverkorenen en niet uitverkorenen, tot hen die zeker zullen geloven en tot hen die voortgaan in hun ongelof; de bediening ervan is gelijk voor beide in de verkondiging van het Evangelie, en de beloften moeten voorgesteld worden onafhankelijk van de persoon, uitvoerig verpakt worden in voorwaardelijke frasen. (pag. 183)

De bediening van het verbond, dat is de feitelijke realisatie van het verbond met bepaalde personen, is voorwaardelijk.

Het einde van deze weg is de vrije wil. En Boston volgt deze weg tot het einde toe. Ter ondersteuning van zijn gedacht dat Christus het verbond bedoeld heeft voor iedereen, het aanbiedt aan allen, en haar zegeningen belooft aan allen op een voorwaardelijke wijze, beroept Boston zich op Open. 44: 17 'en die wil, neme het water des levens om niet.' Hij schrijft:

Tot slot, wat de gewilligheid betreft, waarvan u bang bent dat u hierin gebrekkig bent, zeker zal in alle gevallen, waarin iemand zegt: 'en die wil, neme het', normaal gesproken door ieder mens bedoeld worden dat een ieder het nemen mag en dat niemand hiervan wordt uitgesloten; echter het draagt ook de bedoeling in zich dat het niet aan iedereen opgedrongen wordt. Waarom zou deze wijze van spreken in Open. 22 dan beperkt moeten worden tot een bepaalde groep mensen? (pag. 219).

Wanneer Openb. 22: 17 ons leert dat Christus aanbod van zaligheid aan alle mensen is, in zoverre van al deze mensen verondersteld wordt dat ze zelf willen drinken van het water des levens, of in zoverre verondersteld wordt dat ze in staat zijn om te willen drinken, dan leert deze tekst dat niet wedergeboren zondaren toch de capaciteit hebben om Christus en het eeuwig leven te willen, of te begeren. Luther, Calvijn, de Reformatie, de Dordtse Leerregels en de Westminster zijn fout geweest. Erasmus, Pelagius, Rome en de Arminianen hebben gelijk.

Het overduidelijke antwoord op Bostons vraag, 'Waarom zou deze wijze van spreken in Open. 22 gedacht zijn het evangelie aanbod te beperken tot een bepaalde groep mensen?' is 'omdat alleen een bepaalde groep mensen ooit zullen willen, of kunnen willen, dat is kunnen begeren naar het water des levens, namelijk zij die door de Heilige Geest wedergeboren worden, zoals de Geest blaast waarheen Hij wil (Joh. 6: 8). Echter de vraag moet tevens anders geformuleerd worden. 'Waarom zou van deze oproep van Open. 22 gedacht moeten worden dat ze gericht is aan een bepaalde groep mensen?' Er is wel een oproep in het Evangelie die tot allen die de prediking horen gericht is, uitverkorenen net als de veroordeelden (Matt. 22: 14). Maar dit is overduidelijk niet de oproep die we in Open. 22: 17 lezen. De oproep van Open. 22: 17 is de genadige en persoonlijke oproep aan de geestelijk dorstigen en aan de geestelijk gewilligen.

De kern van de zaak is de dwaling van Boston dat hij weigert te erkennen dat de uitverkiezing het verbond bepaald. Boston wijst een uitverkiezingstheologie van het verbond af, ten minste waar het de realisatie met bepaalde personen betreft. Terwijl hij voor deze dwaling teruggeschrokken zou moeten zijn door het Bijbelse voorbeeld wat hij zelf gebruikt, het beeld van een erfflater die zijn laatste wil bekend maakt in zijn testament. Geen menselijke erfflater zal in zijn testament onduidelijk laten wie alle erfgoederen ontvangt, wie de begunstigden zijn. Wanneer we ons testament opmaken is dit toch wel het eerste waar we voor zorgen, boven alle andere dingen, namelijk heel precies te specificeren wie de personen zijn die onze erfenis zullen verkrijgen. En zouden we dan moeten geloven dat de Christus van God in Zijn testament open gelaten heeft wie de erfgoederen van het verbond krijgen? Moeten we dan veronderstellen, dat terwijl Christus naar de aarde gekomen is om de wil van de Vader te doen door de uitverkorenen te redden (Joh. 6: 37 en verder) en dat terwijl Hij naar het kruis gegaan is om eeuwig leven te geven aan de uitverkorenen (Joh. 17: 1,2), dat Jezus zijn testament dan onpersoonlijk en tot alle zondaren van het menselijk geslacht gericht zou hebben? Die notie is niet alleen slecht en boosaardig, maar ook absurd.

Het is volkomen duidelijk dat de doctrine van 'Marrow', die Boston hier toepast op de waarheid van het verbond, de achttiende eeuwse variant is van de leer van 'het aanbod van genade' die zo populair is onder presbyteriaanse en gereformeerde kerken in de twintigste eeuw. Ook dit maakt het boek "Een visie op het verbond der genade" een lezenswaardig boek voor presbyteriaanse en gereformeerde christenen. Hoewel het begin goed is en er gewerkt wordt met goede intenties, is het desondanks zo dat de introductie in de leer van de verlossing, van een element van liefde van God voor allen en een begeerte om iedereen te redden, alle moois verpest en kapot maakt.

Index

1 Koningen 18: 12.....	24	Ezechiël 16: 20, 21.....	16
1 Koningen. 7: 21.....	7	Ezechiël 16: 60.....	9
1 Korinthe 1: 2, 3.....	49	Ezechiël 16: 8.....	8
1 Korinthe 12: 13.....	45	Ezechiël 4: 14.....	24
1 Korinthe 5: 7-13.....	47	Ezechiël. 16.....	8
1 Korinthe 7: 14.....	16, 20, 21, 23, 38, 66	Faber.....	12, 56, 71, 72, 73
1 Petrus 1: 23.....	66	Federal Vision.....	4, 5
1 Samuël 12: 2.....	24	Formulier om den Heiligen Doop aan de kinderen te bedienen.....	11, 12, 24, 38, 60, 63, 71
1 Samuël 3: 1.....	24	Galaten 3: 16.....	72
1 Timotheüs 4: 12.....	24	Galaten 3: 7, 16, 29.....	13
2 Koningen 12: 1,2.....	24	Galaten. 5: 4.....	75
2 Koningen 22: 1,2.....	24	Gemene gratie.....	54
2 Korinthe 6: 16-7:1.....	52	Genadeverbond.....	24
2 Timotheüs 2: 19.....	22	Genesis 17: 7.....	7, 10, 12, 21, 36, 37
Afscheiding.....	14	Genesis 21: 12.....	70
Arminianen.....	20	Genesis 22: 7,8.....	24
Balke.....	28	Genesis 25: 19-34.....	11
Baptisten.....	10, 22	Genesis 25: 22.....	24
Baptisten belijdenis 1688 Hoofdstuk 26.2.....	29	Genesis 25: 23.....	70
Baptisten belijdenis 1688 Hoofdstuk 29.2.....	29	Genesis 37: 2.....	24
Bavinck.....	7	Gereformeerde Gemeenten.....	11, 33
Beeke.....	33, 34, 37, 46	Gereformeerde Gemeenten in Nederland.....	11
Bekering.....	17	Gereformeerde kerken (vrijgemaakt).....	12, 51, 54
Boerenopstand.....	28	Gomarus.....	21
Bouwman.....	59, 60	Handelingen 11: 9.....	16
Calvijn.....	28, 65, 66	Handelingen 16: 31.....	52
Calvinistische Baptisten.....	31	Handelingen 2: 38, 39.....	12
Carey.....	27	Handelingen 2: 39.....	10, 21, 36
Dabney.....	27, 39	Handelingen 8: 37.....	42
Declaration of Principles of the Protestant Reformed Churches.....	56	Hebreeën 10: 26-31.....	56, 71
Deuteronomium 21: 18-21.....	11, 18	Hebreeën 10: 29.....	11, 18, 25, 71
Deuteronomium 7: 6.....	68	Hebreeën 11: 23-25.....	24
DL H. 1 artikel 12.....	33, 49	Hebreeën 12: 16, 17.....	11
DL H. 1 artikel 17.....	19, 21, 24, 69	Hebreeën 13: 20, 21.....	7
DL H. 1 artikel 7.....	61	Hebreeën 8: 6, 12: 24.....	7
DL H. 1 artikel 9.....	12, 15, 68	Hebreeën 9: 14, 15.....	63
DL H. 1 verwerping der dwalingen artikel 3.....	12, 58	Hebreeën 9: 15-17.....	75
DL H. 2 artikel 5.....	61	Hegeman.....	41
DL H. 2 artikel 7 en 8.....	61	Heidegger.....	7, 14
DL H. 2 artikel 8.....	61, 69, 71	Heidelbergse Catachismus vraag en antwoord 116.....	36
DL H. 2 verwerping der dwalingen artikel 2-5.....	69	Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 2142.....	61
DL H. 2 verwerping der dwalingen artikel 5.....	69	Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 6162.....	66
DL H. 2 verwerping der dwalingen. artikel 6.....	59	Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 6663.....	63
DL H. 3&4 artikel 11, 12.....	17	Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 74.....	11, 12, 15, 36, 38
DL H. 3&4 artikel 12.....	33	Heidelbergse Catechismus vraag en antwoord 82-85.....	43
DL H. 3&4 artikel 14.....	13, 15, 61	Heppe.....	7, 14
DL H. 3&4 artikel 8.....	15, 53	Heyns.....	56
DL H. 3&4 verwerping der dwalingen artikel 6.....	12	Hodge.....	39
DL H. 5, artikel 4.....	47	Hoeksema.....	7, 19, 46, 49, 52, 54, 65
DL H. 5, artikel 6.....	56	Holwerda.....	54, 72
DL H. 5, artikel 8.....	15	Hosea 12: 4.....	24
Doopformulier.....	13, 15, 24, 59, 65	Institutie.....	66
Dordtse Kerkorde 1618/19.....	43	Jakobus 2: 19.....	42
Dordtse Leerregels.....	15	Jeremia 1: 5,6.....	24
Edwards.....	10, 11, 16, 27, 34	Jeremia 31: 31-34.....	7
Efeze 1: 3-5.....	68	Jeremia 31: 7.....	70
Efeze 1: 4.....	72	Jesaja 10: 20-23.....	70
Efeze 2: 1-3.....	16, 27	Jesaja 49: 1.....	24
Efeze 2: 5.....	37	Jesaja 55: 11.....	53
Efeze 6: 1.....	25, 37	Jesaja 55: 3.....	68
Efeze 6: 1-3.....	16	Jesaja 7: 9.....	52, 61
Efeze 6: 1-4.....	10, 37	Joël 2: 32.....	70
Efeze 6: 4.....	25	Johannes 1: 14.....	8
Exodus 2: 4.....	24	Johannes 15: 15.....	8
Exodus 4: 22.....	8		
Ezechiël 16.....	58		
Ezechiël 16: 20, 21.....	10		

Johannes 17: 1,2.....	76	Richteren 17: 7	24
Johannes 17: 2, 6, 9, 11, 12	72	Romeinen 10: 13-17	33
Johannes 21: 15.....	49	Romeinen 10: 9, 10	42
Johannes 3: 3	43	Romeinen 11: 5.....	70
Johannes 3: 3-8	37	Romeinen 11: 6.....	75
Johannes 6: 37, 39.....	72	Romeinen 11: 7.....	18
Johannes 6: 8	76	Romeinen 2: 28-3: 2.....	34
Johannes 8: 39.....	33	Romeinen 3: 11.....	42
Johannes de Doper	47	Romeinen 4: 11.....	25
Johannes. 1: 18.....	9	Romeinen 4: 16.....	13, 62
Jong, de	51, 54, 55, 58, 60	Romeinen 4: 4	75
Kalamazoo	54	Romeinen 5: 12-21	72
Kamhuis	65	Romeinen 5: 6-11.....	13
Kamphuis	12, 55, 72	Romeinen 6: 19.....	52
Karlstadt	28	Romeinen 8: 5-8	42
Kersten	33, 34, 41, 43	Romeinen 8: 8	42
Kinderdoop	24	Romeinen 9 6.....	53
Kolossenzen 1: 13	35	Romeinen 9: 10-13.....	13
Kuyper	48, 55, 67	Romeinen 9: 11.....	70, 72
Lukas 1: 15	66	Romeinen 9: 11-13.....	25
Lukas 1: 41, 44	47	Romeinen 9: 12, 13	70
Lukas 1: 41-45.....	23	Romeinen 9: 15.....	13, 18, 54
Lukas 1: 68-73.....	7	Romeinen 9: 16.....	12
Lukas 18: 15-17.....	37	Romeinen 9: 20.....	48
Lukas 18: 16.....	10, 29	Romeinen 9: 27.....	70
Maccovius.....	67	Romeinen 9: 6	11, 48, 63
Maleachi 2: 15	10	Romeinen 9: 6-13.....	48
Marrow.....	74, 75	Romeinen 9: 6-8	14, 25
Mattheüs 11: 20-24	71	Romeinen 9: 7	70
Mattheüs 18: 3.....	17	Sattler.....	29
Mattheüs 19: 14.....	21, 66	Schenck	23, 39, 45
Mattheüs 22: 14.....	76	Schilder	52, 54, 55, 56
Mattheüs 3: 9,10.....	33	Servetus.....	28
Mattheüs 5: 11.....	29	Shephard.....	56, 71
Mattheüs 7: 17-20.....	33	Simons.....	28
Mattheüs 7: 18.....	42	Slotwoord bij de Dordtse Leerregels.....	19, 73
Micha 2: 12.....	70	Spreuken 28: 9	43
Munzer	28	Spurgeon.....	27
Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 22	62	Steenblok	16, 41, 42
Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 28	30	Strawbridge	23
Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 29	42	Surgeon	27
Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 34. 31, 38, 63		Synode van Dordrecht.....	21
Numeri 11: 28.....	24	Thomas Boston	74, 75
Oosterman.....	27	Thornwell	39, 44
Openbaringen 1: 18.....	74	Una Sancta	59
Openbaringen 21	8	Velzen, van.....	14
Openbaringen 21: 27	66	Veenhof.....	14
Openbaringen 22: 17	76	Veenstra.....	54
opwekkingsbeweging	45	Verheyden	28
Oud Gereformeerde Gemeenten	11	Veronderstelde wedergeboorte	23, 46, 65, 67
Packer.....	62	Vonk.....	67
Plymouth Christian Elementary School	44	Westminster Confessie	4, 14
Protestant Reformed Churches	65	Westminster Confessie Hoofdstuk 10.3.....	67
Psalms 22: 11	24	Westminster Confessie Hoofdstuk 25.2.....	29
Psalms 23: 4	74	Westminster Confessie Hoofdstuk 28.4.....	30
Psalms 60, 66, 67	13	Westminster Confessie Hoofdstuk 28.6.....	14
Psalms 71	18	Westminster Confessie Hoofdstuk 7.3.....	14
Psalms 71: 6	24	Westminster Larger Catechism, Q&A 31	72
Puriteinen	11, 15, 62	Williams	28
Reest	73	Williams Heyns.....	71
Richteren 13: 5, 16: 17.....	24		